

RAMAZAN YARDIMLAŞARAK DAHA GÜZEL

44

TDV GENEL
MÜDÜRÜ
İZANİ TURAN
İLE SÖYLEŞİ

16

MÜMİNLER ANCAK
KARDEŞTİRLER

26

DEPREMİN
RUHSAL YARALARINI
İYİLEŞTİRMEK

48

BAYRAMIMIZ
BAYRAM OLDUĞUNDA

64

BİZİ İYİLİK
KURTARACAK

Orucu bozan durumlar nelerdir? Orucu bozmayan durumlar nelerdir? Aşı ya da iğne olmak orucu bozar mı? Göz, burun, kulak damlası orucu bozar mı? Peki, diş tedavisi orucu bozar mı? Oruca dair pek çok soruya cevap veren kısa ama öz bir kitap *Oruç Sıkça Sorulanlar*.

“Sıkça Sorulan Sorular” başlığı altında Hac, Oruç, Zekât ve Kurban gibi ibadetlerle alakalı sorulara Din İşleri Yüksek Kurulu tarafından verilen cevaplar yayınlanarak cep kitapçıkları şeklinde okuyucunun istifadesine sunulmuştur. Bu kitaplardan biri olan *Oruç Sıkça Sorulanlar* adlı eserle oruca dair soru işaretleri aydınlanacaktır.

RAMAZAN:

İYİLİĞİ ÇOĞALTMA MEVSİMİ

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Yüce Rabbimizin, müminlere lütfu olan şehir-i ramazan; tüm bereketiyle, esenliğiyle, rahmetiyle, hayrıyla geldi. Ötelere haber verdiği muştularla gönlümüzde ümit çiçeklerini yeşertti. Zor zamanda daralan yüreklerimize inşirah oldu. On bir ayın sultanı kapımızı çaldığında buruk bir sevinçle karşıladık misafirimizi. Zira bu yıl ramazan sevincimize depremde kaybettiğimiz nice canlarımızın yokluğunun acısı eklendi. Başı rahmet, ortası mağfiret, sonu ise cehennemden kurtuluş olan bu mübarek ayı ihya için önce kardeşlerimizin yaralarını sarmak üzere birbirimize daha da kenetleneceğiz. Çünkü ramazan, iç âlemimize yönelmek kadar bir cihetimizle de mahzun kalplere dokunarak en çok da bir başkasının sesine kulak vermektir. Bir garibin gönlünü nasıl hoş edebilirim derdiyle dertlenmek, onun duasını almaktır. Bizde olanı olmayanla paylaşarak toplumsal adaleti sağlamak, yaraları sarmaktır.

Ramazan, birlik ve beraberliği teşvik eden kalpleri birleştiren infak ibadetinin en yoğun yaşandığı zaman dilimidir. Infak, kalplerdeki nifak tohumunu çürüterek muhabbet ve kardeşlik tohumlarını ekmektir. İyilikleri çoğaltarak kötülükleri azaltmaktır. Hayır ve hasenatta yarışmaktır. İnsanların en cömerdi olan sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), ramazanda bu hasletini zirveye taşıyarak ümmetine de hayrı, iyiliği çoğaltmalarını tavsiye etmiştir. “Hangi sadaka daha faziletlidir?” sorusuna “Ramazan ayında verilen sadaka.” (Tirmizi, Zekât, 28) buyurmuştur. Infakla kardeşliğimizi pekiştireceğiz, dayanışma ve yardımlaşma ile zor günlerin üstesinden milletçe hep birlikte geleceğiz.

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay dosya konumuzda “Ramazan Dayanışma ile Daha Güzel” dedik. Doç. Dr. Burhan İşliyen, yazısında; ramazanın kardeşlik duygularını güçlendiren, safları sıkılaştıran, dayanışma duygularını zirveye çıkaran bir ay olduğuna vurgu yaptı. Elif Gün, rahmet ayının ruhumuzu yenilemesine, bozulan kalbimizi onarmasına dikkat çekti. Dr. Abdülkadir Erkut, “Müminler Ancak Kardeştir” yazısıyla Hucurat suresi 10. ayet-i kerime ışığında kardeşlik hukukunun yardımlaşmayı ve dayanışmayı gerekli kıldığına değindi.

Bu ayki söyleşimizi, TDV Genel Müdürü İzani Turan ile “Yardımlaşma ve Dayanışma” üzerine gerçekleştirdik. Ezelden Kalma Mektuplar köşemizde Gülşen Ünüvar, “Bizi İyilik Kurtaracak” yazısıyla kurtuluş reçetemize işaret etti. Zeynep Demir, “Bayramımız Bayram Olduğunda” yazısıyla dergimizde yer aldı: Bayramımız yine bayram olacak. Belki biraz buruk, çokça hüznü. Bu bayram babasının elini öpemeyen çocukların gözlerindeki yaş olacağız. Yavrusunu toprağa veren annelerin acısını yüreğimizde hissedeceğiz. Kardeşini toprağa vermiş, kimi kimsesi kalmamış insanlara kardeş olacağız. İşte o zaman bayramımız bayram olacak.

Bu yıl nisan ayında hem millî hem de dinî olan iki bayramı aynı anda yaşamamızın sevinci içerisindeyiz. Bu vesileyle idrak edeceğimiz Ramazan Bayramı’nızı tebrik eder, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nızı kutlarız. Rahmet ayı ramazanın birlik ve beraberliğimizi pekiştirmesi, kardeşliğimizi güçlendirmesi temennisiyle milletçe huzur içerisinde nice ramazanlara ve bayramlara erişmemizi Cenab-ı Hak’tan niyaz ederiz.

İYİLİK
ÇOĞALTMA
MEVSİMİ

14. RAMAZAN RUHU

Elif GÜN

16. MÜMİNLER ANCAK KARDEŞTİRLER

Dr. Abdulkadir ERKUT

18. EVLİLİK: İLAHİ BİR LÜTUF

Ahmet YILDIZ

20. Bİ' KAHVE?

Gülsüm KARAPINAR

22. SAUDADE VE HEPİMİZİN ÖYKÜSÜ

Zeynep KAYSERİ

30. İSMAİL DEDEM VE ÇOCUKLUĞUM

Hatice KURT

34. TEDBİR İLKESİYLE TAKDİR İLKESİNİN TOPLUMSAL SÖZLEŞMEYE DÖNÜŞMESİ

Ali Necip ERDOĞAN

38. DEPREMLER NEDEN OLUYOR?

Muhammed Kâmil YAYKAN

04

RAMAZAN YARDIMLAŞARAK DAHA GÜZEL

Doç. Dr. Burhan İŞLİYEN

10

UZMANINA SORDUK

Prof. Dr. Asım YAPICI

26

DEPREMİN RUHSAL YARALARINI İYİLEŞTİRMEK

Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

NİSAN 2023

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Editör
Meryem DALĞIÇ

Yayın Koordinatörleri
Sema DEMİR
Esma TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
ARKETİP AJANS
www.arketipajans.com

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

50

TARİHİ VE DOĞASIYLA ANTALYA

Mehmet KAHRAMAN

**40. NİŞANLILIK: EVLİLİĞE
HAZIRLIK**
Zehra TUNCEL

**44. TDV GENEL MÜDÜRÜ
İZANİ TURAN İLE
YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMA ÜZERİNE...**
Esmâ TÜRKSEVEN

**48. BAYRAMIMIZ BAYRAM
OLDUĞUNDA**
Zeynep DEMİR

54. ZÜBEYDE BİNT CAFER
Meryem DALĞIÇ

56. HİKÂYELERLE BİR ÖMÜR
Mahir KILINÇ

**63. ÇOCUKLUK: DAİMA
HATIRLANAN**
Abdullah HARMANCI

64. BİZİ İYİLİK KURTARACAK
Gülşen ÜNÜVAR

**66. SIFIR ATIK: FARKINDA
BİR YAŞAM**
Şule TÜZÜN

**68. MERHMET VE
SABIRLA ÖĞRETEN
BİR BABA: HZ. YAKUP**
Sedide AKBULUT

72. D VİTAMİNİ EKSİKLİĞİ
Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

**74. KAÇIRILAN TARİHİ
MİRASIMIZ**
Eyüp DEMİR

78. BULMACA
Ali OSMANOĞLU

80. KİTAPLIK
Zeynep ÇELİK

60

TEKLİK Mİ YALNIZLIK MI?

Sema BAYAR

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 300.00 ₺
Yurt dışı yıllık: ABD: 108 ABD Doları
AB Ülkeleri: 54 Euro
Avustralya: 225 Avustralya Doları
İsviçre: 96 Frank
Avusturya: 93 Euro

Abone kaydı için, ücretin Döner
Sermaye Daire Başkanlığının
T.C. Ziraat Bankası, Mustafa
Kemal Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943
0850 57 nolu hesabına yatırılması
ve makbuzun fotokopisi
ile abonenin hangi sayıdan
başlayacağını bildirir bir dilekçe,
mektup, yazı, faks veya e-mailin
Diyanet İşleri Başkanlığı Döner
Sermaye Daire Başkanlığına
gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilcilikler;

Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri
Müşavirlikleri, Din Hizmetleri
Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 24.03.2023

Baskı

BAŞAK Matbaacılık Tanıtım
Hizmetleri İth. İhr. A.Ş.
Anadolu Bulvarı Meka Plaza 5/7 7.
Kat Gimat Yenimahalle/Ankara
Tel: 0312 397 16 17

Yayımlanacak yazılarda düzeltme
ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların
bilimsel sorumluluğu yazarlarına
aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet
İşleri Başkanlığı yayıncı organıdır.
Dergide yayımlanan yazı, konu,
fotoğraf ve diğer görsellerin her
hakkı saklıdır.
İzinsiz, kaynak gösterilmeden her
türlü ortamda alıntı yapılamaz.

Tezhip ve Minyatür: Figen TEKİNER

RAMAZAN YARDIMLAŞARAK DAHA GÜZEL

■ Doç. Dr. Burhan İŞLİYEN
DİB Başkan Yardımcısı

Ramazân ayı, oruç ibadetiyle beraber zekât, fitre, sadaka gibi nefsi terbiye etmeye vesile olan güzellikleriyle müstesna bir fırsattır. Zamanı bereketlendiren ve kıymetlendiren Kur'an-ı Kerim'in bu ayda indirilmesinden hareketle Kur'an ayı olarak nitelendirilir. Bunun yanında "infak, yardımlaşma ve dayanışma ayı" olarak da değerlendirilebilir.

Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuşlardır: "...Kim bu ayda bir oruçluya iftar verirse bu, onun günahlarının bağışlanmasına, cehennem azabından kurtulmasına ve kendi mükâfatından hiçbir şey eksilmeden bir oruç tutma sevabına nail olmasına vesile olur." Sahabilerin; "Ey Allah'ın Resulü! Hepimiz bir oruçluyu doyuracak kadar yiyeceğe sahip değiliz." demeleri üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.), "Kim bir oruçluyu bir hurma ile veya içecek su ya da süt ile iftar ettirirse Allah ona bu sevabı verir." buyurdu ve sözlerine şöyle devam etti: "Bu öyle bir aydır ki başı rahmet, ortası mağfiret, sonu cehennem azabından kurtuluştur. Kim bu ayda emrinde

olan insanlara kolaylık gösterir de yüklerini hafifletirse Allah onun günahlarını bağışlar ve onu cehennem azabından azat eder. Bu ayda dört önemli hususa riayet edin: Onlardan ikisi Allah'ın rızasını kazanmak için, diğer ikisi de kendilerinden hiçbir zaman uzak kalamayacağınız şeylerdir. Kendileriyle Rabbinizin rızasını kazanacağınız şeyler; çok kelime-i tevhit getirip istiğfar etmeniz; kendilerinden uzak kalamayacağınız iki şey de Allah'tan daima cenneti talep etmeniz ve cehennem ateşinden ona sığınmanızdır. Kim bir oruçluyu su ile iftar ettirirse Allah Teâlâ da ona benim havuzumdan içirir. Hatta o cennete girinceye kadar bir daha susuzluk çekmez." (İbn Huzeyme, *es-Sahîh*, III/191)

Anadolu topraklarında yaşayanların bildiği ve gördüğü en büyük felaketlerden birini yaşadığımız ve etkilerinin uzun süre devam edeceği anlaşılan bu günlerde Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) tavsiyelerine sarılmaya ne kadar çok ihtiyacımız var. Afet bölgesine ilk ulaşan arkadaşlarımızdan biri, "Yıkılan apartmanın yanında sahip olduğu bütün dünyalıkları kaybetmenin hüznü ve şaşkınlığı arasında kalan bir kardeşimize bir bardak su verdim, 24 saattir boğazımdan geçen tek şey bu oldu, dedi." cümleleriyle anlatmıştı bir bardak suyun ne büyük nimet olduğunu.

Şüphesiz ki ramazanda manevi bir iklimin oluşmasını

sağlayan şey, bu ayda yapılan ibadetlerin yoğunluğudur. Oruç ve zekat gibi sosyal yardımlaşma ve dayanışma da bu ibadetlerin bir parçasıdır. Bu yüzden ramazan, müminin sadece bedenen değil malı ile de kul olmasının gereğini yerine getirdiği bir aydır. Müminlerin derdine ve acısına ortak olmanın, ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmanın özellikle ramazan ayında önemi daha büyüktür. Ramazan ayı, kardeşlik duygularını güçlendiren, safları sıkılaştıran, dayanışma duygularını zirveye çıkaran bir aydır. Bu ayda tutulan oruçlar, kişinin kendisini pek çok lezzetten mahrum bırakması

ve aç durmasıyla nimetlerin değerini bilmesine, şükür duygularının kuvvetlenmesine imkân sağlar. Mağdur, mahrum ve muhtaçların hâlini düşünmeye ve onların sıkıntılarını gidermek için gayret etmeye sevk eder. Bütün ibadetlerde olduğu gibi ramazan ayında yapılan infakın ecir ve mükâfatı, diğer zamanlarda yapılanlardan daha fazladır.

Abdullah b. Abbâs, Hz. Peygamber'i (s.a.s.) insanların en cömerdi olarak nitelerken onun cömertliğinin zirvesinde olduğu zamanın ise ramazan ayı olduğunu belirtmektedir (Buhari, *Bed'ül-vahy*, 1). Ramazanın manevi atmosferini oluşturan oruç, namaz ve sadaka, bir hadiste "hayır kapıları" olarak ifade edilmiştir. Muâz b. Cebel'in anlattığına göre, Hz. Peygamber (s.a.s.), bir yolculuk esnasında kendisine, "Sana hayır kapılarını bildireyim mi? Oruç bir kalkandır. Sadaka suyun ateşi söndürdüğü gibi hataları söndürür. Ve (hayır kapılarından) biri de kişinin gece kalkıp namaz kılmasıdır." buyurmuş ve ardından, "Onlar, korkarak ve ümit ederek Rablerine ibadet etmek için yataklarından kalkarlar. Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de Allah için harcarlar. Hiç kimse, yapmakta olduklarına karşılık olarak, onlar için saklanan göz aydınlıklarını bilemez." (Secde, 32/16-17) ayetlerini okumuştur (Tirmizi, *İmân*, 8).

Doksanlı yılların başıydı. Dünya, Avrupa'nın ortasında

**Dünya hayatı
ahirete kıyasla
bir akşam vakti,
bir kuşluk vakti
ya da gündüzün
bir bölümü
kadardır. Ancak
ebedî cenneti
kazanmanın imkân,
mekân ve fırsatı
da dünyadır. Malı
ebedîleştirmek
ahirete
göndermekle
yani muhtaçların
ihtiyacına sarf
etmekle mümkün
olur.**

Paylaştıkça,
yardımlaştıkça,
bölüşüldükçe
dünya daha güzel
ve daha yaşanabilir
olacaktır.
Müminler,
birbirlerine
destek olup
dayanışmalarını
artırdıkça
acılar azalacak
ve tahammül
edilebilir hâle
gelecektir.

bir avuç müminin ülkeleriyle, hürriyetleriyle sınılandığı bir savaşa şahitlik ediyordu. Türkiye'mizin her köşesinde yardım kampanyaları düzenleniyordu. İşte tam o günlerde küçük ve masum öğrencilerine yardımlaşma ve dayanışma eğitimi vermek isteyen bir öğretmen, sınıfında yardım kampanyası düzenlemişti. Devamını öğretmenimiz şöyle anlatıyor: "Öğretmen masasının üzerine bir kutu koydum ve öğrencilerimden yardımlarını kutuya atmasını istedim. Herkes hazırladığını getirip kutuya attı. Orta sıralarda oturan al yanaklı, mahcup bir kız öğrencimin, avucunun içindekini göstermemeye dikkat ederek hızla kutuya atması ilgimi çekmişti. Ders bitti, kutudaki küçük paraları sayıp listeliyordum. Küçük

masumların bulunduğu sınıftan hatırı sayılır bir miktar çıkmıştı. Ancak kutunun dibinde başka bir şey daha vardı: Öğrenci otobüs bileti. Anladım ki orta sıralarda oturan utangaç öğrencimin avucunun içinde sıkıca saklayarak kutuya attığı buydu. Yarım otobüs bileti? Belli ki yavrucak elindeki tek maddi varlığını, akşam eve dönebilmek için otobüse ayırdığı öğrenci biletini yardım kutusuna atmıştı."

Merhamet fitridir. Çocukluğundan itibaren merhametsizliğe alıştırmazsa her insanın içinde o al yanaklı mahcup kızın merhameti vardır. Ancak korkularımız, hırslarımız, beklentilerimiz bizi bencilleştirir, cimrileştirebilir. Nefsimizin bedenimizde egemenliğini ilan edeceği zaman imdadımıza

her yıl ramazan yetişir. Helal kazancıyla açları iftar ettirenin alacağı ecir ve mükâfatı müjdelere bize. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) diliyle aç kimseyi doyurmanın karşılığını Rabbinin katında göreceğini haber verir.

Ebu Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ kıyamet gününde şöyle buyurur: 'Ey âdemoğlu! Hastalandım, beni ziyaret etmedin.' Âdemoğlu, 'Sen âlemlerin Rabbi iken ben seni nasıl ziyaret edebildim?' der. Allah Teâlâ, 'Falan kulum hastalandı, ziyaretine gitmedin. Onu ziyaret etseydin, beni onun yanında bulurdun. Bunu bilmiyor musun? Ey âdemoğlu! Beni doyurmanı istedim, doyurmadın.' buyurur. Âdemoğlu, 'Sen âlemlerin Rabbi iken ben seni nasıl

doğurabilirdim?’ der. Allah Teâlâ, ‘Falan kulum senden yiyecek istedi, vermedin. Eğer ona yiyecek verseydin, verdiğini benim katımda mutlaka bulacağını bilmez misin? Ey âdemoğlu! Senden su istedim, vermedin.’ buyurur. Âdemoğlu, ‘Ey Rabbim! Sen âlemlerin Rabbi iken ben sana nasıl su verebilirdim?’ der. Allah Teâlâ, ‘Falan kulum senden su istedi, vermedin. Eğer ona istediğini verseydin, verdiğinin sevabını katımda bulurdun. Bunu bilmez misin?’ buyurur.” (Müslim, Birr, 43)

Allah Teâlâ, “Kimdir Allah’a güzel bir borç verecek o kimse ki, Allah da o borcu kendisine kat kat ödesin...” (Bakara, 2/245) ayetiyle kullarını hayırlı işlere, güzel davranışlara, yardımlaşma ve dayanışmaya teşvik etmektedir. “hasta ziyaretini kendini ziyaret, aç bir kimseyi doyurmayı

kendini doyurmak” olarak ifade buyurmuş, güzel borç vereni kendisine borç veren gibi kabul ederek yardımsever mümine şereflerin en büyüğünü bahşetmiş, onu dinî heyecanın doruğuna yükseltmiştir. Bizim başkaları için harcadığımız ne varsa Allah Teâlâ onları borç olarak aldığını, daha sonra bize geri ödeyeceğini bildirmiştir. Hem de katlayarak geri ödeyecektir. “Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir. Mallarını Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının peşinden (bunları) başa kakmayan ve gönül incitmeyenlerin, Rableri katında mükâfatları vardır. Onlar için korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.” (Bakara, 2/261-262)

Peygamber Efendimiz’in (s.a.s.) amcasının oğlu olan genç Abdullah’ın itikaftayken yaşadığı bir hadise, imanın ve imandan kaynaklanan kardeş dayanışmasının nasıl olması gerektiğini ne güzel anlatır bize: Abdullah b. Abbas (r.a.) itikaftayken namaz için mescide gelen bir dostunun üzgün ve solgun hâli dikkatini çeker. “Neyin var?” diye sorar arkadaşına. Arkadaşı borcunun olduğunu ve ödeme zamanının yaklaştığını ancak ödeyebilecek durumda olmadığını söyler. Abdullah, alacaklıyı tanıdığını ve onunla konuşup borcunu ertelemesini talep edebileceğini ifade edince arkadaş, “Ne güzel olur! Sen Hz. Peygamber’in (s.a.s.) amcasının oğlusun, seni kırmaz.” der. Bunun üzerine Abdullah b. Abbas, mescitten çıkıp yürümeye başlar. Arkadaşı, “İtikafın bittikten sonra giderdin.

Ramazan ayı, kardeşlik duygularını güçlendiren, safları sıklaştıran, dayanışma duygularını zirveye çıkaran bir aydır. Bu ayda tutulan oruçlar, kişinin kendisini pek çok lezzetten mahrum bırakması ve aç durmasıyla nimetlerin değerini bilmesine, şükür duygularının kuvvetlenmesine imkân sağlar.

İtikafın bozulacak.” deyince o, Hz. Peygamber’in (s.a.s.) kabrini işaret ederek gözyaşları içinde, “Ben şu kabirde yatan ve henüz aramızdan yeni ayrılmış olan Peygamberimizden duydum ki ‘Her kim din kardeşinin bir işini takip eder ve o işi görürse bu kendisi için on yıl itikafa kalmaktan daha hayırlıdır. Hâlbuki bir kimse Allah rızası için bir gün itikafa girerse, Allah o kimse ile cehennem arasında üç hendek yaratır...” (Beyhakî, *Şuabu’l-imân*, III/424-425)

Müjdeyi görüyor musunuz? Kardeşe destek olmak, kol kanat germek, elinden tutmak, ihtiyacını karşılamak insanı kanatlandırıyor âdeta uçuruyor cennete doğru...

Boş olan yazlık evini depremzede kardeşlerine

tahsis eden oruçlular, zaruri olmayan harcamalarını kısıp muhtacın ihtiyacına koşan oruçlular, dolabında henüz hiç giymediği elbiselerini bütün her şeyi enkazın altında kalan afetzedelere gönderen oruçlular, salondaki gümüşlüğe dizip tozunu almak amacının dışında yerinden kaldırmadığı tabak ve bardakları kullanabilecek mağdurlara hediye eden oruçlular, ne güzelsiniz!

Rabbimizin, “Rablerine karşı gelmekten sakınanlar da grup grup cennete sevk edilirler. Cennete vardıklarında oranın kapıları açılır ve cennet bekçileri onlara şöyle der: ‘Size selam olsun! Tertemiz oldunuz. Haydi, ebedî kalmak üzere buraya girin.’” (Zümer, 39/73) buyurarak müjdelediği cennet, oruçla takvaya ulaşanları bekliyor. Takva sahiplerini

bekliyor. Hayatı, sakınarak ve hesabını vereceğini aklından çıkarmadan yaşayanları bekliyor.

Dünya hayatı ahirete kıyasla bir akşam vakti, bir kuşluk vakti ya da gündüzün bir bölümü kadardır. Ancak ebedî cenneti kazanmanın imkân, mekân ve fırsatı da dünyadır. Malı ebedileştirmek ahirete göndermekle yani muhtaçların ihtiyacına sarf etmekle mümkün olur. Dünyada kişiyi Rabbine yaklaştıracak olan, mal ve servetin varlığı ve çokluğu değil, Allah yolunda infak edilmesidir.

Paylaştıkça, yardımlaştıkça, bölüştükçe dünya daha güzel ve daha yaşanabilir olacaktır. Müminler, birbirlerine destek olup dayanışmalarını artırdıkça acılar azalacak ve tahammül edilebilir hâle gelecektir.

UZMANINA SORDUK

■ Prof. Dr. Asım YAPICI

Felsefe mutluluğu, doğrunun duygusu olarak tanımlar. Cemil Meriç ise bu hakikate farklı bir açıdan işaret eder: “İyilik eden mükâfat bekliyorsa tefecidir.” Bu bağlamda iyiliğin, sosyolojik ve psikolojik açıdan onu yapana sağladığı faydaları sizden dinleyebilir miyiz?

İyi olmak ve iyilik yapmak denince, insan olmak ve insan kalabilmek geliyor aklıma. İnsan olmanın anlamını, diğer varlıklardan farklı olduğumuzun bilincini tam da burada arayabiliriz. Genel anlamda ahlaki bir hayatı yaşamak, erdemlerle kuşanmış ve kuşatılmış olmak, özelde iyilik erdemini hayatımıza düstur edinmek, bireysel ve toplumsal anlamda çok çeşitli işlevlere sahip. Öncelikle psikolojik olandan başlayalım: Yapılan araştırmalara göre iyilik yapmak; iç huzurunu artırıcı, bireyi mutlu edici bir davranıştır. Zaten iyilik yapmayı sevenler, insana olumlu bakan, zayıfın yanında ve yakınında duran, muhtaç olanlara omuz veren; ezilmiş, hor görülmüş ve yıkılmış olanları tutup kaldıran özellikleriyle öne çıkıyor. İyilik yapmak hem empati duygusunun gelişmesine zemin hazırlıyor hem de söz konusu duygunun beslenerek canlı kalmasını sağlıyor. Empati duygusu da anlayışlı olmayı, öfke kontrolü yapabilmeyi, hülasa insani ilişkileri kırıp dökmeden yürütebilmeyi beraberinde getiriyor. İyilik yapan insan, geceleyin başını yastığa koyduğu zaman huzurlu ve mutludur. Zira bir başkasının

maddi ya da manevi sorununu çözmek ya da çözmeye çalışmak, en azından bu uğurda gayret etmek bir sekinet, bir rahatlık, bir itminan ve güven hissi bahşediyor insana. Bu süreçte insan, kendini işe yarar ve güçlü hissetmeye başlıyor. Bu arada şu hususu vurgulayalım: Kuşkusuz ihtiyaç sahiplerine maddi destek sağlamak iyiliğin en önemli göstergesidir, ancak iyilik yapmak sadece maddiyatla ilişkili bir husus değildir. İslam kültüründe “salih amel” olarak kavramlaştırılan her şey, iyilik kapsamındadır. Bir yetimin sevgiyle başını okşamak, susamış bir çiçeğe su vermek, aç kalan bir hayvanı doyurmak da iyilik kapsamındadır. Her bir iyilik çeşidi; insanın kendisine, diğer insanlara ve tabiata karşı hassas bir sorumluluk hissiyle davranmasını beraberinde getirir. Bunun anlamı şudur: Yaşanabilir bir dünya için iyilik yapmaya ihtiyacımız var. Toplumsal uyum ve huzurun sağlanması, sosyal çatışmaların engellenmesi, geçmişin hatalarının tamir edilmesi, geleceğe güvenle bakabilmek için iyilik yapmaya o kadar çok muhtacız ki...

Merhum Mehmet Akif’in: “Merhametin yok diyelim nefsin / Merhamet etmez misin evladına.” dizeleri geldi aklıma. Gelecek nesilleri düşünerek davranmak, yüksek bir ahlaki sorumluluk içerdiği için bu dizelerde vurgulanan anlam, soruda bahsettiğiniz “tefecilik” ile ilişkili değildir. Çünkü iyilik de kötülük de bulaşıcıdır. Biz, iyiliği yaymaya çalışmakla mükellefiz. Kendimizi düşünmüyorsak

bizden sonraki nesillerin yaşanabilir bir dünyada huzurlu bir şekilde var olmalarını hedeflemek durumundayız.

Cemil Meriç’in bahsettiği hususun, beşerî düzlemde değerlendirilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyim. Elbette erdemli davranışları tıpkı Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli ve Mevlana gibi üst düzey ahlaki seviyeye ulaşarak göstermek en ideal olandır. Ancak her insan bu seviyeye ulaşamaz. Kimileri de sevap kazanma, cennete ulaşma ve cehennemden kurtulma arzusuyla insanlara iyilik yapar. Kanaatimce bu tür bir motivasyonla yani uhrevî bir karşılık gözeterek iyilik yapma da tefecilik içinde değerlendirilemez. Asıl olan iyiliği yaymak, iyilikte yarışmaktır. Kimisi dinî, kimisi ahlaki kimisi daha farklı gerekçelerle iyilik yapabilir. Sorun; “Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez.” mantığı ile davranmaya başlayınca ortaya çıkar. Evet, kaz gelecek yerden tavuk esirgenmezse o zaman tefecilik ortaya çıkar.

Sadakalar gösteriş ve riyadan uzak, alanın haysiyet ve onuru zedelenmeden verilmelidir. Allah Resulü de sağ elin verdiği sol elin dahi bilmemesi gerektiğini öğütlemiştir (Buhari, Zekât, 16). Dijital çağ ise iyiliği reklam malzemesi yaparak değersizleştiriyor. Kimi insanların iyilik çetelesi tutan sosyal medya kullanıcılarına evrilmesini nasıl değerlendirirsiniz?

İyilikler isteyerek değil, istemeden görünür olmalı.

Başka bir deyişle reklam malzemesi yapılmadan örneklik teşkil etmeli. Evet, sağ elin verdiğini sol el görmemeli. Burada hassasiyet göstermek, yardım edene yani sağ ele düşüyor. İyilik yapan "Ey Ahali! Ben iyilik yaptım, görün beni." ya da "Görün ve beğeni gönderin bana." tarzında bencillik temelli hastalıklı bir hâl almamalı. Yanlış anlaşılmasın, iyilikler alkışlanmalı. Burada kastettiğim şudur: Biz, alkış arzusuyla iyilik yapmayacağız ancak övgü talep etmeden görünen iyilikler alkışlanacak. İyilik yapan bilinmese ya da yaptığı iyiliğin bilinmesini istemese de yardımlaşma duygusunun topluma bulaşması için iyilik erdeminin gündelik hayatta dolaşımında olduğu açık seçik fark edilmelidir. İnsanlar şunu söyleyebilmelidir: "Kim olduklarını bilmiyoruz ya da kendileri bilinmesini istemiyor ama bu memlekette fakirlerin, yetimlerin, hastaların, dertlilerin kısaca darda kalanların imdadına yetişen iyi insanlar var." Görünen o ki günümüzde bu hassasiyet gittikçe zayıflamakta. 6 Şubat'ta maalesef Kahramanmaraş merkezli tektonik bir deprem yaşadık. Ülke olarak herkes acı ve çaresizlik içinde, karınca kararınca iyilikte yarışmaya başladı. Üç farklı tablo ile karşılaştık bu süreçte. Birincisi adı sanı duyulmayan milyonlarca kişi maddi ve manevi katkılarını sundu. Âdeta sağ elin verdiğini sol el görmedi. İkincisi yapılan iyilikleri, sosyal medya

» iyilik yapmak;
bireyin iç huzurunu
artıran, kişiyi mutlu
kılan bir davranıştır.
Zaten iyilik yapmayı
sevenler, insana
olumlu bakan, zayıfın
yanında ve yakınında
duran, muhtaç
olanlara omuz veren;
ezilmiş, hor görülüş
ve yıkılmış olanları
tutup kaldıran
özellikleriyle öne
çıklar.

üzerinden ifşa edenler vardı. Bu bağlamda sanki "Biz buradayız, siz neredesiniz?" ya da "Biz iyilikseveriz, ya siz?" dercesine paylaşımlar yapıldı. Yaptıkları iyilikleri önceleri gizleyenler ise başkalarının paylaşımlarını görünce iyiliklerini sosyal medya kanalları üzerinden paylaşmaya başladılar. Şüphesiz sosyal medya, iyiliklerin ve kötülüklerin, olumlu ve olumsuz hâllerin ifşasında merkezi öneme sahip. Ancak sanal dünyada duyguların ve erdemlerin de gittikçe sahiciliğini kaybettiğini görmekteyiz. Dijitalleşen dünyada yeni insanı güdüleyen en önemli faktör, görünür olmaktır. Görünür olmayan davranışlar; hiç vücut bulmamış, hiç gerçekleşmemiş, hiç yaşanmamış gibi algılanır bir hâle gelmiştir. Görünürlüğün odak noktası yardım ya da iyilik

eylemi değil bu eylemi yapan ve ona yardım edenlerdir. Bunun anlamı şudur: Biz, yardımdan öte kendimizi tanıtmak, göstermek, övgü almak ve alkışlanmak için buradayız. Zaten sosyal medyadan gelen her beğeni (like) ve paylaşım (retweet) pekiştirici rolü üstlendiği için, pekiştirme yaşandıkça iyiliklerin ifşası o nispette artmaktadır. Bu durumu, "gösteri toplumunda görünür olma arzusu" şeklinde tanımlayabiliriz. İyiliği göstermek muhatabı ne kadar rencide eder sorusu da ziyadesiyle anlamlı ve önemli. Ayakkabı aldığımız gariban bir öğrenciyle ya da kırmızı ışıktaki geçmesine destek sağladığımız engelli bir bireyle fotoğraf çekip ya da çektirip bunları sosyal medyadan paylaşmak, bir yönüyle iyiliği başa kakmak anlamına gelmektedir. Kaldı ki iyilik yapılan kişilerin izni ve rızası olmadan onların fotosunu paylaşmak ahlaki değildir. Bir de "Sen şunu yaptın, ben bunu yaptım." şeklinde iyilik çetelesi tutanlar var. Bu da görünme arzusunun bir başka yansıması. Aliya İzzetbegović şöyle diyor: "Ahlak bir nasihat ve söylem değil temsil ve eylemdir."

Modern dünya, söylemleriyle insanı etki altına alıyor. Kapitalizm, muhtaç olanı giderek daha fazla yalnızlaştırıyor. Yüce dinimiz ve irfan geleneğimiz ise inananlara her zaman kimsesizlerin kimsesi olmayı öğütüyor. Bütün bu etkiler altında Müslüman bilinç nasıl olmalı, değerleri günümüzde ne şekilde muhafaza etmelidir?

Modernite ve bunun devamı niteliğindeki postmodernite insanı çok yönlü bir şekilde etkisi altına alıyor, dahası istediği gibi öğütüyor ve şekillendiriyor. Kaygılarımız ve korkularımız artıyor, her gün daha fazla stres yükleniyoruz. Bencilliklerimiz kabardıkça narsisizm düzeyimiz yükseliyor. Kâinatın merkezine kendimizi koyuyoruz. Heva ve heveslerimizin tutkusu altında kendimize, çevremize, kâinata nihayet inanç ve değerlerimize yabancılaşıyoruz. Daha kötüsü, yaşadığımız yabancılaşmanın farkına varmıyoruz. Bu noktada “Ahlak nerede başlar?”, “Erdemli davranış nedir?” sorusu yaşamsal öneme sahip. Cevap basit aslında. İnsanlara omuz verdiğimiz, destek olduğumuz, başkalarının acılarını paylaştığımız zaman ahlaki olmaya başlarız. Kendine, çevresine, doğaya ve değerlerine yabancılaşanlar, diğer insanlarla nasıl ilişki kuracak ya da kurdukları ilişki, iyilik doğurabilecek mi? Sorunun kökü burada gibi. Öncelikle yanlış anlamalardan kurtulmalıyız. “Kendini gerçekleştirme” kavramı bencillik ve narsisizm değil insan-ı kâmil olabilmeye odaklıdır. İnsana değer vermek, uyumlu ve huzurlu olabilmek, hatalara direnmek, hakikat yolculuğunda mücadeleci olmak, doğayla bütünleşmek, zorluklar karşısında hemen yıkılmamak, yaşanan her zorluk ve ıstırapı kemal yolculuğunun kilometre taşı olarak görebilmek... Özetle kendini gerçekleştirme “Hep ben, hep ben.” dememektir. İnsan, insanının kurdu değildir.

Önce bu anlayıştan kurtulmak gerek. İnsan, insanı besleyen can suyudur. “Akıl başka kalp başka” tarzında dile getirilen ve insanı parçalayan anlayışlara iltifat etmemeyi önemle vurgulayalım. Akıl kalbe, kalp de akla ayar verir. Modern insanın dramı kalbini inkâr etmesi, her türlü hastalığı kalbe her fazileti de akla yüklemesiydi. Postmodern insanın açmazı ise akıllı ve kalbi tatile göndererek içgüdüleriyle hareket etmesidir. İçgüdülerin inancı ve ahlaki olmaz. Esasen dinler ve ahlaki değerler, içgüdüleri kontrol etmeyi öneren yapılarıyla öne çıkmakta. Günümüz insanı şayet yaşadığı değersizlik ve erdemsizlik buhranından kurtulmak istiyorsa önce kalbini ve gönlünü yeniden keşfetmeli, dünya ve ahireti ayırmamalı, inançlarıyla ahlaki duruşunu beslemeli, inancından ve değerlerinden destek almalı; iyilik, merhamet ve affetme dâhil erdemleri hayatına kılavuz yapmalıdır. Gösteriştten ve gösteri toplumundan uzak kalabilmeyi başarmalı ve başkalarının dertleriyle dertlenebilmelidir. Unutmayalım: Yardımlaşmak yalnızlaşmaya karşı koruyucudur.

Bireyi yetiştiren çekirdek kurum ailelerimizde çocuklar ve gençlerin iyilik hikâyeleriyle buluşmaları için ebeveynlere neler önerirsiniz? İyilik öykülerine can suyu taşıyan ramazan iklimini de bu bağlamda nasıl değerlendirebiliriz?

İşte bu önemli bir husus, hayati bir soru. Merhametli, şefkatli, affedici ve iyi olmayı

çocuklarımıza erken yaşlarda kazandırmamız gerekiyor. Erdemli davranışlar birincisi modelden öğrenme ile gerçekleşir. Anne baba ve sosyal çevre, bu hususta çocuklar için güzel bir modele dönüşmelidir. Hem iyilik yapmak hem de bunu göstermemek yani “Kul bilmesin Allah bilsin yeter.” diyebilmek fevkalade önemli. Bunu gören ve içselleştiren çocuklar, yapılan iyiliği sergilemenin, iyilik yapılan kişiyi ezmenin erdemsizlik olduğunu kavrayabilir. İkincisi en iyi öğrenme öyküler ve anlatılar ile gerçekleşir. Çocuklara hem bilişsel hem de duygusal bakımdan etkileyici öyküler aktarılmalı ve konu hakkında onlarla konuşmalar yapılmalıdır. Başka bir deyişle öyküyü anlatmak yetmez. Öykünün muhtevası, öyküdeki kahramanların tutumları üstüne çocukların düşünceleri alınmalıdır. Üçüncüsü ise ilk ikisinin birleşiminden ibarettir. Yani iyilik yapmakla alakalı yaşanan güzel örnekleri göstermek, anlatmak ve bunlarla ilgili mütalaalar yapabilmek. Ramazan ayı, iyilik yapma arzusunun ruhları sardığı bir dönemdir. Bedensel zayıflama, temelde ruhsal güçlenmeyi beraberinde getirir. Ruhsal manada güçlendikçe kendimize, çevremize, doğaya ve metafizik alana karşı daha duyarlı hâle geliriz. Oruç, sadece imsakten iftara kadar aç ve susuz kalmak değildir. Oruç, hayatımıza dokunmalı, ilahi iradenin talep ettiği insan olma noktasında bizleri güdülemelidir. İşte “iyilikte yarışmak” denen durum burada devreye girer.

RAMAZAN RUHU

■ Elif GÜN

Dünya baş döndürücü hızıyla akıp giderken bir ırmak gibi önüne kattığı her şeyi alıp götürür. Bu amansız, durdurulamaz hızda en çok da insanın ruhu savrulur. En önemli parçası eksilen, dağılan, dünyanın kendini içine çeken girdabında kaybolan insan bir şekilde tamamlanmalı, azalan yönlerini yeniden kazanmalı, kaybettiği maneviyatını ve huzurunu arayıp bulmalıdır. Çünkü bedeni ayakta tutan ruhtur.

İnsan, bütün bir yıl boyunu aşan dev dalgalarla boğuşur. Üstüne başına dünyanın türlü kirleri bulaşmasın diye büyük mücadeleler verir, kendisiyle savaşı. Kalbini lüzumsuz işlerden uzaklaştırmak için en çok da nefsiyle büyük bir savaş hâlinindedir. Benliğini selamete çıkarmak ister. Kirlerinden arınması gerekir. Hızına yetişilemeyen şu dünyada az zamanda hatalarını telafi etmeli, yorulan ruhunu ve bedenini yeniden diriltmelidir. İşte hayatımıza serpiştirilmiş değerli bazı günlerin ve ayların bunun için büyük bir fırsat olarak görülmesi gerekir.

Öyle bir ay var ki, bizler o ayda pörsümüş ruhumuzu yenileyebilir, bozulan kalbimizi onarabiliriz. Tüm yıl yorulan bedenimizi dinlendirebilir, ağırlıklarımızdan kurtulabilir, yeniden doğmuş gibi yola devam edebiliriz.

O ay ki kışın ardındaki bahardır. Çiçektir, güneştir. Toprağın bağrından fışkıran tohumun yeniden dirilişidir. Kendi amel bahçemizi ekme, dikme, sulama, yeşertme mevsimidir.

O ay ki bütün değerlerin kirlentildiği bu asırda arınma kurnasıdır. Dünyanın omuzlarımıza ağır gelen yükünü, sırtımızdan ceketimizi alır gibi alan nahif bir eldir. Hasta dimağların, yılgın gönüllerin sığınağıdır. Bir can simididir, tam boğulmak üzereyken yetişen.

O ay ki on iki ayın içinde altın gibi parlayan, her günü amel defterimizi temize çekeceğimiz silgi hükmünde, heybelerimize doldurmamız için gökten sağanak sağanak maneviyatın yağdığı, huzur iklimi dediğimiz kutlu bir zaman dilimidir.

Her yıl sık giyimli özel bir misafir gibi gelir, çalar

kapılarımızı. Bizler de senede bir kere gelen o kıymetliyi, en güzel ev sahipliğimizle hanelerimize buyur ederiz. O kutlu misafiri memnun edebilmek herkesin en büyük gayretidir. Memnun kalmalıdır ki seneye yine gelsin.

O ay ki orucuyla sıhhat bulduğumuz, teravihiyle hem bedenimizi hem ruhumuzu dinlendirdiğimiz, sahuruyla gecemizi bereketlendirdiğimiz, hatimleriyle şeker şerbet içtiğimiz, iftar heyecanıyla dünyayla aramıza es koyduğumuz fırsatlar ayıdır.

O ay ki kulluğun şahlandığı, mağfiretin bol bol dağıtıldığı, kurtuluş ipinin yeryüzüne sarkıtıldığı, bedenlerin sağlığına kavuştuğu, malların temizlendiği, ruhların kirlerinden arındığı, gönüllerin sıkıntılarından feraha çıktığı ay, ramazan ayıdır.

Toplu bir şekilde tüm dünya Müslümanları mânaya gelir. Yönünü kaybeden kalpler, ibresini bulmak için duadadır. Coşkuya kapılan yürekler yakarır. Renkler, diller, coğrafyalar belki farklıdır ama dualar, niyetler, niyazlar hep aynıdır. O da affedilmek...

Bizler de dua kapılarının ardına kadar açıldığı bu bereketli ayda boynumuzu bükerek, ellerimizi açıp bir çocuk gibi ısrarla belki bin bir niyazla hazineleri geniş olan Yaradan'dan ne diliyorsak istemeliyiz. O da zaten "İsteyin." buyuruyor. "Duanız olmasa ne ehemmiyetiniz var." hitabında bulunuyor. Dua, kul ile Allah arasındaki en iyi iletişimdir. Kul emindir dua mektubunun sahibine ulaştığından. İşte

ramazan ayı bir iç döküş ayıdır. İsteme ayıdır. Sevgiliye sevgimizi ifade etme ayıdır.

Oruç, sadece mide açlığı değildir. Elimize, gözümüze, dilimize, kalbimize de gem vurmaktır. Bedenimizi ve ruhumuzu tüm kötülöklere karşı sürgülemektir. Öfkemize hâkim olmak, kalp kırmamak, yalan söylememek, boş işlerle meşgul olmamaktır. İnsana en yakışan hoşgörü elbisesini üzerimize giymektir.

Aslında bu ayda, hayatımıza oturttuğumuz kulluğumuzu disiplinli bir yol tutuşuyla sonraki aylara da yayabilme niyetini ve gayretini taşımak en büyük kazanımdır. Kendini hiç bilme, sıfırlama, manevi hastalıkları tespit edip tedavi ettiğimiz şifalı bir zamandır. Diller dualı, kalpler huzur ikliminin sıcaklığındadır.

Bu ayda statü yoktur. Zengini de fakiri de aklık terbiyesinin medresesinden geçer. Bütün insanlar oruç ibadetiyle eşitlenir. Oruç, biraz da birbirinin hâlinde anlamaktır.

Nasıl güzel bir ay ki o ayın hatırına ölmeden evvel nefis muhasebesi yapılır. Zararlar defedilmeye çalışılır. Kararan gönüller beyaz elbisenin kirlerinden arındığı gibi temize çekilir. Hesap defterinin, kul hakkı hariç varsa borçları, içten bir tövbeyle ödenir.

Bu ayda nefisle, şeytanla, dünyanın debdebesiyle kulluk için büyük bir mücadele vardır. Ve insana en çok yakışan da bu uğurdaki mücadelesidir.

Ramazan ayı; sabır, ibadet, rahmet, muhabbet, bereket ayıdır. Âdeta gecesiyle ayrı,

gündüzüyle ayrı sevap kazanma fırsatları önümüze sunulur.

Bu ayda insanların gönül çeşmeleri her zamankinden daha fazla açıktır. Herkes iyilik yarışına girer. Nerede bir ihtiyaç sahibi görölse zekât, fitre, fide ibadetleriyle ihtiyacı giderilir. Böylelikle kardeşlik, paylaşmak, başkasını kendine tercih etme duyguları ön plana çıkar. Bu da ramazan ruhu demektir.

Allah'ın yarattığı her gün, her ay muhakkak çok kıymetli ama ramazan ayı bir başka özel. Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim bu ayda indirilmeye başlanmıştır. Diller onun tılsımlı zikriyle tatlanır. Kulakların duyduğu en nahif, en şifalı, en huzur verici beste Kuran'ın yüzyıllardır devam eden bestesidir. O kıyamete kadar değiştirilemeyecek yol gösterici kitabımızdır.

İçerisinde bin aydan daha hayırlıdır denilen Kadir Gecesi yer alır. O geceyi ömründe en az bir kere de olsa yakalamak, her kulun en büyük arzusudur. O gece, ramazan ayının her köşesinde aşkla, gayretle, ümitle aranır. Bulacak olanlar ancak arayanlardır.

En nihayetinde ve tüm inananların en büyük duası; bayram sabahına annesinden doğduğu günkü gibi günahsız, tertemiz ulaşabilmek, mağfiret yağmurlarıyla yıkadığı ömür defterini kirletmeden yeni bir başlangıçla kalan hayatına "merhaba" demektir. Sınavını geçmiş bir öğrenci gibi kulluk imtihanını verip Allah'ın "Kulum senden razıyım." hitabını duymaktır. Ki bayram, o vakit bayramdır.

MÜMİNLER ANCAK KARDEŞTİRLER

Dr. Abdulkadir ERKUT

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

“Müminler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah'a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.”

(Hucurât, 49/10)

H z. Peygamber (s.a.s.), hicretten sonra Medine’de Müslümanlar arasında kardeşliği tesis edecek uygulamalar gerçekleştirmiştir. Bu çerçevede Müslümanları birbirleri ile kardeş ilan etmiş, böylece ihtiyaç sahipleri gözetilmiş, muhacirlerin Medine’ye uyumu sağlanmıştır. Müminlerin kardeşliği ile ilgili Kur’an’da da çeşitli ayetler nazil olmuştur. Bunların en başında, “Müminler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah’a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.” (Hucurât, 49/10) ayeti gelmektedir. Ayet-i kerimede nesep kardeşliğine bir teşbih/benzetme yapılarak müminlerin kardeşliği vurgulanmıştır. İki kişinin nesep yönünden kardeşliği, ortak bir anne

babadan gelmelerinden kaynaklanmaktadır. Müslümanların kardeşliği de ortak bir esasa bağlı olmalarından kaynaklanmaktadır ki o da imandır. Her iki kardeşlik de sürekliliği temin etmektedir. Neslin çoğalması dünya hayatının sürekliliğini, iman ise ebedi cennet hayatının kapısını aralar (Tâhir b. Âşûr, *et-Tahrîr ve’t-Tenvîr*, 26/243). O hâlde müminler arasındaki kardeşlik bağı, yüce Allah tarafından tesis edilmiştir. Bu bağ, yeryüzünün doğusundan batısına iman eden herkesi kardeş olarak birbirine bağlamaktadır. Çünkü Müslümanlar, İslam nimeti sayesinde kardeş olmuşlardır (Âl-i İmrân, 3/103). O hâlde müminlerin kardeşliğinin sebebi, atalardan gelen bir âdet, kör bir taklit değildir. Belli

bir vakit ya da duruma bağlı olarak da gerçekleşmemiştir. İman olduğu müddetçe bu bağın sürekliliği söz konusudur. Onlar birbirlerini görmezden gelseler, yok salsalar ya da terk etseler de bu bağ ortadan kalkmaz.

Müminler arasındaki kardeşliğin önemi izahtan varestedir. Zira onların birliğini gerçekleştiren, güçlerini ortaya çıkaran, iman kardeşliğidir. İman kardeşliği, takvayı esas alması hasebiyle sosyal farklılıkların muhtemel olumsuz tesirlerini izale edebilmektedir. Maddi anlamda ilerlemede, bir medeniyet kurmada hayati öneme haizdir. Çünkü toplumun birliğini sağlamakta, fertleri iyilikte ve hayırda yardımlaşmaya yönlendirmektedir. Yüce Allah’ın rızasını kazanmanın,

O'nun kulları için hazırladığı cennete girmenin yoludur. Hz. Peygamber (s.a.s.), bunu, "İman etmedikçe cennete giremezsiniz, aranızda sevgi ve muhabbeti ikame etmedikçe de iman etmiş olmazsınız." (Müslim, İmân, 93) diye ifade etmiştir. Üstelik iman kardeşliği ile birbirine bağlı olanlar kıyamet gününde özel olarak ilahi himayeye mazhar olacaklardır. Hz. Peygamber'in belirttiği üzere Allah'ın gölgesinden (himayesinden) başka gölgenin (himayenin) olmadığı kıyamet gününde, bizzat kendi gölgesinde himaye edip gölgelendireceği yedi sınıftan biri de birbirini Allah için seven müminlerdir. (Buhari, Ezân, 36)

Ayetin devamında "Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin." buyrulur kardeşlik bağının müminlere yüklediği bir sorumluluk zikredilmektedir. Buna göre kişiler ya da topluluklar arasında bir ihtilaf vuku bulduğunda diğerleri onların arasını bulmaya çalışmalıdırlar. Nasıl ki iki kardeş arasında ortaya çıkan bir sorunu diğer kardeşler ortadan kaldırmak ve onları barıştırmak için çaba gösterirlerse müminler de mümin kardeşlerinin arasını düzeltmek, barışı tesis etmek için gayret gösterirler.

İman kardeşliği müminlere başka sorumluluklar da yüklemektedir. Bunların en başında onların birbirlerine duyarlı olmaları, dayanışma duygusu ile hareket etmeleri gerekmektedir. Hz. Peygamber (s.a.s.), "Müslümanların işleriyle ilgilenmeyen kimse

onlardan değildir." (Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, 2/131) hadisiyle bu konunun önemini ifade etmiştir. Kardeşlik hukuku bazen anlaşmazlık yaşayanların arasını bulmayı gerektireceği gibi bazen de ihtiyaç sahibi olanlara yardım elini uzatmayı gerektirir. Yetime sahip çıkmak, misafire ikram etmek, fakirin ihtiyacını karşılamak hayır kapısının anahtarı olan amellerdir. Sevgili Peygamberimiz, ihtiyaç sahibi mümin kardeşine el uzatanın nail olacağı hayrı şöyle ifade etmiştir: "Kim bir Müslüman'ın dünya sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderirse Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Kim darda kalan bir kimsenin işini kolaylaştırırsa Allah da dünya ve ahirette onun işlerini kolaylaştırır. Kim bir Müslüman'ın ayıbını örterse Allah da dünya ve ahirette onun ayıplarını örter. Kul, kardeşinin yardımında olduğu sürece Allah da onun yardımcısı olur." (Ebu Davud, Edeb, 60)

Ayet, kardeşliğin gereği olan sorumlulukları ihmal etmekten sakındırdığı gibi onu zedeleyecek şeylerden de uzak durmaya davet etmektedir. Müminler bu hususa riayet ettikleri takdirde Allah'ın rahmetine erişeceklerdir. Allah'ın rahmetine eriştiklerinde ise dünya ve ahiretin hayrına kavuşmuş olurlar. "Allah'a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin." cümlesi bu gerçeği ifade etmektedir. Çünkü onları ihtilafa düşmekten,

birbirileri ile uğraşmaktan koruyacak olan takvadır. Kim Allah'tan korkarsa takvası onun başkalarıyla meşgul olmasına mani olur. İnsanların ayıbını aramak yerine kendi kusuruna yönelir. Mümin kardeşine eziyet etmekten geri durur. Bu cümleden ayrıca şu da anlaşılmaktadır ki iman kardeşliğinin gereğini yerine getirmemeleri, Cenabı Hakk'ın rahmetinden mahrum kalmalarına sebep olur. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.s.), müminleri bir taraftan kardeşliğe davet etmekte, diğer taraftan kardeşliğe zarar verecek şeylerden şöyle sakındırmaktadır: "Zandan sakının! Zira zan, yalanın ta kendisidir. Birbirinizin sözlerine kulak kabartmayın. Birbirinizin özel hâllerini araştırmayın. Birbirinizle üstünlük yarışı içine girmeyin. Birbirinize haset etmeyin. Birbirinize kin beslemeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun!" (Müslim, Birr, 28)

**Kardeşlik hukuku
bazen anlaşmazlık
yaşayanların arasını
bulmayı gerektireceği
gibi bazen de ihtiyaç
sahibi olanlara
yardım elini uzatmayı
gerektirir. Yetime
sahip çıkmak,
misafire ikram etmek,
fakirin ihtiyacını
karşılamak hayır
kapısının anahtarı olan
amellerdir.**

EVLİLİK: İLAHİ BİR LÜTUF

Ahmet YILDIZ

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ، مَنْ اسْتَطَاعَ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ،
فَإِنَّهُ أَغْنَىٰ لِلْبَصْرِ، وَأَخْصَنُ لِلْفَرْجِ...

“Ey gençler! Evlenme imkânı bulanınız evlensin.
Çünkü evlenmek, gözü haramdan çevirmek ve iffeti
korumak için en iyi yoldur...”

(Buhari, Nikâh, 3)

Evlilik; sevgi, saygı, huzur ve güven arayışında olan kadın ve erkeğin ömür yolculuğunu birlikte yürümek üzere birbirlerine söz vermesidir. Dinimiz, insanda var olan bazı fitri duyguların evlilik kurumu içerisinde meşru yollarla giderilmesini emreder. Evlenmek, eşlerin birbirlerine örtü olması, birbirlerini her türlü kötülükten, hataya düşmekten korumasıdır. Bir yuva çatısı altında karşılıklı huzur ve sükûna ermesidir.

Bu bağlamda yukarıdaki hadis, günümüzdeki birçok gence ve ailesine sürur ve huzur verecek etkili bir öğüdü barındırmaktadır. Ruhsal tamamlanmanın, tensel ve tinsel duyguların, biyolojik ihtiyacın nezih biçimde giderilmesi, evlilikle gerçekleşir. Bu hadis, kendisinden medeni hayatta tutacakları yol konusunda tavsiye bekleyen gençlere hitaben Peygamber Efendimiz tarafından sarf edilmiş bir nasihattir. Fakir bir ailenin çocuğu olan ve kendini dine, Hz. Peygamber’in hizmetine adanmış bulunan Abdullah b. Mes’ûd, bu sözü işittiklerinde kendilerinin, Hz. Peygamber’in (s.a.s.) gözetiminde, evlenme imkânı bulamayan gençler olduklarını nakletmektedir. İşte bu tavsiyeye binaen Abdullah bin Mes’ûd gibi bazı genç sahabeler evlenmiştir. Ancak bu gençlerin evlilikleri, onların özel ilgilerini ve gönüllü faaliyetlerini kısıtlamamış, bilakis daha dingin bir hâlde aile ve toplum içinde yer almalarını sağlamıştır. Örneğin Abdullah b. Mes’ûd’un evliliği, onun Hz. Peygamber’in özel hizmetinde bulunmasına ve yeni Müslüman olanlara İslam’ı öğretmesine mâni olmamıştır.

Aksine ilimde daha bir derinleşmiş, Kûfe tefsir ve fıkıh mekteplerinin kurucusu olmuş, çoluk çocuğunu eğitmiş ve binlerce öğrenci yetiştirmiştir.

Çağımızda insanların birbirleriyle yeterince hemhâl olamadığı, kalabalıklar arasında yalnızlığın yeni bir eğilim olarak arttığı ifade edilmektedir. Oysa insan, insana muhtaçtır, birbirine şifadır. Yüce Allah'ın buyruğu ve toplumun güvencesiyle kurulan aile kurumuyla kişi, olası birçok sıkıntıdan kurtulurken birçok manevi güzelliğe kapı aralar. İnsanın ruh sağlığını zedeleyecek, kandırmacaların ve görsellerin yaygınlaştığı çağımızda güvenli bir limandır evlilik. Yalnızlığın ruh ve beden sağlığına iyi gelmediğine dair çeşitli araştırmalar da mevcuttur. Çünkü insan, yitik bir parçasını karşı cinsle meşru biçimde evlenerek bulmakla programlanmıştır. Evlilikle kişi, en yakınında bir insan, bir arkadaş, bir hayat yoldaşı bulur kendisine. Böylece bu kalabalıklar çağında çeşit çeşit yalnızlıklardan kurtulur. Evine huzur ve neşe getirecek nesillerle taçlanır aile süruru. Yüce Yaratıcı'nın lütfudur bu: "Size onlar sayesinde veya onlarla huzur ve sükûnete ermeniz için kendi cinsinizden eşler yaratması ve aranızda sevgi ve merhameti yaratması O'nun kudretinin alâmetlerindendir. Bunda düşünen bir topluluk için işaretler vardır." (Rûm, 30/21)

Bereket, evlilikle gelir. Yüce Allah, Kur'an'da bu hususta

şöyle buyurmuştur: "İçinizden evli olmayanları, köle ve cariyeleriniz arasından da elverişli olanları evlendirin. Yoksulluk içinde iseler Allah lütfu ile onları ihtiyaçtan kurtarır. Allah'ın hazinesi geniştir, her şeyi bilmektedir." (Nûr, 24/32) Dolayısıyla ebeveynler, çocuklarını evlenmeye teşvik etmeli, maddi şartları öncelememeli, bilakis ellerinden geldiğince bu işi kolaylaştırmalı ve evlenecek olan gençleri desteklemelidir.

Hız. Peygamber (s.a.s.), Kur'anî öğretiyi tebliğ etmenin yanı sıra ilk tatbik edenlerden olduğu için Nûr suresinin 32. ayet-i kerimesini evlenmeyi kolaylaştırıcı öğütlerle teyit ederek yaşadığı topluma uygulamak suretiyle hayata taşımıştır. Tefsirciler, ayetteki

Evlenmek,
eşlerin
birbirlerine
örtü olması,
birbirlerini
her türlü
kötülükten,
hataya
düşmekten
korumasıdır.
Bir yuva çatısı
altında karşılıklı
huzur ve sükûna
ermesidir.

"evlendirin" emrinin muhatabı olarak velileri almış ve buradan hareketle veliye evlatlarını evlendirme ve onları destekleme sorumluluğu yüklendiğini ifade etmişlerdir. Burada muhatabın yalnızca veliler olmadığı, toplumun da evlenmek isteyenlere ya da evlenme imkânı olmayanlara maddi manevi desteği sağlamakla mükellef olduğu bildirilmiştir. Nitekim evlenmek isteyen fakir gençleri Yüce Allah evliliğe teşvik etmekte ve müjdelemektedir: "Yoksulluk içinde iseler Allah lütfu ile onları ihtiyaçtan kurtarır." (Nûr, 24/32) Dolayısıyla çeşitli nedenlerle evlenemeyen gençlere aileleri, yakınları ve toplum yardımcı olmalıdır. Kişinin ailesi için yaptığı harcamaya dair sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır: "Bir kişi, sevabını Allah'tan umarak ailesine harcamaya yaptığında, bu harcamanın için sadaka olur." (Buhari, İmân, 41) Bu öneri, aileden imkânı olanların kendi ailesinin yanı sıra muhtaç yakınının bakımını üstlenmesi ve ihtiyaçlarını gidermesi için teşviktir. Elde imkân varsa evleneceklere ev kurmak, sevap getiren güzel bir davranıştır.

Kadın ve erkek farklı nitelikleriyle birbirinde tamamlanır, evlilikle huzur ve mutluluğu yakalar. Bireye düşen, mazeret olmadıkça evliliği geciktirmemektir. Aile ve topluma düşen ise bu konuda evlenecek gençlere gerekli desteği sağlamak olmalıdır.

Depremi Şiddeti ile Büyüklüğü Aynı Şey midir?

Bİ' SORU

Depremi gücü iki yolla ölçülmektedir: İlki, depremin “şiddetini” diğeri ise “büyüklüğünü” ölçmeye yöneliktir. Şiddet ve büyüklük kavramları, sık sık karıştırılsa da, aslında farklı şeylerdir. Depremi insanlar, binalar ve doğa üzerindeki etkilerini saptayan yöntem, “şiddet” ölçümüdür. Richter ölçeği, depremin büyüklüğünü tanımlayan matematiksel bir formüldür. Depremi gerçek etkisi hakkında kabaca bir fikir verir. Depremi şiddeti ise yapılarıdaki hasara ve insanların hissedişine göre tanımlanan bir ölçüdür. Bölgeden bölgeye değişir. Uzun yılların vermiş olduğu deneyimlere dayanılarak hazırlanmış olan şiddet cetvellerine göre değerlendirilir. En yaygın olarak kullanılanı “Değiştirilmiş Mercalli Cetveli”dir (MM). Romen rakamları ile belirlenen XII şiddet derecesini kapsamaktadır. Hiçbir matematiksel temeli olmayıp tamamen gözlemsel bilgilere dayanır.

Bİ' BİLGİ

Richter ve Mercalli Ölçekleri

Richter'e göre büyüklük	Mercalli'ye göre şiddet	Muhtemel etkileri ve hissetme derecesi
0 - 1,9	I	Sadece sismik araçlar ölçer.
2 - 2,9	II	Nadiren hareket hâlinde olmayan insanlar hissedebilir, serbest asılı lambalar sallanabilir.
3 - 3,9	III	Az sayıda duyarlı insanlar hissedebilir, hafif sarsıntı olur.
4 - 4,9	IV-V	Çok sayıda insan hisseder, asılı lamba görünür şekilde sallanır, hafif zarar verebilir.
5 - 5,9	VI	Herkes hisseder, korku ve panik doğurur, duvarlarda çatlaklar oluşur.
6 - 6,9	VII-IX	Orta seviyede hasar verir, yaygın korku ve panik doğurur, tsunami olabilir.
7 - 7,9	X-XI	İleri düzeyde hasar ve ölüm tehlikesi vardır; yollar yarıılır, tsunami olabilir.
8 - 8,9	XII	Çok büyük alanda yıkım ve ölümler olabilir, 40 metreye ulaşabilen tsunami oluşabilir.
9 ve üstü		Yukarıda belirtilenlerin hepsi görülür; tektonik levhalarda kaymalar, kırılmalar olur, kıyılarda deniz seviyesi değişebilir.

İlk Sismoskop

İnsanoğlu, ilk çağlardan beri doğa olaylarının şiddetini ölçmeye merak salmıştır. Örneğin, depremleri kaydetmek için sismik aletler yapmışlardır. Depremleri kaydeden aletlere "sismograf" denir. Sismograflar, depremlerin yerlerini, büyüklüklerini ve deprem mekanizmalarını belirler. Bu tür aletlerin tasarımı basit değildir. Ayrıca detaylı olarak depremleri kaydeden sismograflar oldukça pahalıdır. Deprem dalgalarının geliş zamanlarını kaydetmeyen aletlere de "sismoskop" adı verilir. Bilinen ilk sismoskop, MS 132 yılında Çinli bilim insanı Chang Heng tarafından yapılmıştır. 2 metre çapında metal bir tas şeklindeki bu alet, hem deprem dalgalarının oluşumunu hem de yaklaşma yönünü anlamak için tasarlanmıştır. Aletin dış tarafında sekiz ejderha, her bir ejderha başının altında, ağızları ejderhalara doğru açık olan kurbağalar yer alır. Her bir ejderhanın ağzında bir iç mekanizmayla çalışan birer top vardır. Sarsıntı başlangıcında, iç mekanizmalardan (sarkaç benzeri) biri harekete geçer ve ejderhanın ağzındaki top serbest kalarak kurbağanın ağzına düşer. Topu düşen ejderhanın bulunduğu yön, deprem sarsıntısının geldiği yönü gösterir. Chang Heng'in sismoskopu, zayıf bir deprem kaydedicisi olarak nitelendirilebilir.

Seismophobia (Deprem Korkusu)

Deprem, sonuçlarını öngöremediğimiz bir doğal afettir. Dolayısıyla her kontrolümüz dışında gelişen olaylarda olduğu gibi bu afetin korku duygumuzu tetiklemesi oldukça doğaldır.

Seismophobia, iki şekilde görülmektedir: Birincisi, depremi doğrudan yaşamak; ikincisi ise deprem haberlerine ve görüntülerine tanık olmak. Deprem korkusunu yaşadığımız zaman gün içinde sürekli tedirgin olabilir, kapalı alanlara girmekte çekingen davranabilir, sık sık depremle ilgili kâbuslar görebilir, uykuya dalmakta ve uykuyu sürdürmekte güçlük çekebilir, en ufak bir seste irkilebiliriz. Depreme nerede ve nasıl yakalandığımız, sevdiklerimiz ile ilgili bir kayıp yaşayıp yaşamadığımız da bu durumun şiddetini belirler.

Deprem korkusunu yaşamak, oldukça normal bir tepkidir. Ancak depremin ardından bir ay geçmesine rağmen rutin hayatlarımıza dönmekte güçlük çekiyorsak, endişelerimiz azalmıyorsa ve günlük işlevselliğimizde düşüş söz konusu ise bir uzman desteği almakta fayda var.

SAUDADE VE HEPİMİZİN ÖYKÜSÜ

■ Zeynep KAYSERİ

*Otuz ekim bin dokuz yüz seksen üç
Hele gelin görün bizim köyleri
Dünyadan ahrete başladı bir göç
Hele gelin görün bizim köyleri*

*Mevsimin boranlı karlı kışında
Valiler paşalar dağlar başında
Kime sorsan cevap gözü yaşında
Gör felek neyledi (oy oy) bizim köyleri*

Âşık Reyhani

Yaşlı bir gürgen ağacının altında oturmuş zamanı seyrediyoruz.

Yaprakların arasından başımıza ahenkle şırıldayan tanelerin sesini dinliyoruz usulca. Ara sıra kavak ağaçlarının dalları arasında kümelenmiş kuş yuvalarına bakarak aidiyetlerimizi sorguluyoruz. Dünyaya aldanmanın, bel bağlamanın ve tüm ümitlerimizi dünyadan ummaktan doğan bir nefessizlik kaplıyor bedenimizi. Ölüme düşer olmanın her

can için nerede olursa olsun son derece rasyonel ve gerçek olduğunu iliklerimize kadar hissediyoruz. Bugüne kadarki tamahkârlığımızdan utanarak kendimizden kaçıyoruz soluksuzca. “Ben! Ben!” derken sürekli, herhangi biri olduğumuzu hiç fark etmemiştik oysa. Masal bu ya! Şimdilerde hesap ediyoruz dünyanın kaç bucak olduğunu ve bucaklarda açılan çiçeklerin sahiplerini kıskanıyoruz. Hiç düşmemişiz düşlerimizin ülkesine ve hiç düşünmemişiz kanaat ağaçlarının nasıl yeşerebileceğini. Okşamamışız ki fesleğenlerini ruhumuzun, ellerimizden iyilik kokuları saçılsın. Bu dünyaya mimozalar, akasyalar ve leylaklar yetiştirmek, güzel hikâyeler yazmak için gelenler ne kadar haklılarmış meğer. Biz ise, bir deniz kenarında taşları yalayan suların rehabetine kapılıp aldanmışız dünyanın sayısız nimetlerine. Bir durak olduğunu unutmuşuz onun. Hakikat sanmış durmuşuz yıllarca gözümüzün şahitliklerini. Derin düşünceler içinde kıvranırken Varto felaketini anlatan Karakoç’tan bir söz peyda oluyor iki dudağımız arasında: “Ölenle ölmedik, yakınıni yitiren gibi ağlamadık, aç kalanla aç kalmadık ama bir bakıma, bunların ötesine geçtik.” Dilimizde pelesenk oluyor bu mısra. Göğsümüzde yumru, boğazımızda düğümler. Şipşak! Bir fotoğraf makinesi hızıyla yaşandı ve bitti ömürler. Bir varmış, bir yokmuş idi, hep varmış sandık oysa.

Hoş gel ramazan, tüm yaralarımıza. İkliminle serinlet yangınlarımızı, sıcaklığıyla kuşat kardeşliğimizi. Bizi sımsıkı bağla birbirimize ki umut için cesaret edebilelim tekrar. Baş rahmet, ortası mağfiret ve sonu cehennemden kurtuluş olan bu ayda, elini sürekli taşın altına koyabilenlerden olalım.

Öylece oturuyoruz şimdi, zihnimiz bulanık, kalbimizde curcuna. İnsan, nisyan ile maluldü. Unuturdu. Unutmuştuk biz de her peygamberin bir hatırlatıcı olduğunu. Unutanlar için gönderirdi Allah. Kâinattaki tüm dilin, döndüğünce insana sürekli nasihat ettiğini es geçmiştik. Ne büyük bir kibrimiz vardı ki her şeye sahip olduğumuzu sandık, ya da çok kazanırsak sahip olabileceğimizi. *“Dünya birine kalacak olsaydı Süleyman’a kalırdı. Ölüm satın alınsaydı, Nemrut tutar alırdı.”* Ceplerimizi yoklasak, birkaç sadaka ve biraz kulluk ancak bulabiliriz pek çoğumuz. Oysa tüm göz açıklığıyla, türlü oyunlarla hep daha fazla mülk biriktirmeye yeltenirken, aslanan için ne de çok mütevazı ve kanaatkârdık(!). Islak ağaç kokusu burnumuzu sızlatıyor sanki ve gözlerimizden akan yaşların yüzümüzü ıltımasından rahatsız olmuyoruz hiçbirimiz. Kalbimizin bu kadar acıyacağını hiç hesap etmemiştik. Aslında içten içe bir memnuniyet de var bu hâlimizden. İçimizden söküle söküle alınanlar, büyük bir boşluk oluştursa da nefes alıyoruz sanki bir yandan. Evet, içimizdeki kalabalık, sırtımızı, her şeye gücümüzün yeteceğini sanma kibri, omuzlarımızı çökertmiş biz farkına bile varmadan. Kargaların özgürlüğünü seyrederiz şimdi. Kedilerin rızık endişesi duymadan dolaşmasına gıpta ediyoruz bir

de. Dünya hayatının yalnızca bir oyun ve eğlenceden ibaret olduğunu bile bile, hakikat sanmıştık yaşadıklarımızı şu ana dek. Ellerimizden kayıp giden hiçbir şey yoktu belki ama varlık da yokluk gibi bir imtihandı. Unutmuştuk işte. Mülkün kendimizin olduğuna inanmıştık. Bu bile yeterdi yanılmaya ve toprakla bağı koparmaya.

Evet, hepimiziz yukarıdaki cümlelerin sahipleri. Ağır, derin ve delici bir acının ortasına düştük aniden. Depremi can ve mal kayıpları çoktu, öyle çoktu ki, rakamlar yalnızca birer sayısal değere dönüştü hatta. Ondan daha elim bir sızı vardı artık her birimizin yüreğinde. Aslında yoktu. Boşluktu o... Silkelenmiştik sanki, sarsılmış ve örselenmiş. Aklımızda, kalbimizde, ruhumuzda ne varsa darmaduman eden büyük bir yıkıma maruz kalmıştık. Ölümün her sela sesiyle neredeyse her gün ince ince kendini hatırlatmasına rağmen, bize uğramaz sanıyorduk hep. Bir an yeterliydi oysa. Görmek için iki gözden fazlasının gerektiğini biliyorduk ama her baktığına iştahla koşan, elde edemediğinde kahrolan bizler, kör, sağır ve dilsiz kesilmiştik yıllarca. Şahit olduklarımızdan sonra, derin bir varoluş sancısı içinde kıvranıyoruz, acıyı yok saydığımız ve yücelttiğimiz haza yapıştığımızdan yıllarca. Depremi yaşayanlar, ahiret gerçeğini her daim hissedenler büyük bir tevekkül ve tefekkürle teslim olurken

biz öylece kalakaldık değil mi? Yemeden içmeden kesildik. Utandık gülmekten ve gri dışındaki renklerden. Ar ettik sevdiklerimize sımsıkı sarılmaktan. Teselli edilemeyecek kadar büyük acıların yüklendiği omuzların yenikliğini seyrettik uzaktan. Büyük kayıplar verdik biz de ama pes etmek işten değildi... Peki ya şimdi?

Dünya... Oluş ve bozuluşun, her daim yaratılmanın an be an idrak edildiği yer. Gazzali'nin pamukla ateş arasındaki ilişkiyi tanımladığı sonsuz dileyiş ve yaratma hâlini mümkün kılan meca. Biliriz ki O dilemezse kayıp düşmez su damlası çam

”

Emanet bilelim
birbirimizi.
Başkaları için
döktüğümüz
gözyaşı,
merhem
olsun kendi
yaralarımıza
da. Okşasın
yetim başlarını
tevazu dağıtan
ellerimiz.
Alıkoysun
bizi oruç tüm
kötülüklerden.

”

ağacının iğne yapraklarından. O dilemezse hiçbir kuş kanat çırpamaz uzak ülkelere. Yanardağlardan, sinekkuşuna, yaprak bitlerinden okyanuslara kadar her bir hareketi Hayy'dan alır evren. Ve tabii tıpkı kâinat gibi sünnetullah dâhildir insanın seçimleri ve bu seçimlerin sonuçları. Doyumsuzluk, ihmal, kibir, tamah... Gittikçe artan gösteriş, riya, yüzeysellik ve kayboluş.

Dur, dinle... Dur dinle ki anla. Yüreği yananlardan şunu öğrenebilmek için sessizliğe bürün: Bu büyük örselenme bize yeni bir anlam, duruş ya da dirilik katacak mı? Biz, depremzede olmayanlar... İyileşecek miyiz?

Her birimiz kendi hikâyemizin kahramanıyız. Kararlarımızın mürekkebiyle yazdığımız bu hayat, hesabını vereceğimiz seçimlerden oluşuyor. Geleni Kur'ani bir bakışla yorumlamak, tüm

peygamberlerin ve fahri kâinat efendimizin keder, korku, acı, hüzn gibi durumlardaki tutumlarını örnek alarak karşılayabilmek bizi selamete çıkaracak olan. Bir tırtıl ya da tohum gibi kabuğumuzu kırıp tüm zorluk ve acıya rağmen büyüüp olgunlaşacak mıyız?

Saudade... Portekizce bir kelime. Özlenen şeye ya da kimseye hiçbir zaman kavuşulamayacağı anlamına geliyor. Delici bir özlem, yakıcı bir hasret. Sevdiklerinin ardından bu duyguları yaşayacak nice insan var artık etrafımızda. Kendimizi, samimi bir merhamet ve sonsuz iyi niyetle yaralanmış gönüllerin yerine koyabilecek miyiz? Yüzleştığımız o boşluktan insanlığımızı tutup çıkarabilecek miyiz? Utanmalarımızı unutmadan sorumluluklarımızı yerine getirebilecek miyiz? İsmet Özel, "Ölüyoruz, demek ki yaşanılacak..." dizesiyle

anımsatıyor hayatın bir dirilik gerektirdiğini. Özellikle de bugünlerde yola devam etmek için sahici bir diklik gerekiyor. Bizler, tüm acılardan dersimizi alıp dipdiri bir şekilde kardeşine sarılmak için uğraşan ensardan olabilecek miyiz?

Üç ayların içindeyiz. Recep ve şaban ayını geride bırakıyoruz. Hoş gel ramazan, tüm yaralarımıza. İkliminle serinlet yangınlarımızı, sıcaklığıyla kuşat kardeşliğimizi. Bizi sımsıkı bağla birbirimize ki umut için cesaret edebilelim tekrar. Baş rahmet, ortası mağfiret ve sonu cehennemden kurtuluş olan bu ayda, elini sürekli taşın altına koyabilenlerden olalım. Tüm heybeti ve müşfikliğiyle Rahman'dan geliyor ramazan. Birleştiren, onaran, arındıran bir edayla bize kucak açıyor. Kardeşlik, paylaşma ve temizlenmenin en mümkün zamanı. Bismillah diyelim ve iyiliği çoğaltmakla işe başlayalım. Dünyanın hâlâ bir sesi olduğunu, hâlâ insanın insan için bir yurt olduğunu hissettiren güzel adımların var olduğunu gösterelim. Birbirimize yaslandıkça susturalım içimizdeki kıyametleri. "Say ki doydum!" diyelim ve paylaşalım gök sofrasından pay edileni. Emanet bilelim birbirimizi. Başkaları için döktüğümüz gözyaşı, merhem olsun kendi yaralarımıza da. Okşasın yetim başlarını tevazu dağıtan ellerimiz. Alıkoysun bizi oruç tüm kötülüklerden. Bismillah diyelim yine ve yeniden...

DEPREMİN RUHSAL YARALARINI İYİLEŞTİRMEK

■ Doç. Dr. Turgay ŞİRİN
İstanbul Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi

Toplumsal olarak başa çıkma kabiliyetimizi aşan, beraberinde ruhsal ve toplumsal travmalara (yaralara) sebep olan hadiselerle afet diyoruz. Tam da bu manada bugünlerde ülkemizi sarsan ve yüzyılın afeti olarak isimlendirilen depremler, hepimizde ciddi ruhsal etkiler oluşturdu. Bu sebeple bu afetin sadece bedenleri değil, ruhlarımızı da enkaz altında bıraktığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla bundan sonraki süreçte ruhsal yaralarımızı sarmak ve bedenleri bu afetten kurtulsa da ruhları hâlen enkaz altında olan pek çok insana yardım etmek en önemli görevimiz olacaktır. Bu süreçte toplumsal olarak bütünleşmenin ve dayanışma duygusunun da çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Nitekim toplumsal dayanışma, travmanın iyileşmesinde en önemli vasıtalarından birisidir. Hiç şüphesiz insanımızın sarsılmaz imanı ve kadim geçmişinden tevarüs ettiği gelenek, burada hayati bir görev icra etmektedir. Ayrıca manevi başa çıkma gücünün en net hissedildiği yerlerin başında afetler, ölüm ve yas süreçleri gelmektedir. Kısaca, “Yaşadığımız zor süreçleri ve travmaları atlatmak için neler yapmalıyız?” sorusu en önemli konumuzu oluşturuyor bu dönemde.

Özellikle deprem, sel, fırtına, heyelan gibi doğal afetlerde ruhsal travma (sarsıntı) çok şiddetli hissedilmektedir. Kontrol duygusunun kaybedilmesi, belirsizlik,

korku, sevdiği insanların kaybı, yalnızlık, endişe gibi pek çok şeyi bu dönemde yaşıyoruz. Aslında genel olarak bakıldığında kolektif bir travma sürecinde olduğumuzu da söylemek mümkündür. Nitekim ruhsal olarak kişiyi örseleyen deneyimler, bu denli büyük hadiselerde sadece olayı yaşayan kişileri değil, toplumları da etkisi altına almaktadır. Bu süreç; toplumun dokusunu etkilemekte, ilişkileri sarsmakta ve hatta yeni toplumsal normlara kapı aralamaktadır. Bu sebeple travma ile başa çıkmak için travmanın etkileri ve nasıl başa çıkılabileceği konusunda bilgi edinmek, bireyin ne hissettiğini anlamasını sağlayabilir ve ardından sorunla mücadele etmesine yardımcı olacak başa çıkma stratejileri geliştirmesine rehberlik edebilir.

Travma Nedir?

Travma; kısaca “kişinin ölümle ya da ağır yaralanmayla karşı karşıya gelmiş ya da fiziksel, psikolojik saldırıya uğramış olması veya buna tanıklık etmesi” şeklinde tarif edilebilir. Burada aşırı derecede tehdit edici veya korkunç bir olaya maruz kalmak veya maruz kalan kişi veya kişilere tanıklık etmek söz konusudur. Yani travma insanların üzerinde konuşmaya ve düşünmeye cesaret edemediği tecrübelerle işaret etmektedir. Bir başka tabirle travmaya “ruh yarası” da diyebiliriz. Nitekim travma kelimesi yunanca “yara” manasındaki kelimeden türetilen bir kavramdır.

Yaşanan travmalar insanların günlük hayatını devam ettirmesine yardımcı olan “kontrol illüzyonunun” bozulmasına sebep olarak, dünyanın tahmin edilebilir anlamlı ve güvenli bir yer olduğu inancını da bozmaktadır. Bu da insanların belirsizlik endişesi ve kaygısına kapılmasına yol açar. Oysa bu inançlar normalde bize bir güvenlik duygusu ve kontrol yanılsaması vermektedir. Ancak travmalar bu inançlarımızı kökünden sarsmaktadır. İşte bu zamanlarda kontrolün bizde olmadığını ve incinebilir varlıklar olduğumuzu idrak ederiz.

Travma Sonrasında Psikolojik Olarak Neler Yaşanır?

Travma, çok çeşitli psikiyatrik belirti ve hastalıklara yol açabilir. Travmalardan sonra en sık rastladığımız psikolojik sorunların başında “akut stres bozukluğu” ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gelir. Bununla birlikte majör depresyon ve uzamış yas da sık karşımıza çıkan sorunlardandır.

Travmatik olayın hemen akabinde iki günden bir aya kadar uzayabilen akut stres tepkileri meydana gelmektedir. Genellikle belirtilen süre içinde bu tepkilerin düzelmesi beklenir. Akut dönemde fiziksel olarak yerinde duramama, sinirlilik, tahammülsüzlük, tatlı, kahve, sigara ya da alkol gibi şeyler için yoğun bir istek, çarpıntı, nefes darlığı, hızlı ve yüzeysel solunum, baş dönmesi gibi

belirtiler, mide bağırsak sorunları, uyku sorunları, yorgunluk, bitkinlik, kas gerginliği veya ağrı gibi genel bedensel belirtiler ile korku, endişe, dikkat sorunları, dalginlik, çevrenin farkına varamamak, karar vermede zorluk, düşüncece yavaşlama, duygusal olarak uyuşma, bilişsel değerlendirmede bozukluklar (ya hep ya hiç şeklinde düşünme, kendini ya da başkalarını tutarsız ve aşırı şekilde suçlama), çevreyi olduğundan farklı, geçek dışı gibi görme, kendi kendini farklı algılama, yaşadığı olumsuz olayı hatırlamada zorluk, tekrarlayan düşünceler ve rüyalar, olay ile ilgili uyaranlardan kaçınma gibi belirtilerle sık karşılaşmaktadır.

Gençlerde ve çocuklarda sosyal ve bireysel içe çekilme, kendini diğer insanlardan soyutlama, bir odaya kapatma, aile ve arkadaşlar ile sürekli çatışmalar yaşama, öfke patlamaları, olayı hatırladığı anda o sırada yaptığı işi durdurma, çabucak ağlama, ilişkilerde aşırı kontrollü olmaya çalışma, diğer insanlara kötü davranma, dalga geçme gibi davranışlarla da karşılaşmak mümkündür.

Travma sonrası dönemde maneviyatla ilgili belirtiler de ortaya çıkmaktadır. Hayatın anlamını sorgulama, inancını sorgulama, kaderi ve Yaratıcıyı sorgulama, temel değerlerden uzaklaşma ya da bunların tam karşısında yer alan aşırı dindar olma, ibadet etmeme ya da aşırı ibadet etme, ahlaki

değerlerinde değişiklikler bu kapsamda ortaya çıkan belirtilerden bazılarıdır.

İlk dönemdeki belirtiler öngörülen süre içerisinde düzelmezse kişide travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gelişmiş olabilir. TSSB, travmatik olayın ardından belirli bir süre örneğin 1 (bir) ay geçmesine rağmen devam eden kişinin verimliliğini ve işlevselliğini bozan, aşırı uyarılma; çabuk irkilme, uyku sorunları; yeniden yaşantılama, bilişsel ve duygusal durumda olumsuz değişiklikler; kaçınma davranışları ve duygusal uyuşma şeklinde sayılabilecek belirtilerle kendini göstermektedir. Tüm bunlara ek olarak TSSB'nin

diğer psikolojik sorunların çoğunlukla eşlik ettiği (komorbid) bir bozukluk olduğunu da söylemek mümkündür. Ancak burada travmaya maruz kalan kişilerin çoğunun TSSB sorunu geliştirmede de vurgulamamız gerekmektedir. Nitekim belirtiler zamanla farklılık gösterebilir ya da kişiden kişiye göre değişebilir. Bununla birlikte TSSB'nin tedavi edilmemesi kişinin iş, aile ve sosyal hayatını bozarak hem bireyler için hem de toplum için önemli bir sorun hâline gelebilir.

Peki, Nasıl Bir Tedavi Gerekir?

Başta psikolojik ilk yardım, önleyici olarak çok önemlidir. Akut dönemde yapılacak doğru yardım ve destekler, bireylerin ileri dönem psikolojik sorunlar geliştirmesini engelleyebilmektedir. Bu sebeple deprem felaketi yaşadığımız bu dönemde devletimizin tüm kurumları ile başta Diyanet İşleri Başkanlığımız olmak üzere sahada canla başla çalışan tüm kurumlar ve gönüllülerin afetzedelere sağladığı yardım ve destek faaliyetleri, enkaz altından insanlarımızı kurtarmaktan gıda ve diğer ihtiyaç malzemelerinin dağıtımına, psikososyal ilk yardımdan manevi danışmanlık çalışmalarına kadar yürütülen tüm hizmetler, bu süreçte son derece hayati bir görev icra etmiştir.

Psikoterapi desteği de hiç şüphesiz en önemli tedavi yöntemlerinin başında

Toplumsal dayanışma, travmanın iyileşmesinde en önemli vasılalardan birisidir. Hiç şüphesiz insanımızın sarsılmaz imanı ve kadim geçmişinden tevarüs ettiği gelenek, burada hayati bir görev icra etmektedir.

gelmektedir. Ancak kişilerin psikoterapi ile birlikte psikiyatri desteği alması gerekebilir ki bu durum tedavi verimliliğini de önemli ölçüde etkileyecektir.

Travma mağduru insanların; kendisini destekleyen kişiler, aile üyeleri, arkadaşları veya kendilerine iyi gelen kişilerle veya işlerle zaman geçirmeleri de son derece önemlidir. Durum hakkında konuşmadan, sevdikleriyle sadece vakit paylaşmak bireye şifa ve rahatlık sağlayabilir. Ayrıca bu insanların günlük rutine dönmeleri ve kendilerini değerli ve işe yarar hissettikleri işlerle uğraşmaları da önemlidir. Bu süreçte kendilerine iyi bakmaları, dinlenmeleri, sağlıklı bir diyet takip etmeleri, egzersiz yapmaları ve uyku düzeni oldukça önemlidir. Sanatın ve

hobilerin iyileştirici gücünden yararlanmak da son derece faydalı olacaktır.

Son olarak travma sonrası dönemdeki insanların inançlarından güç almaları, dua ve ibadetlerin rahatlatıcı etkisinden faydalanmaları da önemli bir unsur olarak karşımızda durmaktadır. Nitekim ibadetlerin olumlu psikolojik etkileri olduğunu ortaya koyan araştırmalar da bu gerçeği bize ifade etmektedir. Bu manada bireysel ibadetlerin yanı sıra cemaatle yapılan ibadetler de kişinin kendini yalnız hissetmemesi için oldukça önemli bir görev icra edebilmektedir. Kısaca duanın ve inancın iyileştirici gücünden faydalanmak, gerekirse eğitilmiş manevi danışmanlardan destek almak da travma süreciyle başa

çıkmakta oldukça hayati bir öneme sahiptir diyebiliriz.

Sonuç Olarak

Travmayı âdeta ruhun depremi olarak tanımlamak mümkündür. Nitekim travmalar bildiğimiz dünyayı sarmakta yerinden oynatmak da ve hatta darmadağın etmektedir. Ancak tüm bunlara rağmen bakış açımızı adım adım dış dünyaya çevirmeyi başarmalı ve ilerlemeye devam etmeliyiz. Nitekim afet bölgelerinin yeniden inşasında olduğu gibi bizler de kendi ruh dünyamızı yeniden inşa etmekle mükellefiz. Sadece kaybettiklerimize, yaşadığımız sarsıcı olaylara ve buhrana zihnimizi odaklamak bir nevi kendimizi acıya kenetlenmemiz veya zincirlememiz anlamına gelmektedir. Dalga ne kadar yükselirse üzerindeki geminin de o derece yükselmesi gibi aslında zorluklar ne kadar büyükse onun üzerinde durmayı başaran ve o dalgayı alt eden ruhun da o kadar büyüdüğünü düşünebiliriz. Hayatın bize getirdiği dev dalgaların üzerinde kalabilmeyi başarırız o zaman o olaylar hiç yaşanmasaydı belki de hiç gerçekleştiremeyeceğimiz bir ruhsal tekâmülün bize hediye edilmiş olabileceği ihtimalini de göz ardı etmeden daima ilerlemek ve her zorluğun ardından bir kolaylık olduğunu söyleyen ayet-i kerimeye (İnşirah, 94/5-6. Ayet) uygun olarak umudumuzu diri tutmak bizim yegâne yolumuz olmalıdır.

İSMAİL DEDEM VE ÇOCUKLUĞUM

■ Hatice KURT

Makbule Öğretmen bir lisede edebiyat öğretmeni idi. Bir gün derste öğrencilerinden bir kompozisyon yazmalarını istedi. Kompozisyonun konusu, büyüklere hürmet ve saygı konusuydu. Her biri birbirinden güzel anılardan oluşan yazılar yazdılar. Makbule Öğretmen, sevgi ve saygının küçüklükte yaşanılarak öğrenilen ve sonrasında sunulan bir değer olduğunu biliyordu. Bu sebeple kimler neler yazacak merak ediyor ve çocukları daha yakından tanımayı istiyordu. O gün gelmişti, öğretmen içlerinden seçip okumaya başladı. Herkes pürdikkat öğretmeni dinliyordu.

İnsanın anavatanı çocukluğudur, derler. Coğrafya ve ailelerimiz kaderdir. Yeşil ve mavi arasında, şehirler arası otoyolun girdiği bir mekândan Karadeniz'i temaşa etmek de bizim çocukluk yazgımızdı. Sadece yol kenarında oturanların bilebileceği bir çocuk oyunuydu yoldan geçen arabaları saymak. Kışın denizin eve kadar gelen coşkulu sesi, baharda bizim "Haydi

köye gidelim!" diye tercüme ettiğimiz kuş sesleri... Mayıs ayında fındık bahçelerine serilen dağ çiçekleri, özenle toplanır, mis gibi sütle ezilir, afiyetle yenilir, reçeller yapılır; haziran ayı ıhlamurlar toplanır, eve bir nebze katkı sağlanır. Ağustos ayı ise en telaşeli ay, fındık ayıdır. Toplanması, kurutulması, elle ayıklanması ve sabahın ışığında eleğin tıngır tıngır sesiyle küçüklerinin elenmesi... Sonra da körünü, boşunu, çatlağını ayırması bir hayli iştir. Telaşeli geçen bu ayda aileye katkılar sağlanır, sağlamamak ne mümkün taşıma suyla dönen bir değirmendir o zamanlarda aile...

Çocukluğumuz, hayata olumlu ve olumsuz bakışımızı, hayatla mücadelemizi derinden etkiliyor. Ondan dolayı çocukların hayatında güzel anılar biriktirmek de bir o kadar önemli. Seneler sonra hatırlanan, muhabbet kokan anılar... Zihindeki güzel fotoğraf albümleri...

O zamanlar evlerde taşıma su kullanılırdı. Evin suyu dereden taşınırdı. En çok da kim mi taşırdı? Tabii ki evin küçükleri...

Büyüklerin yapacak o kadar çok işi vardı ki bu iş küçüklere kalırdı. Yapmam kelimesi dağarcığımızda sanırım yoktu. Hanenin her bireyi aileye katkı sunardı. Çocuklara mesuliyet duygusu vermek için ailelerin çokça düşünmesi gerekmezdi. Arabanın nadirattan olduğu, bir yerden bir yere gitmenin daha çok Allah vergisi

ayaklarla yapıldığı zamanlardı. Bulunduğumuz sahil köyünden anne baba köyümüze gidebilmek için üç dört tane yol vardı. Küçük olduğumdan sen yorulursun denilince hiç geride kalmak istemez, yorulduğumu belli etmezdim. Kâh dağ meyveleri toplar kâh “dinlenecek” denilen yerde biraz dinlenir kâh mutlaka

bir ismi olan fakat benim şu an hatırlamadığım dağ suyundan su içer, sohbet ede ede yolculuk ederdik. Bazen de annemin Sarıkız’ı, Aynalı’sı da bize arkadaş olurdu... Kâh geçtiğimiz dereleri sayar, “dereyi görmeden paçaları sıvamak” deyiminin anlamını yaşayarak öğrenir, içinde bulunduğumuz şartları hep

bir sevince dönüştürürdük. Ormanda tam anlamıyla dağ, tepe, dere derken ağaçlarla çiçeklerle dost olurduk. Bir yolun ucu rahmetli halama çıkar, orada biraz soluklanırdık.

Hiç unutmam annemin akrabalarından olan bir adamcağız, köyünden kasabaya, kasabadan bulunduğumuz yerdeki

yazlık fındık evine kadar öküz arabasıyla giderdi. Şimdi düşündüğümde yolunu çokça uzatırdı. Asfalt yolun kenarından hanımı ile muhtemelen taşıması lazım gelen ev ve bahçe ihtiyaçlarını yüklediği öküz arabasıyla arada geçerken tekerleklerin gıcirtısını dinlerdik.

İnsanın bir köyünün olması, hele ki sıkılıp bunaldığı şehir hayatından arada kaçabileceği, özellikle doğal afet ve salgın gibi zaman dilimlerinde ne büyük bir nimet. Annemin köyü, babamın köyü, bir de babamın büyük zahmetlerle aldığı bu sahildeki kasabaya yakın olan köyümüz... Havanın güzel olduğu her hafta sonumuz ve yazımız hep burada geçerdi.

Herkes gelmeden ve büyükler başlamadan küçükler yemeğe başlamazdı. Sofrada misafir varsa önce misafirlere ikram yapılırdı. Hele misafirimiz İsmail Dede ise, küçükler bir anda yarışa girerdik. İsmail Dede her ne zaman su istese koşar, hemen getirir, sadece onun ağzından o güne kadar duyduğumuz "Berhudar ol evladım," sözünü, "Su gibi aziz olasin." duasını kapmaya çalışırdık. Abdestler ibrikle alınır, eve gelen misafire yardım edilirdi. Evin küçükleri temiz havlu tutardı. Seccadeyi doğru bir şekilde serer, tespihine kadar hazır ederdi. Yemekler yer sofrasında yenirdi. En büyük keyfimiz, denize nazır bahçemizde ailece ve misafirlerimizle çay içmek,

sohbet etmektir. Babamın kısa zamanda yetiştirdiği meyve ağaçları, sebzeleri; göz, gönül ve karın doyurur, misafirimiz eksik olmazdı. Bizim için "Kızım bir çay koy, misafirimiz geldi." sözü yanına küçük bir hazırlık da yapılacağı anlamına gelirdi.

Küçük bir sahil kasabasının iç kesimlerinde bir köyde yaşayan, hayatı hep toprakla meşgul olmakla geçmiş, tatlı dilli, ağzı dualı, ibadetlerine düşkün bir dedeydi İsmail Dede. Elli beş altmış yaşlarında olduğunu tahmin ediyorum o zamanlar. Çocukluğumdan hatırladığım iki oğlu ve sayısını

tam bilemediğim birkaç kız evladı, torunları vardı. Hayat arkadaşını çok erken yaşta kaybetmiş, çocuklarına hem annelik hem babalık, torunlarına ise hem dedelik hem de ninelik yapıyordu. Rabbine dayanarak hayatına devam etmiş koca yürekli bir adamdı.

Sevmek gibi sevilmek de bir rızıktır hayatta. O da bir lütuftur, ihsandır insana. Ya hiç sevilmeseydik, hiç sevenimiz olmasaydı. Sadece maddi çıkarlar için hep seviliyor veya yine maddi çıkarlar için sevilmiyor olsaydık nice olurdu hâlimiz? Bazen kan bağı

olmadan da aile olabiliyor insan. Aile olmak, aynı sevinci, aynı sıkıntıyı paylaşarak aynı gönül dünyasında buluşmak, aynı pencereden hayata bakmak değil miydi neticede?

“Sevgi, değer gördüğü yere akar.” derler. Sevgisini sunmak istiyor insan, bir insana, çocuğa, çiçeğe, hayvana; gönlünü yormayana, yükünü, gamını alana... Değer bulduğu, kıymet gördüğü yerde sevgisini büyütüp derinleştiriyor ve birilerine dede oluyor, baba oluyor, abi oluyor, kardeş oluyor.

Dede veyahut da bazılarının dilinde büyükbaba. Hep güven, sevgi aşılar insana, onun orada olduğunu bilmek. Arada ziyarete geleceğini umutla beklemek, küçük tatlı bir söz duymak ağzından. Cebine senin için sakladığı küçük bir şekerlemenin veya yeni turfanda bir meyvenin eline bırakılması büyük huzur verir insanın çocuk ruhuna.

Sıcak yaz günlerinde kaldığımız, Karadeniz’in güzelliğine bakan, dağın eski İstanbul yolu üzerindeki evimize yakın iki dağın eteklerinde, arasından küçük bir derenin aktığı güzel meyvelerle dolu fındık bahçesine sahipti İsmail Dede. Derenin bir tarafını bir oğluna, diğer tarafını ise diğer oğluna vermişti. Yazın bahçesine gelince bize de sıkça uğrar, babamı çok sever, hep iyiliğini düşünür, baba gibi destek verir, ablamlarla bana da dedelik ederdi. Onunla geçirdiğimiz

güzel anılar evimize sıkça gelişinden hatta köpeğimizin hâlâ onu tanımamasına serzenişinden, soframızı paylaşmamızdan ibaret değildi tabii ki de. Bugün ardından hep hayırla yâd ettiğim, dualarıma kattığım bu dede “Nurlar içinde yatsın.” arada bir aklıma düşüverir. “İyilik yap, denize at. Balık bilmezse Halık bilir.” demişler. Karşılıksız yapılan iyilikler ne kadar kıymetli. Küçük, büyük dememeli bir gönle doğru küçük adımlar atmalı insan.

Çocukluk dönemimde onunla geçen anılarımin hafızamda kalanı; bizi torun sevgisiyle sevmesi, elimizden tutup bahçesindeki meyveleri birlikte toplamaya gitmemiz ve bize özel bir zaman ayırmasıydı. Bugün bazı büyükler bunu, parka götürerek, okuluna bırakarak, birlikte alışveriş yaparak veya tatile giderek yapıyorlar. Önünde ayrı ayrı cepleri olan, siyah renkli olduğunu anımsadığım bir bahçe önlüğüyle orta boylu, kumral, sakallı bir dedeyle birlikte olgun kırmızı elmaları, erikleri, incirleri topluyoruz birlikte. Ve kocaman bir dut ağacı düzlük alanda. Şimdilerde duruyor mu yerinde bilmiyorum? Gönül genişliğiyle herkese helal edilmiş bu ağaçtan bahçesine gelen yiyor, geçen yiyor. Büyük bir aile etkinliği rutinimiz olmuştu. Çarşafın bir ucundan da biz tutuyoruz. Bir kişi dalları silkeliyor ve sonrasında kocaman bir siniye konulmuş enfes lezzetli dutlar hep

birlikte afiyetle yeniyor. Dut böyle bir meyve, birleştirici ve bereketli. Birlikte topla, birlikte ye. Aile, akraba, komşu olmayı öğretmek için yaratılmış sanki.

Ağaç diken bir Müslüman’a o ağaçtan yenilen mahsul onun için sadakadır. Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Bir Müslüman bir ağaç diker de onun meyvesinden bir insan yahut hayvan yerse muhakkak o yenilen şey, ağacı diken kimse için bir sadaka olur.” (Buhârî, Edeb, 27) Bu şuurla her yere meyve dikmiş “Yiyn, için helali hoş olsun.” diyen gönlü geniş, cömert bir insandı İsmail Dede. Onun bahçesine doğru yürümek bile büyük bir zevkti bizim için. Her daim yaşarken de şimdilerde de her zaman hayırla yâd ettiğimiz, sevgisini, ilgisini cömertçe sunan bir büyüğümüzü bizim. Ve sanırım onlu yaşlardaydım, bizimkiler onun rahmet-i Rahman’a kavuştuğunu çok üzülürüm diye saklamışlardı benden. Memlekete gittiğimde mezarını ziyaret ediyoruz. Geçici olan hayatta en büyük kazanç.

“Bâki kalan bu kubbede bir hoş sadâ” bırakmak değil midir?

Dua ediyorum ki çocukları sevindirenlerin, cömertlerin gittiği cennetin en güzel yerinde olsun.

Makbule Öğretmen okumasını bitiriyor. O ve öğrencileri duygulu gözlerle dualar ediyorlar, bu hayırla dünya hayatından geçmiş ve gönüllere güzel dokunmuş İsmail Dede’ye...

TEDBİR İLKESİYLE TAKDİR İLKESİNİN TOPLUMSAL SÖZLEŞMEYE DÖNÜŞMESİ

■ Ali Necip ERDOĞAN

İnsan; ürettiği, ortaya çıkardığı her işte kendini görünür kılar. Bunu yaparken ahlaki ilkelerinden, inancından, duygu ve düşüncelerinden, bilgi birikiminden ve tecrübelerinden yararlanır. Akıllı, yaptığı işte görünür. Her parça sağlam olursa bütün sağlam olur ve buradan bir ruh doğar.

Hem inanç hem kültür havzamızın en önemli ilkelerinden biri, “Tebdir bizden takdir Allah’tan” ilkesidir. Takdir en genel anlamda Allah’ın (c.c.) yasalarıdır ve kişinin alacağı tedbir, takdiri bilmekle anlamakla olur. Demek ki tedbir, bilgi ve tecrübe gerektirir. Bilmediğimiz bir şeyle ilgili tedbir alamayız. İnsanlığın bilgi ve tecrübe birikimi tedbir almamıza imkân verdiği hâlde neden tedbirsiz kalıyoruz?

Doğa bilimlerinden (fizikten) biyolojiye tüm ilim, bilim, matematik ve felsefe (sosyoloji, psikoloji, mantık) atomlardan kâinata kadar neler olup bittiğini anlamaya çalışmaktadır. Bu çalışmaya en temelde bilim adını veriyoruz. Zira bilim hem insanı hem de üzerinde yaşadığımız dünyayı hatta kâinatı anlama ve açıklama hususunda çok mesafe katetmiş durumda. Bu anlama ve açıklama çabası tarihsel süreç içinde başka isimlerle ifade edilmiştir, bugün biz buna bilim diyoruz. Anlama ve açıklama çabasının önündeki her engel zihinsel bir engeldir, kişilerin ya da toplumların kendi zihinlerinde ürettikleri engel. Ve bu engel, takdiri anlamamızı imkânsızlaştırırken bizi tedbirsiz bırakıyor. Tedbirsizlik nedeniyle de ahlakımız sakatlanıyor, yukarıda anılan ilkeden uzak düşüyoruz. Alamadığımız tedbir nedeniyle de Allah’ın (c.c.) takdirine isyan edebiliyor

yahut boyun eğerek kaderciliğe teslim olur gibi yapıyor. Kendi takıntılarımızı (zihinsel engellerimizi) Allah’ın (c.c.) takdiriymiş gibi görebiliyoruz.

İlahi kelimada yer alan “Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?” ifadeleri tam da takdiri anlamayı zorunlu kılar. Yani Allah’ın (c.c.) emir ve yasalarını, yasalarını, kurallarını, sünnetullahı anlamayı zorunlu kılar. Çünkü Allah (c.c.) vaadinden dönmez. Emir ve yasalarını, yasalarını ve kurallarını değiştirmez.

Kişinin akıllı olup olmadığını onun fiillerine bakarak anlayabiliriz. Çünkü akıl ancak fiilde görünür hâle gelir. Daha sonra kişi bu aklını toplumsal yaşamın içinde işletebiliyorsa hem ortak akla dâhil oluyor hem de ortak akıldan pay alıyor. Üstelik bu ortak akla katkı da veriyor demektir. Toplumsal akıl da devlet akli içinde işlevsel ise aynı şekilde devlet aklından pay alıyor ve katkı veriyordur. Böylelikle kişi, varlığını devam ettirebilmek için kendi aklını toplumsal aklın, dolayısıyla da devlet aklının içinde işletiyordur. Burada ilişkinin yönü kişiden devlete doğrudur. Devlet akli, onu idare eden toplumda, nihai olarak da kişide görünür hâle gelir. Yani ilişkinin yönü kişiden devlete doğru olduğu gibi devletten kişiye doğrudur da. Devlet akli öncelikle anayasada, kanunlarda, kararnamelerde, tüzüklerde,

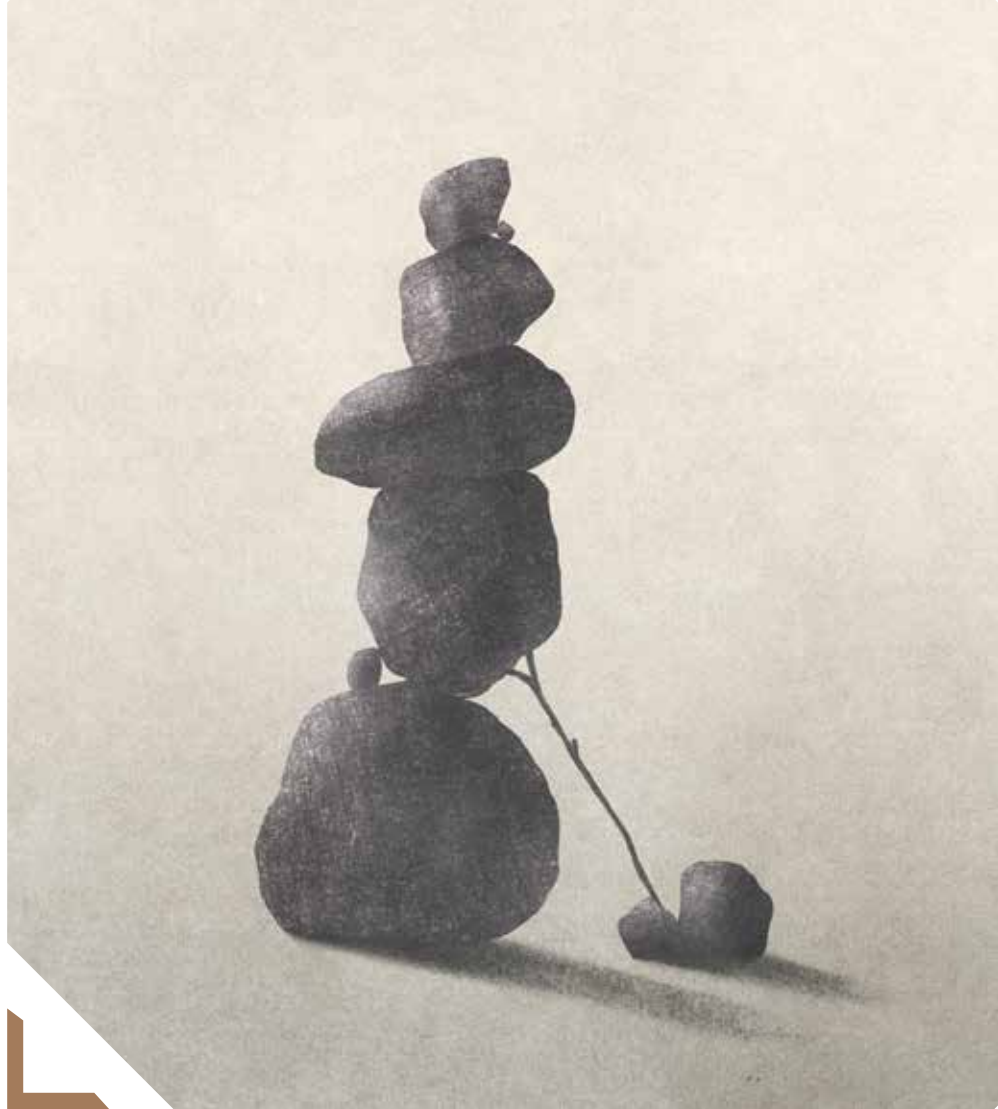
yönetmeliklerde, talimatlarda görünür. Daha sonra güvenlik, sağlık, eğitim ve adaletin sağlanma biçiminde, en son olarak da değişen hayat şartlarına karşı gösterdiği esneklikte görünür. Yasal düzenlemeler devlet aklının işleyişini, dolayısıyla da tedbirini ifade eder. Devletin takdiri de bütün bu süreçleri finanse edebileceği mali ve vergisel alanlarda ortaya çıkar. Devlet, aldığı tedbirleri verdiği kararlarıyla (takdirâtıyla) örtüştürme gayreti içindedir. Kişi de kendi hayatında tedbir ve takdir üzeredir. Bu, onun erdemidir. Kişinin tedbir ve takdiriyle devletin tedbirâtı ve takdirâtı çakıştığında üst üste bindiğinde refah, huzur, adalet büyük oranda sağlanmış olur.

Kişi hak ve özgürlükleri devlet tarafından güvence altına alınmıştır. Hak ve özgürlükleri hukuk düzenler ve hukuku da devlet ayakta tutar. "Hukuk, onu ayakta tutacak bir güç yoksa anlamını yitirir." Vatandaşlar hak ve özgürlüklerini düzenleyen hukuka ve onu ayakta tutan devlete yetki vererek adaletin sağlanmasını talep ederler. Bir arada yaşamının yani toplumsallığın bir gereğidir bu ve sözleşmeyle belirlenmiştir.

Toplumsal sözleşme, öncelikle mevcut hukuksal düzenlemenin işletilmesini, hâkim kılınmasını ifade eder. Herhangi bir kimsenin ekonomik gücünü, yetki gücünü, şöhretini

vb. kullanarak yasaları delmemesi, etrafından dolaşmamasıdır. Adalet mekanizmasının tavizsiz uygulanmasıdır. Devlet meclis kanalıyla çıkardığı yasalarla her türlü tedbiri almaktadır. Kişi de kendi erdemiyile bu yasalara riayet ederek tedbirini almalı, dolayısıyla devletin bilgi birikimiyle hareket etmelidir. İkincisi, kişisel hak ve özgürlükler alanımızı kendi lehimize değil de öteki/

diğeri lehine genişletmeyi, kendi menfaatlerimizi muhatabımızın/ muhataplarımızın aleyhine değil de onların da menfaatlerini gözeterek şekilde genişletmeyi ifade eder. Kişisel çıkarlarımızı toplumsal çıkarların önüne geçirmeyi asla düşünmemeliyiz. Toplumsal çıkarları gözetmek kişisel çıkarlarımızı da maksimize edecektir. Fakat tam tersi yani kişisel çıkarlarımızı gözetmek

toplumsal çıkarı maksimize etmek yerine minimize etmektedir.

6 Şubat günü yaşadığımız iki büyük depremin yıktığı 11 ilimizde çok sayıda vatandaşımızı toprağa verdik. Deprem afeti sonrası milletçe kenetlenip yaralarımızı sarmaya, enkazları kaldırmaya çalışıyoruz. Aynı zamanda da depremle birlikte birkaç önemli kavram gündemimize girdi. Bunlardan ilki fay hattı, ikincisi taşıyıcı kolonlar, üçüncüsü zemin sıvılaşması, dördüncüsü betonun ömrü, beşincisi imara açılmaması gereken yerlerin imara açılmış olmasıdır.

Kırılan fay hattı yeryüzünün biçimlenmeye devam ettiğini gösteriyor bize. On binlerce yıldır süren bir biçimlenme bu. Görünen o ki daha da devam edecek. Jeologlarımız yer altı haritasını çıkarmış ve fay hatlarının geçtiği yerleri belirlemiş, bu fay hatlarını da isimlendirmiştir. Son kırılan fay Güneydoğu Anadolu fay hattıdır. Yapmamız gereken tek şey, bu fay hatları üzerine bina inşa etmemektir. Bu alanları imara açmamaktır. Fakat deprem uzun aralıklarla vuku bulan bir afet olduğu için aradan biraz zaman geçince unutuyoruz ve kişisel menfaatlerimiz baskın geliyor. Bu yüzden insanlığın bilgi birikimine ve yasalarımıza itibar ederek tedbirli olmalı, takdiri unutmamalıyız. İkinci problemimiz binaların altındaki dükkânların daha

Anlama ve açıklama çabasının önündeki her engel zihinsel bir engeldir. Kişiler ya da toplumlar bu engeli kendi zihinlerinde üretirler. Ve bu engel, takdiri anlamamızı imkânsızlaştırırken bizi tedbirsiz bırakır.

rahat hareket etmek için ya da alan kazanmak için binanın taşıyıcı kolonlarını kesmesidir. Birçok bina, taşıyıcı kolonların kesilmesi nedeniyle yıkılmıştır. Demek ki binalarda periyodik olarak denetim yapmak gerekmektedir.

Bazı binalar da eski olduğu için yıkıldı çünkü betonun bir ömrü var. Bu problemi kökünden çözecek önlem alınmalıdır. Mesela beton kullanımından vazgeçilerek başka malzemelerin kullanılması sağlanmalıdır. Bazı binalar da zemin sıvılaşması nedeniyle yıkılmıştı ki bunu en çok İzmir depreminden hatırlıyoruz. Zemin etütlerinin çok iyi yapılarak

zemine uygun hareket tarzı benimsenmelidir. Ayrıca eksik malzeme kullanılmasının da önüne geçilmelidir. Bütün bunlar bize deprem afetini belki de hiç can kaybetmeden ve daha az zararlar atlatmanın mümkün olduğunu söylemektedir.

Bütün bu olgular dikkate alındığında doğa olaylarının Allah'ın (c.c.) takdiri olduğu, insanlığın bilgi ve tecrübe birikimini dikkate almak gerektiği, devletin yasalarına uymanın hayati değerinde olduğu, her vatandaşın erdemli, ahlaklı ve tedbirli olmak zorunda olduğu, bütün bunların bir toplumsal sözleşmeye dayandığı ortaya çıkmaktadır. İçinde ahlaki tutum barındırmayan her girişim kendini aşındırır ve yok eder. Her girişimimiz ahlak üzere olmalı, böylelikle bir toplumsal ruh inşa etmeliyiz. Çünkü bir şehir kurabilmemiz, inşa edebilmemiz için önce bir ruhumuz olması gerekir ki o ruhumuz maddede (inşa ettiğiniz şehirde) görünür hâle gelsin. Ya da öyle şehirler inşa etmeliyiz ki o şehirlerden bir ruh doğsun.

İnsan; ürettiği, ortaya çıkardığı her işte kendini görünür kılar. Bunu yaparken ahlaki ilkelerinden, inancından, duygu ve düşüncelerinden, bilgi birikiminden ve tecrübelerinden yararlanır. Akli, yaptığı işte görünür. Her parça sağlam olursa bütün sağlam olur ve buradan bir ruh doğar.

DEPREMLER NEDEN OLUYOR?

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

"Ve insan 'Ne oluyor buna!' dediğinde."

(Zilzâl, 99/3)

Önce bir ses çınladı kulaklarda. Sonra bir ısıltı, yerden göğe. Ardından eşi benzeri görülmemiş bir sarsıntı, bitmek tükenmek bilmeyen...

Uğultular, tıkırtılar, gitgide şiddetlenen sarsıntı, gardroptaki elbise askılıklarının birbirleriyle çarpışmaları, bina duvarlarının ve demirlerinin hatta, gıcırtaı belki...

Sonra... Sonra ne yazık ki toz duman cümle âlem. Yaşamını yitiren binlerce can, kanayan çokça yara, derin bir acı ve üzüntü...

"Asrın felâketi" olarak nitelendirilen depremleri yaşadık ülkemiz geçtiğimiz günlerde. Önce 7,7 büyüklüğündeki Pazarcık depremi ile uykumuzdan uyandık. "Ne oluyor?" dahi diyemeden 7,6 şiddetindeki Elbistan depremi ile sarsıldık. Hayata dair bilgilerin ve yeni teknolojilerin farklı perspektiflerle anlatılmaya çalışıldığı Akliyat köşesinde biz de bu ay deprem konusunu işleyelim istedik. Takipçilerimiz bilirler, önce soruları soruyoruz köşemizde. Ardından cevapları arıyoruz hep birlikte.

DEPREM NEDEN OLUR?

- Dünyamızın yarıçapı ortalama 6.371 kilometredir. Yani Dünya'nın merkezi, bulunduğumuz noktadan tam 6 bin 300 kilometre derindedir. Ancak bu derinliğin tamamı taştan ve kayadan oluşmaz. Dünya, iç içe geçmiş, daha doğrusu alt alta sıralanmış tabakalardan müteşekkildir. Deprem neden olur? sorusunun cevabına işte buradan başlamak gerekir.
- Yaşamsal faaliyetlerin meydana geldiği "kabuk" tabakası yalnızca 5 ila 70 kilometre derinliğindedir. Yani yaşadığımız alanın derinliği aslında tüm Dünya derinliğinin yalnızca yüzde biri kadardır. Peki kalan % 99'luk kısımda ne var?
- Kabuk kısmının altında erimiş kayaçların bulunduğu "manto" kısmı yer alır. İlkokuldan hatırlayacağımız üzere onun da altında "çekirdek" bulunur. Bu tabakalar akışkan bir forma sahiptir ve sürekli olarak hareket hâlinindedir. Buna kısaca "konveksiyon akımı" denir.
- Kabuk tabakasına geri dönelim. Dünya kabuğu yedi büyük levhadan oluşur. Ve bu levhalar az önce bahsettiğimiz mantonun üzerinde akışa bağlı olarak hareket ederler. Hatta bu yedi levha da kendi içlerinde küçük parçalardan mürekkeptir.
- Bu levhalar âdeta bir yapbozun parçaları gibidirler. Bu parçaların kesişim hatlarında ise faylar bulunur.
- Konveksiyon akımı ile itilen levhalar yılda yalnızca birkaç cm hareket edecek şekilde bir enerjiye maruz kalırlar. Unutulmamalıdır ki bu itiş enerjisi oldukça büyüktür. Ve yıllar içinde birikmeye başlar. Bir an gelir ve bu muazzam enerji, "fay" dediğimiz hat üzerinden boşalır. Yüzyıllar, hatta binyıllar içinde hareket edecek levhalar saniyeler içinde yer değiştirir. Deprem dediğimiz hadise ise işte kısaca bu şekilde meydana gelir.

DEPREM NEDEN TÜRKİYE'DE OLUR?

- Az önce levha teorisinden ve hareketlerinden bahsettik. Şimdi yine ilkokuldan bir cümle daha hatırlayalım. "Türkiye, üç kıta arasında köprü vazifesi gören bir ülkedir."
- Şimdi bilgilerimizi kabaca birleştirelim. Anadolu; Arap levhasının, Afrika levhasının ve Asya levhasının kesişiminde yer alır. Dolayısıyla ülkemiz bir faylar ülkesi, yani deprem ülkesidir.
- Deprem ülkesi tabirini biraz daha açalım. Ülkemizde deprem görülme sıklığı, bilimsel veriler ışığında hazırlanmış istatistiklere göre şöyledir:
- Kayıtlara göre 29 Nisan 1903'te Muş Malazgirt'te yaşanan 6,7 büyüklüğündeki depremden bu yana ülkemizde 6,0 ve üzeri şiddette 53 deprem yaşanmış. Bu 53 depremin 13 tanesi ise 7 şiddeti üzerinde.
- Yeri gelmişken şunu da zikrederim: Yalnızca Şubat 2023'te ülkemizde meydana gelen 5,0 ve üzeri şiddetteki deprem sayısı tam tamına 48

Olası deprem büyüklüğü	Ortalama tekrar etme sıklığı
5,7	Yaklaşık 2,5 yılda bir
6,7	Yaklaşık 8,5 yılda bir
7,7	Yaklaşık 27 yılda bir

- Deprem fırtınası tabiri bize ne anlatmak istiyor, galiba anlıyoruz...

AMAN DİKKAT!!!

Gelecek bize ne getirir, tabii ki hiçbirimiz bilemeyiz. Ama bilimsel veriler ışığında diyebiliriz ki gelecekte mutlaka depremler olacak. Ve bu depremler bir hayli şiddetli olacak. Bize düşen ise sadece o ana dek hazırlıkları tamamlamak.

NİŞANLILIK: EVLİLİĞE HAZIRLIK

■ Zehra TUNCEL
DİB Başkanlık Vaizi

İslam hukuk literatüründe “Evlenmeleri caiz olan iki kişinin birbiriyle evlenmeyi karşılıklı olarak vadetmesi” anlamına gelen nişanlanma; Türk Medeni Kanunu’nda “bir kadın ile bir erkeğin, ileride birbirleriyle evleneceklerini karşılıklı olarak vadetmeleri” olarak tanımlanır (Aydın Zevkliler vd., *Medeni Hukuk*, Seçkin Yay., Ankara 2000, S.677). Nişanlanmanın sonucu olarak ortaya çıkan nişanlılık ise tarafların evlilik öncesinde birbirlerini tanımasına imkân sağlayan bir süreçtir.

Nişanlılık, Değerlendirilmesi Gereken Bir Süreçtir

Bazı farklılıklar gösterse de nişanlılık bütün toplumların örf ve âdetlerinde önemli bir yer tutar. Evliliğe hazırlık mahiyetindeki nişanlılık, evliliği (Nisâ, 4/21) diğer sözleşmelerden ayıran bir uygulamadır. Tarafların birbirleriyle evlenme niyetini belirtmesiyle başlayan bir hazırlık dönemidir. Toplumumuzda evlilik hazırlıkları; isteme, söz kesme ile başlayıp nişanlanma ile devam etmektedir. İyi değerlendirildiğinde ailenin sağlam temeller üzerine kurulmasına katkı sağlayan bu süreç, evlilik hayatında ortaya çıkabilecek problemlerin fark edilmesine de imkân verir. Nişanlılık, aynı zamanda tarafların birbirleriyle gönül yakınlığı kurup kuramayacaklarını keşfettikleri bir zaman dilimidir. Tüm bunların gerçekleşmesi, tarafların iyi niyetleri ve

çabaları ile mümkün olur. Bu dönemde nişanlı çiftlerin birbirlerinin hayattan, evlilikten beklentilerini, hedeflerini ve değer yargılarını gözlemlmeleri önemlidir. Hayata bakış açılarının, değer yargılarının ve hayattan beklentilerinin ne derece örtüştüğü de değerlendirilmesi gereken konulardır. Evlenecek iki kişinin tüm görüşlerinin bire bir aynı olması elbette mümkün değildir. Ancak çiftler arasında şiddetli çatışmalara sebep olacak görüş ayrılıklarının evliliği olumsuz yönde etkileyeceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bazen gençler, ailelerinin isteği ile evlendikten sonra birbirlerini sevecekleri teziyle aralarında bir gönül bağı kurulmaksızın nişanlanmak zorunda kalabilirler. Bu durumdaki çiftler, nişanlılık sürecinde birbirine karşı sevgi beslemekte zorlanıyorsa evlilik konusunu yeniden gözden geçirmek faydalı olacaktır. Çünkü sevgi, mutlu bir evliliğin temel taşlarından biridir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), bir sahabeyle evleneceği kadını önceden görmesi tavsiyesinde bulunurken evlilikte sevginin önemine de işaret eder. “Git, onu önce gör. Çünkü bu, aranızdaki sevginin kalıcı olmasını sağlamaya daha fazla katkıda bulunur.” (Müslim, Nikâh 74)

Bazen nişanlılar, kişiliklerini saklayıp kusur ve zaaflarını gizleyerek kendini karşı tarafın istediği gibi gösterebilirler. Ancak bu tarz aldatıcı söz ve

davranışlar ilişkinin yanlış temellendirilmesine sebep olur. Sürdürülmesi mümkün olmadığı için uzun vadede her iki taraf da zarar görür. O yüzden nişanlılar bu süreçte karşı tarafı aldatmak yerine oldukları gibi davranmalı, nişanlısının uyarılarını haklı buluyorsa kendini düzeltmeye gayret göstermelidir. Peygamberimizin (s.a.s.) “...Bize hile yapıp aldatan da bizden değildir.” (Müslim, Îmân, 164) uyarısı, hayatın her dönemi gibi nişanlılık sürecinde de müminlere yol göstermelidir.

Tarafların evlilikten beklentilerini açıkça ifade etmemeleri ve nişanlısının kabul edemeyeceği davranışlarını fark ettiğinde bunları açıkça konuşmak yerine onu değiştirebileceğini düşünmeleri nişanlılık sürecinde yapılan yanlışlardandır. Nişanlılığın sadece duygusal bir süreç olarak görülmesi, bu dönemin yeterince değerlendirilememesine sebep olur. Tarafların yaşadıkları duygusallık bazen yanlışların fark edilmesini zorlaştırabilir, hayat tecrübesine sahip güvenilir büyüklerin uyarıları yanlış yorumlanabilir. Diğer yandan nişanlı ile ilgili bazı olumsuz sözler tarafların yanlış kararlar almasına sebep olabilir. Nişanlısı hakkında olumsuz uyarılar alan bireyin kesin hükme varmadan önce yorumların doğruluğunu araştırması ve akliselim ile hareket etmesi yerinde bir davranış olacaktır.

Yakınlarıyla olan ilişki biçimleri, nişanlının kişilik özelliklerini tanımada önemli ipuçları barındırır. Anne babalarına, kardeşlerine ve diğer aile bireylerine karşı davranışları eşine nasıl davranacağı konusunda fikir verir. Mutlu olduğu zamanlarda ve kriz anlarında verdiği tepkiler nişanlının kişiliğinin yansımaları olabilir, bu sebeple dikkatle değerlendirilmelidir.

Nişanlılık Döneminde Yaşanabilecek Zorluklar

Nişanlılıkla ilgili ilk zorluklar nişan töreninin nasıl yapılacağı konusunda yaşanabilir. Özellikle çiftler farklı çevrelerden ise bu daha önemli olur, çünkü her yörenin farklı örf ve âdetleri vardır. Nişanın aile içinde mi, herkese açık mı olacağı, imkânlar göz önünde bulunarak gençlerin ve ailelerinin ortak kararları ile belirlenmelidir.

Evlilik, sadece evlenen erkek ve kadını bir araya getirmekle kalmaz; nişanla birlikte iki tarafın aileleri arasında bir bağ kurulur. Ailelerin birbirini tanınması, ileride çiftin arasında doğabilecek problemlerin çözümünü kolaylaştıracaktır. Diğer yandan bu süreçte aileler, çocuklarının geleceği ve mutluluğu adına aktif rol üstlenmek isterler. Bu istek, aileler arasında anlaşmazlıklara sebep olabilir. Ailelerin çatışmalarını mutlak manada önlemek her zaman mümkün olmasa da çözüm yolu karşılıklı saygıdan geçer. Bu süreçte aile

büyüklerinin gençlere fikir ve destek vermeleri doğru bir davranıştır. Ancak nihai seçim ve kararları çiftin kendisine bırakmak uygun olur. Hem nişanlı çiftin hem de ailelerin birbirlerine karşı iyi niyetli olmaları ve ön yargılardan sakınmaları önemlidir. Problemleri uygun bir üslupla dile getirip dedikoduya fırsat verilmemelidir. Rabbimizin dedikodu ve suizanni yasakladığı unutulmamalıdır (Hucûrat, 49/12).

Ev eşyaları, takı ve düğün töreninin nasıl olacağı gibi ekonomik konular da nişanlılık sürecinde yaşanabilecek problemlerdendir. Taraflardan birinin ailesinin yüksek beklentileri olabilir. Bazen yakın çevredeki insanlar gençleri olumsuz yönde etkileyebilir. Eş adaylarının “Bir kez alınıyor, her şeyimiz güzel olsun.” düşüncesiyle borç altına girmesi sık

rastlanan bir durumdur. Çiftler, alışveriş öncesinde oturup konuşarak gerçek ihtiyaçlarını belirleyebilir, acil olmayan ihtiyaçları düğün sonrası uygun bir zamana erteleyebilirler. İhtiyaçları karşılamak için yapılması gereken alışveriş; ihtişam, zenginlik ve ailelerin güç gösterisine dönüştüğünde tartışma ve kırgınlıklar yaşanmaktadır. Bu süreçte bir anlık kızgınlıkla söylenen sözler, gençlerin hayatında uzun yıllar etkisini sürdürmektedir. Dayanıklı eşyaların bile zaman zaman değiştirildiği günümüz dünyasında bu süreci sükûnetle yönetmek öncelikle hayat tecrübeleri daha fazla olan aile büyüklerine düşmektedir. Onlar sorunun değil çözümün parçası olmalıdır. Nişan ve düğün harcamaları, gelenekler ve evlenecek kişilerin ekonomik durumlarına göre değişebilir.

Dinimiz tüm harcamalarda israfı ve cimriliği hoş görmez, orta yolu tavsiye eder. “Yine o iyi kullar, harcama yaptıkları zaman ne saçıp savururlar ne de cimrilik ederler; harcamaları bu ikisi arasında makul bir dengeye göre olur.” (Furkân, 25/67) Peygamberimiz (s.a.s.), nikâhın kolaylaştırılmasını tavsiye etmiştir. Bu sebeple evliliği zorlaştıracak başlık parası, süt hakkı, baba hakkı vb. âdet ve gelenekler İslam’da olmayan uygulamalardır. Ebu Hanife’ye göre bu gerekçeyle babaya herhangi bir meblağ verilmesi caiz görülmemiştir. 1917 tarihli Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesi, 89 ve 90. maddelerde bu esas kanunlaşmıştır.

Nişanlılığın dinî açıdan belirlenmiş bir süresi yoktur. Bu dönem, eş adayını genel hatlarıyla tanıyacak, evlilik hazırlıklarını yapacak ve evlilik kararı üzerinde son bir kez düşünme imkânı sağlayacak kadar sürmelidir. Süre, amacına uygun olarak değerlendirilmeli ve evlilik geciktirilmemelidir. Bu dönem uzadıkça sorun yaşama ihtimali artar, nişanlı çifti ve ailelerini yıpratır.

Nişanlılıkta Sınırları Korumak

Nişanlılık, tarafların evlenme niyetini gösteren bir vaattir. Nikâh yapılmadıkça nişanlılar birbirine karşı namahrem olanların uymaları gereken sınırlara riayet etmekle sorumludur. Nişanlı çiftler, “eş adayını tanıma” amacıyla belirtilen sınırlar içerisinde görüşüp konuşabilir, önemli gördükleri hususları

Nişanlılık bütün toplumların örf ve âdetlerinde önemli bir yer tutar. Evliliğe hazırlık mahiyetindeki nişanlılık, evliliği diğer sözleşmelerden ayıran bir uygulamadır. Tarafların birbirleriyle evlenme niyetini belirtmesiyle başlayan bir hazırlık dönemidir.

müzakere edebilirler. Ancak bu görüşmelerde mahremiyet sınırları ihlal edilmemelidir. Zira Peygamber Efendimiz bir erkeğin mahremi olmayan bir kadınla baş başa kalmasını uygun bulmamıştır. (Müslim, Hac, 424) Dolayısıyla tarafların dedikoduya ve yanlış anlamalara sebep olacak şekilde baş başa kalmaları uygun olmaz.

Nişanlılık döneminde sırf tarafların bu sınırlara uyma sorumluluğunu ortadan kaldırma amacıyla yaptırmak istedikleri dinî nikâh, İslam’ın öngördüğü mahiyette bir sözleşme değildir. Nikâh, ciddi bir müessesedir, taraflara hak ve sorumluluklar yükler.

Günümüzde bu haklar, evlilik resmen tescil ettirilmeksizin korunamadığından, evlenecek kişilerin “resmî nikâh” kıyılmadan toplumda “dinî nikâh” diye adlandırılan bu sözleşmeyi yapmaları doğru değildir. Çiftlerin nişanlılık dönemini mahremiyet ölçülerine dikkat ederek geçirmeleri ve evlenirken yetkili mercilere başvurarak nikâhlarını tescil ettirmeleri uygun olur. Ardından yapılacak dinî tören, çiftin yeni hayatlarına duayla başlamalarını sağlamış olur.

Nişan Bozulursa

Nişanlılık, taraflara evlenme mecburiyeti getirmez; nişanlıların tek taraflı veya anlaşarak nişanı sona erdirmeye hakkı vardır. Nişan bozmayı gerektiren bir neden varsa karşı tarafı incitmemek, maddi ve manevi zarara uğratmamak önemlidir. Nişanın bozulması durumunda karşılıklı olarak hediyeler geri verilir ve helalleşme sağlanmaya çalışılır. Nişan ne şekilde sona ererse ersin erkek mehre mahsuben bir miktar mal veya para vermişse bunu talep edebilir.

Türk Medeni Kanunu’nun 122. maddesine göre “Nişanlılık evlenme dışındaki bir sebeple sona ererse, nişanlıların birbirlerine veya ana ve babanın ya da onlar gibi davrananların, diğer nişanlıya vermiş oldukları alışılmışın dışındaki hediyeler, verenler tarafından geri istenebilir.” Alışılmış (mutat) hediyelerden kasıt, giymekle kullanmakla eskiyen ve tüketilen eşyalardır.

TDV GENEL MÜDÜRÜ İZANİ TURAN İLE YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Esmâ TÜRKSEVEN

Ülke olarak büyük bir afet yaşadık. 6 Şubat'ta gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli iki büyük depremle 10 şehrimizde büyük bir yıkıma şahit olduk. On binlerce insanımız vefat etti, çok sayıda vatandaşımız da yaralandı. Bu deprem, bölgedeki insanların ve bütün Türkiye'nin belleğinde silinmeyecek bir iz bıraktı. Depremle birlikte milletimiz, tarihte eşine nadir rastlanan bir yardım seferberliği sergiledi. Şehir merkezlerinden dağ köylerine, oradan gönül coğrafyamıza varıncaya kadar geniş bir alanda birçok insanımızın, büyük bir dayanışma ruhu ve özveriyle depremzedelerin yaralarına merhem olmak için çırpındığına şahit olduk. Bu dayanışma karşısında neler söylemek istersiniz?

Öncelikle yaşamış olduğumuz Kahramanmaraş merkezli bu afet nedeniyle milletimize geçmiş olsun diyor, vefat edenler için taziyelerimi iletiyor ve Cenab-ı Hak'tan milletimize bu tür afetleri bir daha göstermemesini niyaz ediyorum.

Rahmet Peygamberi (s.a.s.) bizleri şöyle tarif ediyor: "Müminler, birbirlerini sevmede, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede, tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer." (Müslim, Birr, 66)

Yüce Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'de iyilik ve takvada yardımlaşmamız gerektiğini buyuruyor. "Asrın felaketi" olan bu depremlerin ardından devlet ve millet el ele vererek yaraları sarmak için "Sen, ben değil biz varız." deyip sahaya indik. Tek yürek olduk. Depremzede kardeşlerimiz açken bizler tok yatamadık. Yardımlaşma ve dayanışma sonucunda yaralar hızla sarılmaya başladı çok şükür.

Şu an birbirimizin umudu, birbirimizin yaşama sevinci oluyor; depremden etkilenen her bir kardeşimizin yüreğine el ele vererek dokunuyoruz. Bu durum, devletimizin ne kadar güçlü milletimizin ne kadar aziz olduğunun göstergesidir.

Ekmeğini bölüşmeyi bilen bir milletin mensubu olmaktan ne kadar gurur duysak azdır.

AFAD öncülüğünde gerçekleştirilen kurtarma ve yardım seferberliğinde pek çok STK ile birlikte Diyanet İşleri Başkanlığı personeli ve Türkiye Diyanet Vakfı gönüllüleri de sahadaydı. Bu çalışmalar hakkında bize bilgi verir misiniz?

Depremi ilk anından itibaren Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı olarak yollara düştük.

İnsani yardımdan, arama-kurtarmaya, beslenmeden barınmaya, defin işlemlerinden manevi desteğe kadar hemen hemen her alanda deprem bölgelerinde sahada bulunuyoruz.

İnsani yardım çalışmaları kapsamında Türkiye'nin dört bir yanından deprem bölgelerine 1549 tır ve 430 kamyonet insani yardım malzemesi gönderdik. Bu sayı her geçen gün artıyor.

Afetten etkilenen illerimize ulaşan yardım malzemeleri, deprem bölgelerinde kurduğumuz 8 adet depo ve lojistik merkezlerinde tasnif edildikten sonra ihtiyaca binaen depremzede kardeşlerimize ulaştırılıyor.

Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı olarak deprem bölgelerinde 17 bini aşkın görevli ve gönüllümüz çalışıyor.

Depremden etkilenmeyen illerde ise lojistik destek sağlayan 55 bini aşkın gönüllümüz bulunmaktadır.

Depremden etkilenmeyen 71 ilimizde yardım toplama merkezleri oluşturduk. Aynı yardımlar buralarda toplanıyor.

Deprem bölgelerinde mobil mutfak, mobil ikram araçları, koordinasyon araçlarından oluşan 515 aracımız milletimizin emrinde.

4 milyon 366 bin 141 depremzede kardeşimize, sahadaki ekiplere çorba, sıcak yemek, kumanya, çay ve su gibi çeşitli ikramlarda bulunduk. İkramlarımız devam ediyor.

300'ü aşkın arama-kurtarma ekibimiz afet bölgelerinde görev yaptı.

Şu ana kadar 400 bine yakın depremzedeyi camilerimizde, Kur'an kurslarımızda,

yurtlarımızda, akademi merkezlerimizde ağırladık. 80 bin 986 kişilik barınma malzemesi ulaştırdık.

2.594 çadırı bölgeye gönderdik. Çadır sevkiyatı devam ediyor.

Geçici barınmayı sağlamak için 6 şehrimizde 3.150 eşyalı konteyner evin kurulumunu gerçekleştirdik.

Bölgeden gelen yoğun talep üzerine 25.570 Kur'an-ı Kerim'i kardeşlerimize ulaştırdık.

Din görevlilerimiz ve Kur'an kursu hocalarımız defin, tekfin ve teçhiz işlerini gerçekleştirdi.

Çadır kentlerde geçici olarak kurulan etkinlik çadırlarımızda depremde etkilenen minik kardeşlerimize manevi destek sağlıyoruz.

Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı olarak yaralar tam anlamıyla sarılıncaya kadar deprem bölgelerinde çalışmalarımızı yürüteceğiz.

Türkiye Diyanet Vakfı olarak "Ülkemizde ve Yedi Kıtada İnsanlığın Hizmetindeyiz" vizyonundan hareketle Türkiye'de ve 100'ün üzerinde ülkede, hayırseverlerin emanetlerini ihtiyaç sahiplerine ulaştırıyorsunuz. Bu çalışmalarda görev almak isteyen iyilik neferleri adına sormak istiyorum: Nasıl gönüllü olabiliriz?

Vakfımız, yarım asra yakın süredir eğitimden sosyal faaliyetlere, gıdadan barınmaya, acil insani yardımdan sağlık yardımlarına kadar hayata dokunan her

Ramazan ayı; infak ve dayanışma için eşsiz bir fırsattır. Rabbimize kulluğumuzu farklı amellerle sergilediğimiz Ramazan ayında kardeşlerimizin dertlerine derman olabilir, yaralarını sarabilir, acılarını dindirebiliriz. Ramazan ayında infak, kardeşlik ve paylaşma duygularını daha da geliştirebiliriz.

alandaki projeler geliştirerek başta Türkiye olmak üzere 149 ülkede faaliyet yürütmektedir.

Türkiye Diyanet Vakfı, faaliyet alanları ve ulaştığı ülke sayısı itibarıyla dünyanın en büyük sivil toplum kuruluşlarından birisi hâline gelmiştir. Faaliyetlerimizi görevli ve gönüllülerimiz aracılığıyla gerçekleştiriyoruz. Geldiğimiz noktada 58 bini aşkın gönüllüye ulaştık. Ve bu sayımız her geçen gün artmakta.

Türkiye Diyanet Vakfı gönüllüsü olmak ve

çalışmalarda yer almak isteyen vatandaşlarımız, <https://gonullu.tdv.org> web sitesindeki "Gönüllü Formu"nu doldurabilirler.

Bu yıl ramazan ayını hüzünle terennüm ediyoruz. Deprem bölgesine yönelik yapılan yardımların sürdürülebilir olması malumunuz çok önemli. Bu vesileyle okurlarımıza ramazan, dayanışma ve infak konularında neler söylemek istersiniz?

On bir ayın sultanı ramazan, Kur'an ve oruç ayıdır. Kitabımız Kur'an, ramazan ayında indirilmeye başlanmıştır. Ramazan, oruç ile anlam bulur. Oruçlarımız her şeyden önce bir sabır, irade ve merhamet eğitimidir. Ramazan; ibadettir, berekettir, mağfirettir. Ramazan, hayır ve hasenattır. Ramazan; sabır, şükür, tövbe ayıdır.

Ramazan, bin aydan daha hayırlı Kadir Gecesi'ni içinde saklayan en şerefli aydır. Ramazan; kardeşlik, dayanışma ve paylaşma ayıdır. Ramazan ayında birlik, beraberlik ve kardeşlik duygularımızı gönülden hissederiz.

İslam dini, toplum düzenini ve toplumsal huzuru önemsemiş ve bunun için gerekli olan tüm ilkeleri bizlere bildirmiştir. Bu ilkelerin başında dayanışma ve yardımlaşma gelir. Yüce Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'de iyilikte ve takvada yardımlaşmamızı emreder.

Birbirimizi düşünmek ve birbirimize maddi ve manevi

destekte bulunmak hem dinî hem de insani bir görevdir.

Özellikle bu zor günlerde birlik ve beraberliğe, dayanışma ve yardımlaşmaya her zamankinden daha fazla ihtiyaç vardır. Dayanışmayla zorlukların üstesinden gelebiliriz.

İnfak, Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla müminin kendi servetinden gönülden harcama yapması, ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunmasıdır.

Yüce Rabbimiz, ayet-i kerimede şöyle emretmektedir: "Allah'a ve Resulüne iman edin ve sizi üzerinde tasarrufa yetkili kıldığı maldan, (Allah yolunda) harcadığınız. İçinizden iman edip de (Allah yolunda) harcayanlar var ya; onlar için büyük bir mükâfat vardır." (Hadîd, 57/7)

Hz. Peygamber (s.a.s.), infak ve sadakanın karşılıksız kalmayacağını ve mükâfata dönüşeceğini buyurmaktadır.

Ramazan ayı; infak ve dayanışma için eşsiz bir fırsattır. Rabbimize kulluğumuzu farklı amellerle sergilediğimiz Ramazan ayında kardeşlerimizin dertlerine derman olabilir, yaralarını sarabilir, acılarını dindirebiliriz. Ramazan ayında infak, kardeşlik ve paylaşma duygularını daha da geliştirebiliriz. Yüce Rabbimizin rızasını gözeterek yaptığımız infaklar, ahirette en güzel ağızımız olacaktır.

Deprem sonrası siz de bölgedeki insani yardım faaliyetlerine refakat

ettiniz. Şahit olduğunuz ve unutamadığınız bir olayı bizimle paylaşır mısınız?

Depremde ailesini, tüm yakınlarını kaybeden kardeşlerimizi gördüm; onlarla hâsbihal etme, onları dinleme imkânı buldum. Kardeşlerimizin acılarına rağmen çok metanetli durduklarını ve sahada insani yardım çalışmalarına destek verdiklerine şahitlik ettim. Düşünün ki ailenizden herkesi depremde kaybediyorsunuz, buna rağmen acınızı bir kenara bırakıp "Ben ne yapabilirim?" diyerek insanlara yardımcı olmaya çalışıyorsunuz. Bu, çok erdemli bir davranış.

Unutamadığım bir anı ise deprem bölgelerinde bizim depo ve lojistik merkezlerimiz bulunuyor. Burada Türkiye'nin dört bir yanından gelen insani yardım malzemeleri tasnif edildikten sonra depremzede kardeşlerimize ulaştırılıyor. Ülkemizdeki depremi duyar duymaz Güney Kore'den Dae Jin adlı genç bir kardeşimiz kendi imkânları ile iki gün süren yolculuğun ardından Türkiye'ye geliyor. Hatay'daki lojistik merkezimizde 8 gün boyunca gönüllü olarak çalışıyor ve ne iş verilirse yapıyor. Türkiye'nin 1950 yılında Güney Kore'ye askerî destek vermesinden dolayı ahde vefa örneği göstererek, ülkemize gelen ve vakfımızın gönüllüsü olarak çalışan kardeşimize teşekkürü bir borç bilirim.

(Söyleşideki veriler 15 Mart gününe aittir)

ÖZ GEÇMİŞ

1957 Yılında Erzurum'un Tortum ilçesi, Kaleboynu Köyü'nde dünyaya geldi. İlkokulu bitirdikten sonra İstanbul Bayrampaşa, Yeşil Cami Kur'an Kursunda hafızlığını ikmal edip özel hocalardan Arapça, hadis ve tefsir dersleri aldı.

1976'da Sakarya İmam-Hatip Lisesi orta kısmı, 1980 yılında Tekirdağ İmam-Hatip Lisesinden mezun oldu. 1980 yılında Tekirdağ Marmara Ereğli Cedit Ali Paşa Camii İmam-Hatipliği, 1985-1987 yıllarında Beykoz Çubuklu Şenevler Camii imam hatipliği görevlerini yürüttü. 1987 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi.

1988'de Merzifon vaizliği görevini yerine getirdi. 1990-1996 yılları arasında İsviçre'nin Solothurn şehrinde yurt dışı görevinde bulundu. Sırasıyla Alucra (1996-2001), Hendek (2001) ve Ümraniye ilçe müftülüğü (2008); Ağrı (2010), Bolu (2014) ve Bursa il müftülüğü (2017) görevlerini ifa etti.

İzani Turan, hâlen Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdürü olarak görev yapmaktadır.

BAYRAMIMIZ BAYRAM OLDUĞUNDA

■ Zeynep DEMİR

Dünyanın renkleri soldu. Sarılar, morlar, allar ve maviler değildi sadece şehirleri terk eden, siyah ve beyaz da çekilmişti artık. Gri, binbir tonunu kuşanmış, gelip orta yere kurulmuştu. Yer gri, gök gri, uçan kuşlar, salınan ağaçlar, dağlar ve taşlar, semada dönenip duran bulutlar gri... Yüreklerde yanan ateşin dumanı gri. O griliğin içinde tozlu bir sayfa ilişti gözlerimize. "...Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun! ..." yazıyordu sayfada. Yer ve gök sarsılırken, baba ile oğulun, ana ile kızın elleri birbirinden ayrılırken, nice kardeşi, nice sevgi dolu eşi ölümün soğuk yüzü birbirinden koparırken, "Ey insanoglu, yaratılıştan eşin olan insanlığı kardeşin bil." diyordu. Ancak kardeşlik geri getirecekti bize renkleri. Yine al al olacaktı çocukların yüzü, çiçek tarhları açacaktı renk renk, gök maviliğini kuşanacaktı bir kez daha, güneş yine altın sırmalar saçacak, ağaçlar yeşilin şarkısını söyleyecekti. Deprem yaraları ancak ve ancak kardeşlik hukukuyla sarılacaktı.

Bütün insanları hilkatte eşi bilmişti Müslümanlar,

müminler ise dinde kardeşti. Ve kardeşin kardeşe omuz verdiğine şahit oldu bu topraklar. Asrın felaketini yaşadık. Nice insanımızı kaybettik. Evler, ocaklar yıkıldı. Ateş sadece düştüğü yeri yakmadı bu defa. Bütün bir ülke kederden payına düşeni aldı. Omuz omuza, el ele verdik, yaralarımızı sarmak için insanüstü bir gayret gösterdik. Rehberimiz Hz. Muhammed'di (s.a.s.). İhtiyaç sahiplerine ve kimsesizlere yardımda bulunmayı teşvik etmekle kalmıyor, yaşantısıyla örnek oluyor ve muhtaç olana el uzatan kişinin gösterdiği çabayı Allah yolunda cihat etmekle eş tutuyordu. Üstelik "sağ elin verdiğini sol el bilmeyecek"ti. Muhtaç olan incinmeyecekti. Mümine düşen hayırda yarışmaktı, zira yine o rahmet elçisinin ifadesiyle "... İnsanların en hayırlısı, insanlara en fazla yararı dokunandı."

Anlar uç uca eklendi, günler ardı ardına dizildi. Kış bahara döndü fakat henüz yüreklerimizde bahar neşvesi yeşermedi. On bir ayın sultanı kapımızı çaldığında buruk bir sevinçle karşıladık misafirimizi. Ramazanın

getireceği hayra muhtaçtık. Ondan kalplerimize sükûnet, hayatımıza suhulet getirmesini bekledik. Yardımlaşmanın ve dayanışmanın remzi ramazan bereketiyle geldi, aziz milletimiz bir kez daha birbirine kenetlendi.

Ramazan iftar ve sahuruyla, gecesi gündüzüyle yoğun bir dinî coşkunun yaşandığı iklimdi. Bu yıl ramazan sevincimize kardeşlerimizin hüznü eklendi. Bu ramazan iftar sofralarımızda kardeşlerimizi andık, rızkımızı onlarla paylaşarak sarsılan yuvalara kol kanat gerdik. Baş rahmet, ortası mağfired sonu ise cehennemden kurtuluş olan bu mübarek ayı ihya için önce kardeşlerimizin evini imar etmek üzere sıvadık kollarımızı. İnsanımız, kardeşinin nefsinin kendi nefsinden aziz bildi, "isar" bir

kez daha Anadolu topraklarını şefkatiyle kucakladı. Deprem felaketinden etkilenen insanlarımızın ocaklarında aş pişmeden, masum çocukların yüzleri gülmeden kimse oturmak istemedi iftar sofralarına.

Allah Resulü çevresinde olup bitenlere duyarsız kalmamış, her zaman muhtacı gözeterek insan onurunu aziz bilmişti. Müminlere yardımlaşmayı ve dayanışmayı tavsiye ederek, ihtiyaç sahiplerine karşı onları duyarlı fakat aynı derecede hassas olmaya çağırıyordu: "Allah için size sığınan kimseye sığınak olun."

Mümin, müminin sığınağıdır. Bu çağrıya kulak veren Müslüman şahsiyet, içinde doğup büyüdüğü topluma, yaşadığı çağın sorunlarına sırt çeviremez. Bütün insanları yaratılıştaki eşi, Müslümanları

da dinde kardeşi bilerek din, dil, ırk vb. ayırmaksızın insanlığın ortak acılarına çareler arar. Müminler, dünyadaki, açlık, sefalet, zulüm yahut afet karşısında elinden geldiği kadar herkesin derdini sahiplenir, derman olmak için de büyük bir çaba gösterir. Günlerdir, haftalardır, bu çabaya şahit olmaktayız. İnsan insanın yurdudur sözünü hakikate tebdil eden gerçek hikâyeler dinlemekteyiz. Daha depremin ilk gününden ateşin başına oturup ekmek pişiren anneleri, kumbarasında biriktirdiği paraları deprem felaketinden etkilenen kardeşleri için bağışlayan çocukları, evini paylaşan insanları, parmağındaki yüzüğü, kulağındaki küpesini uzak diyarlardaki din kardeşi için gönderen aziz Müslüman kadınları tanıdık bu süreçte.

Ramazan ayında eller dergâh-ı ilahiye dua için açıldığında kendi nefsinden önce muhtaç kardeşi için niyazda bulundu tüm Müslümanlar. Yaklaşmakta olan Kadir Gecesi yine tek yürek olacak tüm Müslümanlar. "...Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki iman etmeden cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmeden de mümin olamazsınız..." diyen Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yolundan gidenler birbirine sevgiyle şefkatle kol kanat gelecek yine. Az çok demeden hayır hasenat yapılacak, bazen bir tebessüm, bir selam sadaka olarak yazılacak hanelere.

Kimsesizlerin kimsesi olmak için yollara çıkılacak. Bin aydan daha hayırlı olan Kadir Gecesi'nde, ramazan boyunca okunan hatimler, enkaz altında kalan şehitlerimizin ruhlarına bağışlanacak. Çekilen salavatlarla okunan tevhitlerle yüreği yanmakta olan kardeşlerimizin sadrına bir parça su serpilecek. Camiler genç yaşlı, kadın erkek müminlerle dolup taşacak. Birlik ve beraberliğimiz, en çok da hüznümüzün remzi olacak Kadir Gecesi.

Bayramımız yine bayram olacak. Belki biraz buruk, çokça hüznü... Bu bayram babasının elini öpemeyen çocukların gözlerindeki yaş olacağız. Yavrusunu toprağa veren annelerin acısını yüreğimizde hissedeceğiz. Kardeşini toprağa vermiş, kimi kimsesi kalmamış insanlara kardeş olacağız. İşte o zaman bayramımız bayram olacak.

TARİHİ VE DOĞASIYLA ANTALYA

■ Mehmet KAHRAMAN

Antalya denince aklımıza ilk gelen şey turizm oluyor. Oysa Antalya tarihiyle, doğal güzellikleriyle de adından söz ettiren bir şehir. Ne yazık ki turizm, bu tarafını gölgede bırakıyor. Turistler antik kentleri, doğal güzellikleri, şehrin uzağında kalmış yerleşim yerlerini görmeye gelse de bunlar ikincil, yani alternatif imkânlar olarak sunuluyor. Tatilin denize indirildiği bir ortamda insanların nefes alacakları, gerçek anlamda dinlenebilecekleri tenezzüh mekânlarını tercih etmeleri isabetli karardır.

İnsan niçin bir şehri gezmeye gider? Neden rahatımızı bozup maddi manevi zahmete girerek bir yerlere gideriz? Aslında yolculuk zahmetli bir iştir, yorar bizi. Lakin durgunluk hâli de rahatsız eder insanı. Aynı yerde uzun süre kalmak rehavete ve dolayısıyla harekete manidir. Hoşumuza gitse de konfor kişiyi içten içe çürütür. Farkına bile varmayız bunun. Bu yüzden "Tebdili mekânda ferahlık vardır." sözü

önemli bir gerçeği dile getirir. Yer değiştirmek, atmosfer değiştirmek demektir, yenilenmektir. Yenilenen insan hafifler, yüklerini atar, tazelenir ve kaldığı yerden daha kuvvetle devam eder hayatına. Bu nedenle Rûm suresi 42. ayette geçen “Yeryüzünde dolaşın.” ifadesini bize verilmiş büyük nimetlerden biri olarak kabul etmeliyiz. Kur’an-ı Kerim’in birçok ayeti yeryüzünde gezip dolaşmayı, geçmiş milletlerin akıbetlerinin nasıl olduğunu görmeyi ve ibret almayı buyurmaktadır. Kişinin kendinden uzaklaşıp dünyayı görmesi, hayata başka gözlerle bakması, yaşadığı kısır döngüyü kırarak arınmaya ve yücelmeye katkı sağlar. Antalya, tarih ve doğasıyla iki yönlü olarak bize bu imkânı verir.

Antalya, antik kentlerin en fazla olduğu şehrimizdir. Yaşama tanıklık etmek isteyen birinin mutlaka buraları görmesi gerekir. Dünyanın sadece bizden ibaret olmadığını bilmek, kaybolmuş medeniyetlere yolculuk etmek bambaşka duygular yaşatır bize. Söz gelimi, Side Antik

Kenti’ne vardığınızda dönemin ihtişamı daha kapıda karşılar sizi. Müthiş mimari yapılar, zarif taş işçilikleri, sanatsal güzellikler bizi alıp götürür. Burada dönemin insanın estetik beğenisini ve becerisini görmenin şaşkınlığını yaşarsınız. Milattan önce yedinci yüzyılda kurulduğu söylenen kent, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış. Dönemin ticaret ve liman şehri olan Side; gücü, ekonomik yapısı ve estetik beğenisiyle bugünün insanına da çok şeyler anlatmaktadır.

Bizi kendine hayran bırakan diğer bir antik kent, Perge. Şehir merkezine 17 kilometre olan bu yerleşim alanı, Hititlerin ve Roma Dönemi’nin düzenli kentlerinden biri olmuş. Perge’ye girdiğimizde yine o eşsiz mimarının hayranlığıyla bakıyoruz etrafa. Tarihe dokunuyor olmak, bize hüznü ve sevinci bir arada yaşıyor. Yolculuk misali kısa bir süreliğine dünyaya gelmiş bu insanlar, arkalarında güzel eserler bırakıp gitmişler. Şimdi yirmi birinci yüzyıl insanı olarak kaç yüzyıl önceki bir yapının içinde Yaradan’ın kudretine şahitlik ediyorum. Çağlar ötesinden gelen seslere kulak veriyorum. Agora’da halkın arasına karışıp konuşmaları dinliyorum, sütunlu caddelerden yürürken güzellik algısının zirvesini yaşıyorum, on beş bin kişilik tiyatro sahnesinde insan hikâyelerini seyrediyorum. Sonra zihnimde şu soru yankılanıyor: İnsandan geriye ne kalır?

Turgut Cansever, “İnsanın asıl vazifesi, dünyayı güzelleştirmektir.” der. Emaneti yüklenen insan, yaşamın sorumluluğunu da almış, bununla birlikte dünyayı güzelleştirmeye başlamıştır. Güzellik, hepimizin içinde olan bir duygudur. Olması gereken odur. Çirkinlik arızidir, kişiyi daha çok yorar. Oysa güzellik ruhumuzu hafifletir, bizi dinginleştirir. Bu yüzden insan güzeli arar, güzel olanı yapar. Eski medeniyetlerde, antik kentlerde güzelliğe hayran olma sebebimiz de bu olsa gerek. Güzeli her şey ruhumuzu alıp götürüyor. Bunu Aspendos’ta da yaşıyoruz Patara’da da. Phaselis, Termessos, Myra, Selge... Diğer antik şehirlerde olduğu gibi Olympos’un yıkıntıları arasında bile onu hissediyoruz. Doğallık bizi kendine çekiyor, yenilenmiş olarak çağımıza geri dönüyoruz.

Çağımıza dönsek de Antalya’dan ayrılmıyoruz henüz. Başta da söylediğimiz gibi Antalya’nın o kadar çok görülecek, gezilecek yerleri var ki hangisinden bahsedelim. Tarihini bitirdiğimize göre

doğal güzelliklere yolculuk yapabiliriz. Buralar, hayret duygumuzun hayranlığa dönüştüğü yerler. Mağaralar, kanyonlar, şelaleler, yaylalar... Gerçekten insanın aklı almıyor, nasıl bir oluşum bu? İlginçtir ki mağaraların birçoğu yakın zamanlarda bulunmuş. Mesela Alanya sınırları içinde bulunan iki mağaradan Damlataş 1948, Dim Mağarası 1986 yılında bulunmuş.

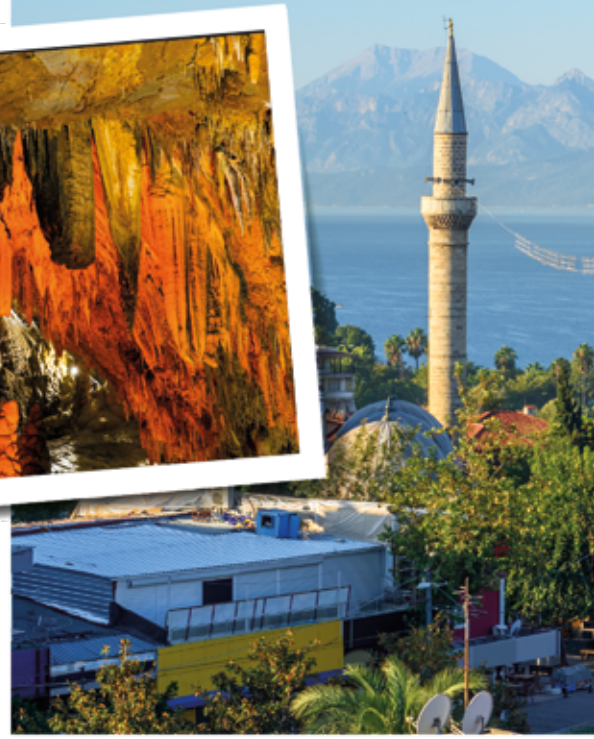
Damlataş Mağarası, Türkiye’nin turizme açılan ilk mağarası olma özelliğini taşıyor. Mağara, Alanya şehir merkezinde, Alanya Kalesi’nin yanında. 50 metrelik bir yürüyüşle daire şeklinde bir alana varılıyor.

Manavgat Şelalesi

Dim Mağarası

Oluşan sarkıtlarla muhteşem bir güzelliğe sahip. Mağaranın atmosferinin astım hastalarına iyi geldiği söyleniyor. Üstelik havası yaz kış değişmiyor, aynı sıcaklıkta kalıyor. Şehir merkezinde olması nedeniyle mağaraya ziyaretçi akını var.

Dim Mağarası da Alanya sınırları içinde ama merkeze 10 kilometre uzaklıkta. Ulaşım imkânı zor olsa da hatırı sayılır ziyaretçisi var mağaranın. Mahalle aralarından gidilen yol, zirveye yaklaştıkça daralıyor ve iki araç güçlükle geçebiliyor. Fakat tepeye vardığınızda inanılmaz bir güzellik karşılıyor sizi. Sessizlik, çam ağaçları, hafif bir esinti, altınızda akan Dim Çayı ve önünüzde uzanan deniz... Cennet gibi bir yer. Mağaranın içi ise ayrı bir güzellik. Yaklaşık 400 metre uzunluğundaki mağara, her adımda büyüleyici güzelliği sergiliyor. Sarkıtların oluşturduğu şekiller, yer yer oluşan küçük havuzlar,

akıntıların verdiği desenler insana inanılmaz seyir zevki veriyor.

Altınbeşik Mağarası hem Antalya'nın hem de Türkiye'nin en önemli mağaralarından biri. İbradı ilçesinde bulunan bu mağara, Türkiye'nin en büyük yeraltı gölü olma özelliğine sahip. Toplam uzunluğu 2500 metre olmasına rağmen yalnızca yüz metrelik kısmı gezilebiliyor. Botlarla atılan kısa bir turla bu doğa harikasını geziyorsunuz. Ancak mağaraya ulaşım için yolun iyi olmadığını söyleyelim. Tarihsel özelliği olan Düğmeli Evler'iyle bilinen Ormana'dan sonra yol bir hayli dar ve bozuk. Bazı kısımlarda karşıdan araç geldiğinde kenara çekilip beklemek gerekiyor. Doğa tutkunlarının, yeni yerler keşfetme heyecanı taşıyanların görmesi gereken bir rota Altınbeşik Mağarası.

Şehirden uzak, sakın bir ortamda kafa dinlemek istiyorsanız Köprülü Kanyon

tam size göre. Kamp alanında doğayla baş başa olmanın huzurunu yaşayabilirsiniz burada. Çadırınızı alıp Manavgat merkeze 66 kilometre olan bu mesirelik alanda kamp kurabilirsiniz. Aktivite istiyorsanız rafting yapmanız da mümkün. Millî parkların da olduğu bölge, tarih ve doğa için bulunmaz fırsatlar sunuyor. Dönüşte Manavgat Şelalesi'ne uğrayıp suyun coşkusuyla devam edebilirsiniz yolculuğunuzu.

Görülmesi gereken bir diğer doğa harikası da Çıralı'daki Yanartaş. Kemer ilçesine bağlı bu küçük turizm köyüne vardığınızda yarım saatlik çam ağaçlarıyla kaplı dağ yürüyüşü sonrasında Yanartaş'a ulaşıyorsunuz. Yol dik, yürümek meşakkatli ama gittiğinize değer. 2500 yıldır yanmakta olan ateş hepimizin ilgisini çekiyor. Birkaç yerde yanan ateş hiç sönmüyor, söndürseniz bile biraz sonra tekrar alevleniyor.

Antalya, antik kentlerin en fazla olduğu şehrimizdir. Yaşama tanıklık etmek isteyen birinin mutlaka buraları görmesi gerekir. Dünyanın sadece bizden ibaret olmadığını bilmek, kaybolmuş medeniyetlere yolculuk etmek bambaşka duygular yaşatır bize.

Antalya'nın bütün güzelliklerini anlatmaya kalkarsak sayfamız yetmez. O yüzden ruhumuzun dinlendiği, hayret ve hayranlık duyduğumuz noktalara çevirdik rotamızı. Elbette daha sayamadığımız pek çok güzellik var. Özellikle şehir merkezindeki tarihî yapılar da ayrıca görülmeye değer. Kaleiçi, Yivli Minare, Saat Kulesi, Şehzade Korkut Camii, Murat Paşa Camii bunlardan bazıları. Turizm hareketliliği nedeniyle şehir merkezini gezmek kolay olmuyor. Bir süre sonra bunalmaya başlıyorsunuz. Her şeye rağmen yeni yerler görmek, güzel hisler uyandırıyor. Yol, yolculuk yorsa da biriktirdiğimiz güzel hikâyelerle yenilenmiş olarak dönüyoruz kendimize.

ZÜBEYDE BİNT CAFER

Mekke Su Yolu'nun Mimarı Hayırsever Sultan

■ **Meryem DALĞIÇ**

Başkanlık Vaizi

İslam'ın altın çağı olarak adlandırılan Abbasiler Dönemi'nde 762 yılında Musul'da dünyaya geldi Zübeyde bint Cafer. Küçük yaşta babasını kaybedince Abbasi halifesi olan dedesi Mansur'un himayesinde büyüdü. Bulunduğu ortamın tüm imkânlarından faydalanarak kendisini en güzel şekilde yetiştirdi. Dinî ilimler, Arap dili ve edebiyatı alanında özel dersler aldı. Edibe, şair, müşfik, cömert gibi vasıflarla tanınan Zübeyde, teyzesinin oğlu olan Abbasilerin en meşhur halifesi Harun Reşid ile Bağdat'ta Hud Sarayı'nda evlendi.

Haşimoğulları soyundan gelen Zübeyde, eşiyle birlikte devlet yönetiminde söz sahibiydi. Ancak o, devlet işlerine etki eden bir eşten ziyade neredeyse Harun Reşid'e denk yetki ve güce sahip olan bir emire konumunda idi. Hatta devlet meselelerinin istişare edildiği büyük bir toplantıya âlimler, vezirler ile birlikte Zübeyde de katılmıştı. Kuşkusuz bunda; aldığı eğitim, bilgi

ve donanımı, fesahati, güçlü, kararlı ve basiretli yapısı, dindar olması gibi özelliklerinin yanı sıra, asaleti ve eşinin ona verdiği değer de etkendi. Başta İmam Ebu Yusuf olmak üzere zamanının âlim, edip ve sanatkârlarıyla iletişimi oldukça iyiydi. Şiirin ve musikinin insanlar üzerindeki tesirini çok iyi bilir, o dönemin edebî ortamına ve zarafet anlayışına uygun bir şekilde muhataplarına mesajlarını şairler ve muganniler aracılığıyla gönderirdi.

Entelektüel olmasının yanı sıra çok dindar olan Zübeyde, cömertliği ile de meşhurdu. İlim ve sanat ehline değer verir, onları yüksek meblağlı bahşişlerle ödüllendirirdi. Halktan darda kalanlara el uzatan, yaptığı yardımlarla onların da sevgi ve saygısını kazanan Zübeyde, yaşadığı toplumda hayırsever olması ile bilinirdi. O, yalnızca kendi vatandaşlarına değil, İslam dünyasına da büyük yardımlarda bulunmuştu. Zübeyde bint Cafer'in tüm İslam âleminde adını duyuran,

Müslümanlara çok büyük hayrı dokunan ve onların dualarını alan sadaka-i cariyesi ise "Mekke Su Yolu" projesiydi. Bu hayratına eşi Harun Reşid ile çıktığı hac yolculuğunda insanların suya olan ihtiyacını ve bu konuda çektiği meşakkatı gördüğünde karar vermişti (Kadir Kan, Abbasiler Sarayında Hayırsever ve Entelektüel Bir Hanımefendi Zübeyde bint Cafer, *İstem Dergisi*, 2014, s. 143-168).

Kufe'den başlayarak Mekke'ye kadar giden hac yolu üzerindeki su ihtiyacını karşılamak üzere "Ayn-ı Arafat" veya "Ayn-ı Zübeyde" olarak bilinen su kanalı hayratını yaptırdı. Dönemin meşhur mimar ve mühendislerin toplanmasıyla proje planlandı ve Zübeyde'nin onayıyla çalışmalar başladı. Projenin yüksek maliyetinden dolayı devlet haznedarı Zübeyde'yi uyarmıştı ancak o, "Bir kazma vuruşun, sana bir dinara mal olsa bile buraya su getirmeye çalış." diyerek projeyi bizzat kendisi takip etti.

Tâif yolu üzerindeki Tâd Dağı'nın eteğinden çıkan suyu Arafat'a getirterek burada yapılan havuzla çevreye taksim edilen su, kanallarla Mekke'ye ulaştırıldı. Büyük bir servet harcanarak inşa edilen bu su kanalı, Aynizübeyde adıyla meşhur oldu. Böylece gerek Arafat'ta hac esnasında gerekse Mekke'de bütün yıl boyunca çekilen su sıkıntısı giderilmiş ve on iki asır boyunca mukaddes toprakların su ihtiyacı karşılanmıştı. Huneyn Vadisi'nden getirilen suyun güzergâhındaki araziler ve hurmalıklar da Zübeyde tarafından satın alınarak su yolunun güvenliği de sağlanmıştı. Bu proje, onu İslam âleminde hürmet gösterilen bir kadın yapan en önemli hayırlarından biridir. (Remziye Seçen, *Abbasiler*

Döneminde Ünlü Kadın Siması Zübeyde Bint Cafer, Yüksek Lisans Tezi, s.64-66)

Hac güzergâhındaki sıkıntılara bizzat şahit olan Zübeyde, Kufe-Mekke yolunu yaptırarak konaklama merkezlerini de geliştirmek için büyük bir emek sarf etti. Sarnıçlar, kuyular, dinlenme ve konaklama yerleri inşa ettirdi. Hacılar ve ticaret kervanlarına hizmet için yaptırdığı bu yol, halk arasında Derb-i Zübeyde olarak meşhur oldu. Hayırda ve cömertlikte sınır tanımayan Zübeyde, Abbasi sınırları içerisinde birçok bölgede mescitler, mektepler ve kervansaraylar yaptırdı. Kendisi Tebriz'in imarına da katkıda bulundu. Günümüze kadar ulaşan ve en önemli tarihî eser olan Zübeyde Hatun Camii bunlardan yalnızca biridir.

Yine Amanos Dağlarında Belen Geçidi girişinde konak yeri olan Bağrâs'ta bir aşevi kurdurdu. Bağdat'ta biri Dicle kenarında, diğeri de şehrin kuzeyinde Katîa'da olmak üzere iki cami yaptırdı. Ayrıca İsfahan'ı Tahran'a bağlayan Kaşan şehrini âdeta yeniden kurarcasına imar ettirdi (DİA, Zübeyde bint Cafer md.).

Malik olduğu serveti ve güçlü nüfuzunu hayır, hasenatta kullanan ardında sayısız sadaka-i cariyeye bırakan Zübeyde, İslam dünyasında adından söz ettirdi. Başta hacılar olmak üzere muhtaçların ve kimsesizlerin hayır dualarında daima yâd edildi. Bu yönüyle asırlar boyunca kendisinden sonra gelen nesillere güzel bir örneklik teşkil etti. Bağdatlılar tarafından da sevilen, sayılan ve hayranlık duyulan bir kişi olarak *Binbir Gece Masalları*'nın önemli kahramanlarından biri olarak tarihe geçti. Zübeyde bint Cafer, 264 masalın on üçünde zikredilirken hemen hepsinde de dönemin halifesi olan eşi Harun Reşid ile ilişkilendirilmiş bir şekilde yer aldı. Onların birbirlerine olan sevgileri, bağlılıkları ile Zübeyde'nin peygamber soyundan oluşu, atalarına olan hürmetinin yanı sıra yardımseverliği, zekası, cömertliği ve edebî yönü ile masallarda öne çıktı ve tarihte derin bir iz bıraktı.

Zübeyde bint Cafer'in Hille-Mekke arasında inşa ettirdiği su kanallarına ait kalıntı

HİKÂYELELERLE BİR ÖMÜR

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Irili ufaklı damla damla biriken hikâyelerle örülüydü bir ömür. Bazen sevinç bazen keder ve sınanmalar... Damla damla büyürken hikâye insanı da büyütür, olgunlaştırırdı. Nice yaşanmışlıklar, insanın kendi hikâyesine kapı aralardı. Ancak iyilikle bezenmiş bir hayatın inşa ettiği öyküler bir gergef misali işlenirdi gönüllere ve zihinlere.

Yaşadığımız depremle bizler bazen yüreğimizi sızlatan bazen de yüreğimizi kabartan pek çok hikâyeye şahit olduk. Bu zor süreçte insanlara el uzatan, gece gündüz demeden yardıma koşan, farklı unvanlarda görev yapan gönüllü din görevlilerimizden oluşan "Mavi Yelekliler" de hikâyelerin baş kahrahanlarındandı. Gaziantep İl Müftümüz Dr. Hüseyin Hazırlar, depremi

bizzat yaşayan buna rağmen görev yaptığı şehirde hiç durmaksızın koşturan, yaraları saran, yaralara merhem olan bir müftümüz. Öncelikle onun hikâyesine gönlümüzü veriyoruz.

Millet olarak tarihin en büyük felaketlerinden biriyle karşı karşıya kaldık ama bu felaketin büyüklüğü kadar iyilik hikâyelerine dair pek çok güzellikle karşılaştık. Depremle binalar sarsıldı, yer yarıldı ama hamdolsun bu deprem milletin birlik ve beraberliğine hiçbir zarar vermedi. İnsanımız âdeta deprem bölgesine iyilik olup, merhamet olup aktı. İyiliğe dair o kadar hikâyeye şahit olduk ve o kadar çok

kahraman gördük ki hangi birini anlatsam? Yavrularımızın yüzü gülsün, travmayı bir nebze olsun atlatsınlar düşüncesiyle kurduğumuz etkinlik çadırlarında sadece birkaç günde yavrularımızın gönüllerini iyileştiren, onlara iyi gelen ve çocukların “Öğretmenlerimiz gitmesin, bizi bırakmasın!” dedikleri iyilik kahramanı, hocalarımızdan mı bahsedeyim? Depremi ilk anından itibaren bütün zorlu koşullara rağmen cansiparane depremzede kardeşlerimizin yaralarını sarmak için mücadele eden, onları teselli etmek, bir nebze olsun acılarını hafifletmek için gece gündüz fedakârca çalışan Başkanlığımızın her kademesindeki “mavi yelekli” yüce gönüllülerimizden mi söz edeyim? Mavi yeleklilerden, oluşan din görevlilerimizle birlikte gönüllülerine ya da hayatlarına dokunduğu enkazdan çıkarılan yaralı kardeşlerimizi ziyarete gittik. Hastanedeki ziyaretimiz esnasında bir delikanlı bizi o kadar derinden etkiledi ki. Delikanlının yanına gittik ve kendisine geçmiş olsun, dedik. O bizden heyecanlı, bizden mütebessim, bizden mütevekkildi ve yüzünde öyle bir parıltı, öyle bir ışıltı vardı ki anlatamam. Doksan-küsur saat enkaz altında kalmıştı ama o travmayı sanki hiç yaşamamış bir canlılık ve ruh hâletiyle bizimle konuşuyordu. Bir ara: “Hocam biliyor musun?” dedi. “Ben enkaz altında da namazlarımı

hiç kaçırmadım. Teyemmümle de olsa abdestimi aldım ve her namaz vakti namazlarımı kıldım.” deyince gözyaşlarımızı tutamayıp namazın insanı diriltten, insana ruh ve hayat veren o güzelliğine bir kez daha tanıklık ettik. Böyle bir duygu yoğunluğu içerisinde hastaneden ayrıldık. Rabbim bu necip milleti ve aziz ülkemizi benzer afetlerden muhafaza eylesin.

Şimdi de iyilik hikâyelerinden başka bir kahraman Elif Sümeyye TUNA Hoca'mızın Adıyaman'a uzanan yolculuğuna kulak kesiliyoruz.

Müftülüğümüzce deprem bölgesine cenaze yıkamakla görevlendirildiğimizi öğrendik. Aslında biz kefenlerimizle birlikte enkazın altından şehitlik mertebesine yükselen

ruhların sahipsiz bedenleriyle bir araya gelecektik. Biz ölümle dirilmeye gidiyorduk. Gördüklerimiz karşısında ruhumuz secde etti. Ruhumuz, “Ya Rab mülk senindir, kudret senindir, varlığın ve yokluğun sahibi sensin.” dedi ve eğildi.

Salı günü yola çıktık gönüllü ve ince ruhlu ekibimizle. Çarşamba günü akşam Adıyaman Hastanesi'nin bahçesindeydik. Bizden önce ulaşan birinci ekipteki arkadaşlarımızın morgda olduğunu öğrendik ve biz de karmaşa içerisinde morgu bulmaya çalıştık. Bulamayıp vazgeçtik ve aracımıza döndük. Sabah olduğunda hastane bahçesi daha net görülüyordu. Çadırlar, çeşitli kuruluşlara ait araçlar, çorba dağıtanlar, ailelerini, yakınlarını arayanlar, hastaneye girenler çıkanlar, yardım malzemeleri, şaşkın ve çaresiz yüzler... İhtiyaçlarımız için hastaneye girdik. Onlarca yıkık bina gördüğümüz bir şehirde hasarlı bir binaya girdik. Düşünceler zihinde dolaşsa da korkmadan, ürkmeden hareket ediyorduk. AFAD, Kızılay, asker, polis, doktor, hemşire bir aradaydık. Aynı yolculuktaydık. Varoluş yolculuğundaki birliktelik gibi.

Çabucak toparlanıp kabristana gittik. Ama bu seferki başka oturup düşünecek, ağlayacak, tefekkür edecek zaman yok. Hayatımızda ilk defa bir cenaze konvoyu gördük. Sonu gelmeyen araçlar, arka arkaya kabristana giriyordu ve her birinde üç, beş, dokuz hatta birinde on bir cenaze

Orada tükendiğimi hissettim.
Oturacak yer aradım.
Ağlayabildiğim kadar ağladım.
Eşimle göz göze geldik ve kendi kendime şu soruyu sordum: “Acaba bugün, kimsenin kimseye faydasının olmadığı o gün mü?”

vardı. Orada öne atılan, vazife neyse onu yapan, iki yer hariç dimdik, gözyaşı dahi dökmeden duran Elif Sümeyye kimdi bilmiyorum. Onunla orada tanıştım. Çünkü benim tanıdığım Elif Sümeyye'nin duygularını tanımlayabildiği en yakın cenazesi amcasıydı. Ve duyduğu ilk andan itibaren günlerce ağlamıştı, kendine gelememişti.

Orası başkaydı. Herkesin acısı vardı. Şok hâli yaşayan insanlar vardı. Bir genç vardı hiç ayrılmadı cenazesinin başından. Öylece bakıyordu. Sonradan öğrendik, nişanlısıymış. Biz evlenecektik, dedi. 24 yaşındaymış. Cenazeyi beraber yukarı doğru kaydırarak, çektik. Dikkat edin, diyordu. Başındaki battaniyeyi çekmeyin. Yer sert, başı acır. Yer sert, başı acır... Yer sert, başı acır...

Annesini ve kardeşini kaybeden 6 yaşında bir kız çocuğu vardı. Ben annemi istiyorum, diye ağlayan. Kalabalık bir aile geldi. Kızlar, anneleri için çığlık çığlığa ağlıyordu. Yanlarına gittim sakinleştirmeye çalıştım. Annemi toprağın altına koymayın, diyordu. Orada tükendiğimi hissettim. Oturacak yer aradım. Ağlayabildiğim kadar ağladım. Eşimle göz göze geldik ve kendi kendime şu soruyu sordum: "Acaba bugün, kimsenin kimseye faydasının olmadığı o gün mü?"

Bartın'dan Nurdağı'na gelen bir iyilik neferi, İmam Hatip Satı İnan. Hani şu

1999'daki depremde Yalova, Harmandere, Değirmendere ve Gölcük'te koşturan, 2020'deki İzmir depreminde Ali Rıza Apartmanı'nda bilfiil çalışan, 2021 ve 2022'de yaşanan Bartın sel felaketinde afetzedelere yetişmeye çalışan bir imam. Şimdi de Satı Hoca'mızın hikâyesiyle dinlendirelim acımızı.

Asrın felaketiyle yer yerinden oynayınca 12 kişilik ekibimiz ve iki aracımızla yola çıktık, istikamet Gaziantep'in Nurdağı'ydı. Zorlu bir yolculuktan sonra gece 12.00'de vardık ve varır varmaz da o enkazların altlarındaki hayatlara ulaşmaya çalıştık. İlk olarak da genç bir bayan kardeşimizi 5 saatlik bir çalışmayla kurtardık. Yorulduk, çok yorulduk ama duramadık. Kardeşlerimizden yüzlerce ve hatta binlerce canımız vardı enkazın karanlıklarında kalan. Dinlenmek için her duraklayışımızda ya da

gözlerimizin her kapanışında sanki onları görüyorduk. Hiç durmadan enkaz başında Kur'an-ı Kerim okuduk, onunla teskin ettik hem kendimizi hem orada teskin olmayı bekleyenleri. Arama kurtarma mücadelemizin 3. günü, akşamın soğuğu her yeri kaplamışken orta yaşlı biri AFAD'daki arkadaşların yanına gelmiş, onlara bir şey söylemek istiyor ama bir türlü konuşamıyormuş. Arkadaşlar bana yönlendirmiş. O kardeşimiz, ağlamaklı ve hıçkırıklı bir hâlde geldi yanıma. Acı yüklüydü ve gelirken "Bu acılarımı taşıyamıyorum artık, tut elimi!" der gibiydi. Onun o hâlini görür görmez girdim koluna ve hemen oturttum yanan ateşin yanına. "Lütfen," dedim "azıcık soluklan!" Çektiği acılar düğüm olup oturmuştu sanki boğazına, hiç konuşamıyordu, kilitlenmişti âdeta ve ağlamayı da unutmuştu. "Kardeşim

sıkma kendini ve lütfen birazcık ağla hadi!" dedim. Acıdan donmuş yüzüyle bana baktı sessizce. Birden göğün yüzünden boşalan yağmurlar misali gözyaşları hücum etti gözlerine ve hıçkırık hıçkırık ağlamaya başladı. Ağlamaya başlayınca da dilinin düğümünü çözüldü sanki. "Oy anam, oy babam, oy kardeşim, oy kız kardeşim!" diye dakikalarca ağladı. O ağladıkça biz de ağladık. Feryatları sadece ruhumu değil, göğü kaplamıştı sanki. Bir zaman sonra elini dizime koyarak: "Hocam ben gübre tüccarıydım, iki dükkânım vardı ve ikisi de enkaz oldu. Düne kadar hiç ölüm yokmuş gibi yaşadım ve çalıştım. Sadece bugün 15 mezar kazdım ve yakınlarımı defnettım." Arama kurtarma çalışması yaptığımız enkazı göstererek bir taraftan ağlıyor, bir taraftan konuşuyordu: "Bu enkaz 4 katlı bir binaydı. Şimdi bunun altında anam var, babam var, erkek kardeşim var, biricik dünyalar güzeli kız kardeşim var. Lütfen onları kurtarın." Böylesi bir acının ve çaresizliğin tarifi yoktu. Kardeşimizi azıcık teskin ettikten sonra devam ettik canlarımıza ulaşmaya.

**Hiç bitmeyecek iyilik
kervanının yolcularındandı
Din Hizmetleri Uzmanı
Figen Altındış Hoca'mız.
Çanakkale'den, çoluğunu
çocuğunu bırakıp apar
topar Antakya'ya giden
kahramanlarımızdan biriydi.
Şimdi onu dinliyoruz.**

Depremin hemen sonrasındaki üç gün içinde bir otobüs din

gönüllüsü Çanakkale'den çıktık yola. Bir cana umut oluruz, yaralı bir kalbe dokunur, kimsesiz bir eli tutarız temennisi ile gönlümüz pır pır Antakya'ya vardık. Bulduklarımızın bizi bu kadar çok değiştireceğini bilmediğim zamanlardı o zamanlar. Nereye gideceğini bilmeden birkaç parça eşya ile yola hazırlanan, arabalarının yanında sessizce oturmuş bekleyen kadınların yanına usulca sokulup avucuna zorla üç beş kuruş koymaya çalıştığım, her defasında, "Hocam ne olur başkasına ver. Benden daha çok ihtiyacı olanlar vardır." cevabını aldığım zamanlardı. Hatay'da mezarlıklar kompleksinde, yüzlerce cenazenin arasında canhıraş bir şekilde oradan oraya koşturduğumuz, "Hocam

Delikanlı; bizden
heyecanlı, bizden
mütebessim,
bizden
mütevekkildi.
Yüzünde öyle
bir parıltı, öyle
bir ışıltı vardı
ki anlatamam.
Doksan küsur
saat enkaz altında
kalmıştı ama o
travmayı sanki
hiç yaşamamış
gibiydi.

eşim ve kızlarım kamyonetin arkasında gelip vecibelerini yapar mısın?" cümlesinin şaşırtmadığı zamanlardı. Kulaklarımızda mütemadiyen ambulans sesleri, acı feryatlar. Hatice'nin tam dört inci tanesi kızını gözlerinin önünde kefenlediğim, sonra birbirimize sarılıp, ağlayıp yavrularını Allah'a emanet ettiğimiz günlerdi. "Allah benden daha güzel bakacak değil mi hocam?" demişti Hatice.

Bir ara yere bırakılmış iki cenazenin baş ucunda dikilen 14-15 yaşlarında ufak tefek bir çocuk ilişti gözüme. Sessizce yaklaştım yanına. Yanında başkası olup olmadığını sordum. Birlikte, vefat eden annesi ve ablası için dua ettik.

İncecik montundan mı yoksa acısının ağırlığından mı bilmiyorum, baktım titriyor. İki kolundan sıkıca tuttum. Onunla ne kadar öyle kaldık, hangi duaları okuduk bilmiyorum. Zaten ne önemi vardı ki zamanın. Sanki dünya birden durmaya karar vermişti. O anlarda hiçbir şeyin önemi yoktu. Zamanın da. Bana okuduğu okulu, sevdiği bilgisayar oyunlarını anlattı. Bir zaman sonra annesini ve ablasını kefenledik. Cenaze namazı kılındıktan sonra hocalarımız cenazeleri aldı. Yürüdüler. Gözden kayboluncaya kadar arkalarından baktım.

**Son olarak bir hatırlatma,
bu hikâyelerin hepsi gerçek
hayattan ya da hayatın acı
gerçeklerinden birer alıntıdır.**

TEKLİK Mİ YALNIZLIK MI?

■ Sema BAYAR

Yalnızlık nedir, onu tek başınalıktan ne ayırır? Çağdaş düşünürlerin modern insanla

özdeşleştirdiği “kalabalıklar içinde yalnız olma” hâlini bir başına olmaktan nasıl ayırt edebiliriz? Bu sorulara cevap vermek için yalnızlığın biyografisine bakmakta fayda var. Bir insanı tanımak için onun biyografisine vâkif olmak ne kadar önemliyse, bazen bir eşyanın hatta bir kavramın da tanımlanması için o “şey”i biyografik anlamda incelemek gerekiyor. Yolda bulduğu anlamları yahut yolda bıraktıklarını, zamana ve mekâna göre kuşandığı katmanları incelediğimizde bir kavramın anlam yolculuğuna da ışık tutmuş oluyoruz. Fay Bound Alberti, *Yalnızlığın Biyografisi*’nde tam olarak bunu yapıyor; sanattan edebiyata, güncel yaşam pratiklerinden toplumsal hareketliliklere kadar yalnızlığın tarihsel serüvenini ele alıyor.

Yalnızlığı kavramsal olarak incelediğimizde zamana ve mekâna bağlı olarak farklı anlamları, farklı yaşam pratiklerini imlediğini görüyoruz. Tarihsel arka planı ve sosyal hayattaki yansımaları yalnızlığın fiziki alandan ruhsal alana doğru kaydığını gösterir. Yalnızlık 18. yüzyıla kadar fiziki anlamda tek başınalığı ifade eden bir kavramdı. Daha çok toplumun dezavantajlı bireylerini nitelendirmek için kullanılıyordu: Yaşlılar, yetimler, hastalar, bakıma muhtaç insanlar... Yalnız kalan

birey, toplumun uhdesine tevdi edilmiş bir emanetti ve gerek vakıflar kanalıyla gerekse devlet eliyle yalnız kalan insanların asli ihtiyaçları giderilmeye çalışılırdı. Yakın tarihe kadar toplumların demografik yapısı heterojen bir eğilim göstermekteydi. Bu sayede kuşaklar bir arada yaşamakta, farklı sosyoekonomik durumda bireyler komşuluk yapmakta, birbirinden haberdar olarak birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamaktaydı. Toplum; statü, ekonomik güç yahut yaşa bağlı olarak çeşitli öbeklere, keskin çizgilerle belirlenen yaşam alanlarına ayrılmış değildi. Heterojen toplum yapısı, çeşitli sebeplerle yalnız kalan bireyin (yaşlılık, kimsesizlik vb.) sosyal hayata katılmasını kolaylaştırıyor, ihtiyaçlarının içinde yaşadığı toplum tarafından fark edilerek giderilmesine katkı sağlıyordu.

Günümüzde ise maalesef insanlar heterojenden homojene doğru hızla değişen bir toplum yapısına yöneldiler. Ekonomik ayrışma, homojen toplum inşasının başat unsuru oldu. Semtler, mahalleler maddi imkânlarla ilgili olarak yavaş yavaş ayrıştı. Fakat arka planda bir başka ayrışma daha vardı: yaşa bağlı homojen bileşkeli toplum modeli. Yaşlı insanların bir arada sosyalleşeceği yaşam alanları inşa edilmeye başlandı. Avrupa’nın başı çektiği bu yeni uygulama bir yandan fiziksel açıdan yalnız

kalan insanlara kendilerini rahatlıkla ifade edebilecekleri sosyal alanlar vadetmeyi amaçlarken diğer yandan da kuşaklar arasına keskin sınırlar çiziyor, yaşlı nüfusu toplumun bütününden uzaklaşıyordu. Henüz ülkemizde bu ayrışma kendini belirgin bir şekilde hissettirmese de İngiltere’de ve ardından Japonya’da kurulan “Yalnızlık Bakanlıkları” dünyanın homojen toplum bileşenlerine doğru evrildiğini gösterir. Üstelik dünyamızda hâlen daha çoğu ülkede kuşaklar, fiziki anlamda bir arada olsa dahi zihinsel olarak yine de yalnızlık çekiyor.

Sanayi devrimi ardından gelen yeni dünya düzeni hayatın akışını, günlük yaşam pratiklerini değiştirirken kavramları da bildik anlamlarından sıyrarak onları yeniden tanımladı. Yalnızlık da yeniden tanımlanan ve dikkatleri üzerine çeken kavramlardan biri oldu. “İtilmiş yalnızlıklar” ve “seçilmiş yalnızlıklar” baş gösterdi. Tek başınalık artık yalnızlığı tanımlamakta yetersiz kalıyordu ve insanlar kalabalıklar arasında da pekâlâ yalnızlık çekebiliyordu. İtilmiş/zorunlu yalnızlıklar hüznü uyandırırken seçilmiş yalnızlıklar kutsandı. Fakat her hâlükârda insanoğlu eskisinden daha yalnızdı. Zira her iki durum, terk etme/edilme üzerine inşa ediliyor ve aidiyet hissini zedeliyordu. Dünyanın renkleri soldu solacaktı ve ruh artık yalnızlığı ızdırapla daha sıkı

fıki ilişkilendirmişti. İtilmiş yalnızlıklar, bireyin zihnine terk edilme hissini nakşederken seçilmiş yalnızlıklar ise terk etme duygusundan neşet ediyordu. İster bile isteye seçilsin, ister zorunlu olarak ortaya çıksın yalnızlık en nihayetinde insanlar arasında aşılması zor duvarlar örüyordu.

Görsel sanatlardan edebiyata pek çok alanda yalnızlık teması, sanatın asli unsurlarından birine dönüştü. Yaşadığı çağın travmalarını eserlerine taşıyan Charles Dickens da romanlarında, ruhsuz mekanik bir dünyada yalnızlık örnekleri anlatılıyordu. Kasvetli bir dünyada insanlara maruz kalmaktan yorulan, terk edilmiş ve arkadaşsız kahramanlar göze çarpıyordu: *Oliver Twist*'te Oliver ya da *Büyük Ümitler* kitabında Pip...

Peki ne olmuştu da fiziki alanda yalnızlık birden bire ruhi yalnızlığa ve bir ızdırap kaynağına, kendine ve topluma yabancılaşmaya dönüşmüştü? Alberti'nin deyişiyle "Farklı bir duygu öbeği olarak yalnızlık, toplumdan ayrılmanın bir sembolü ve toplumdaki kopuşun bir işareti olarak tek başlılık ve tekliğin yerini nasıl almıştı?" Ya da şöyle soralım: "Yalnızlık hangi yollardan geçerek duygusal ve toplumsal bir durum, modern devrin bir 'sorunu' olarak da her yerde bu kadar görünür bir hâl almıştı?"

Bu noktada kavramlar ve değerler arasındaki ilişkilere değinmeden,

inanç dünyasında meydana gelen kırılmaların yarattığı domino etkisine temas etmeden modern dünyanın yalnızlık tanımını idrakte zorlanabiliriz. Neydi yeni yalnızlık tanımımız? Modern çağın yalnızlık tanımını Lars Anderson'dan dinleyelim: "Kişinin başkaları tarafından yabancılaştırıldığını, yanlış anlaşıldığını ya da reddedildiğini hissettiğinde ve/veya istediği faaliyetleri, özellikle de bir toplumsal bütünleşme hissi veren ve duygusal yakınlık doğuran faaliyetleri gerçekleştirecek uygun toplumsal partnerden yoksun olduğunda hissettiği kalıcı duygusal sıkıntı durumu."

O hâlde yalnızlık artık fiziksel alanda bir başlılık değildir. Yalnızlık anlamlı insani ilişkilerden yoksunluğu ifade eder. Bilişsel düzeyde yabancılaşmanın ardından gelen bir sosyal izolasyondur. Kişinin dünyadaki yeri ve aidiyet duygusu ile ilgili bir eksikliklerdir. Yalnızlık ancak anlamlı bağlarla giderilebilir, ontik ve ontolojik bağlar kişiyi yalnızlığın sarp yokuşundan kurtarır. İnanç bu anlamda önemli bir etkidir. Yüce bir varlığa, bilhassa dünyada yalnız olmadığı hissini veren, insana şah damarından daha yakın olan bir "Yaratıcı"ya duyulan inanç, bir aidiyet çerçevesi sunar. Yaratıcı'nın her yerde olduğu inancıyla bir zihinsel evrende yaşayan biri, münzevi bir hayatı seçse dahi bu inanç dünyasına sahip olmayan bir insana nazaran

terk edilmişlik ve eksiklik hissine kapılmayacaktır. Fiziki yalnızlıklar ruhsal sancılara kapı aralamayacak; birey, toplumu yaratılıştaki eşi kabul ederek her zaman kendini insanlığın bir neferi olarak görecektir. Fakat inanç ve değer dünyasında yaşanan kırılmalar yalnızlık hissini ziyadeleştirir. Yalnızlık bütün bir hayatı kuşattığında ise kaosa kapı aralar ve ruhu huzursuz eder.

Yalnızlık, sanılanın aksine dünyayı yadırgamakla ilgili değildir. Yalnız insan asıl kendini yadırgar, dünyanın da onu yadırgadığını düşünerek bu duruma ya içerler ya da öfke duyar. "Yalnızlık boşlukta yaşanmaz, zihinsel, fiziksel ve psikolojik sağlığımızın bütün yönleriyle derinden bağlantılıdır." (Fay Bound Alberti, *Yalnızlığın Biyografisi*) Yalnızlık, yabancılaşmadan beslenir. Yabancılaşmanın öne çıkan özellikleri ise güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık, yalıtılmışlık ve kendine yabancılaşmadır. Çevresinde insanlar olup olmaması değildir zor olan, insanın diğerleriyle anlamlı bağlar kuramamasıdır asıl yoksunluk. Kişioğlunun deneyimlerini paylaşacağı o çok özel dosttan yoksunluk yalnızlığı tanımlar. İçini içine dökebileceği kimsenin olmamasından yakınma durumudur. Duygularını ve hayallerini güvenle açabileceği, "kendisini dökebileceği" birinin eksikliğini hissetme hâlidir. Bu duygu durumuna değinen bir başka yazar da

Onat Kutlar'dır: "Gerçeği, bütün sertlik ve hürriyetiyle gerçeği görüp onu nerenize yerleştireceğinizi şaşırdığınız, sizin kadar kavrayabilecek birine anlatmak, içirmek için çırpındığınız anlarınız oldu mu?"

Varoluşçu düşünürler ve edebiyatçılar ise konuya yeni bir perspektiften bakarlar. Onlara göre entelektüel hakikat ve özgürlük, sadece tek başlılıkta değil, yalnızlıkta da bulunur. Çağdaş Psikolog Clark Moustakas, Loneliness'te şöyle der: "Yalnızlık ne iyidir ne kötüdür; benliğin bilincine varılan yoğun ve ebedî bir farkındalıktır; yepyeni duyarlılıklara ve farkındalıklara kapıyı aralayan bir başlangıçtır ve sonunda insanın kendi varoluşuyla derinden ilişki kurmasını, diğerlerine temel anlamıyla dokunmasını sağlar." İnsanın kendisi hakkında gerçek bilgiye ulaşmasına giden yol buradan geçer. Kendi içindeki anlamı arama çabası içinde olan dervişler hakikatte yalnız değillerdir, onlar kendisiyle karşılaşmayı göze almış insanlardır. Dolayısıyla sürüp giden zorunlu yalnızlıklar fiziki anlamda kalabalık bir çevreyle kuşatılsa dahi insan ruhunu zedelerken kişinin zaman zaman başvurduğu kendi kendine kalma hâli zihinsel ve ruhsal dünyasını besler. Kendini tanımasına, bilmesine, varlıkla yeni ve anlamlı ilişkiler kurmasına olanak sağlar.

ÇOCUKLUK: DAİMA HATIRLANAN

■ Abdullah HARMANCI

Çocuğun kim olduğu sorusu, cevaplamakta zorlandığımız sorulardan biri. Yetişkinlerden farklı bir doğası var onun ve bu doğanın ne olduğu, nasıl özellikler taşıdığı soruları üzerine bir külliyat oluşmuş durumda. Çocuk, metafizikle iç içe yaşıyor ve gözlerindeki ürperti, bizim gibi "akıllı uslu" insanlar tarafından -seneler içerisinde- ortadan kaldırılıyor.

Çocuğun kim olduğu sorusuna sanatçıların verdikleri cevaplar heyecan verici. "Bir insanı al, onu çöz çöz çocuk olsun." diyen Sezai Karakoç, "Çocukluk gökyüzü gibidir, nereye gitsen gelir." diyen Edip Cansever, "Bir kez yaşarsız, çocukluğumuzda, gerisi anımsamadır." diyen Louise Glück... İçimizde kaybolup giden çocukluk hazinesine işaret eder Karakoç. Çocukluğun -bilen için- hiç kaybolmayan bir hazine olduğuna işaret eden diğer şair Roland Barthes ise "Sadece çocukluğuma baktığımda zamanın geçip gidişine üzülmem, çünkü onda bulduğum, geri döndürülemeyen değil, ortadan kaldırılamayandır." derken aynı şeye vurgu yapar. Çocukluk daima anımsanandır.

Edebiyatsa insana bilinmezden gelen ve bilinmeze giden yolculuğundaki gizemleri hatırlatma işidir. Bu hatırlatmanın iki boyutu vardır: Fizik ve metafizik. Edebiyat ancak ruhumuzda önceden var olan bir yaşantının bize anımsatılmasıdır. Bu anımsama, bu dünyadaki yaşantılarımıza denk gelir. Bir de dünya öncesi ve dünya sonrası hayatımızın -ruh yolculuğumuzun- anımsatılması söz konusudur. Kemal Sayar'ı analım: Kadim bilgeliklere göre, insanoğlu dünyaya gelirken unutuş suyundan içmiştir. O sebeple geçmişte dünya öncesinde olup bitenleri anımsamaz. Hâlbuki her gerçek karşılaşma, "güzel olan"la her yeniden karşılaşma bizde belirsiz bir ürperti yaratır. Çünkü unuttuğumuz o sahneleri anımsar gibi oluruz. Ali Şeriatî'nin deyimiyle biz, cennetteki hayatımıza duyduğumuz özlem sonucunda edebî eserler üretiriz. Her sanat eseri bizim bilinmeze olan iştiağımızı cevaplar.

O hâlde şunu söyleyelim: Çocukluk, sonsuz bir anımsama, edebiyat ise sonsuz bir anımsatmadır. Bakışımı aynalarda çoğalan görüntüler gibi, sanat eserinde insan, insanda sanat eseri çoğalır. Edebiyat, insan ruhunun sınırsız evreninde, kelimelerin sınırlı imkânlarıyla yapılan bir gezidir. Ruhumuzun, hayatımızın ve dilimizin dokunulmamış alanlarını edebiyatın gramerine dâhil etmeye çalışırız. İşte o zaman illaki yolumuz çocukluğumuza çıkar. Çünkü "Bir kez yaşarsız, çocukluğumuzda, gerisi anımsamadır."

BİZİ İYİLİK KURTARACAK

■ Gülşen ÜNÜVAR

Sevgili Evlat,
Sana sevgili diye
seslenirim, sevlimeye
layık anlamındadır bu
söz, bilmem bilir misin? Sevilen
insan, sevmeyi de çok görmez
kendine. O küçücük kalbine
koskoca dünyaları sığdırır. Kuşu
ağacı, dağı taşı, dikenli yaprağı,
tozu toprağı... İnsanı söylemeye
hacet duymuyorum. İnsan
insanı sevmez mi hiç? Mümkün
mü böyle bir fitrat? Değil
elbette evlat! Severiz, hepimiz
hepimizi severiz de belki
diyemeyiz, belli edemeyiz.

Sevgi deyince dilim
çözülürdü, parmaklarımın
kösteği aldı başını gitti. Hâl
hatır sormayan mektup mu
olmuş hiç? Selamsız kelamsız
başlangıcın ne hayrı dokuna!
Olmaz elbet! Sen heyecanıma
ver, dilimin ivediliğine,
gönlümün deryalığına ver.

Nicedir haberini alamaz
oldum gelenden geçenden.
Yazarım, okur musun bilmem.
Seslenirim, duyar mısın, onu
da bilmem. Evvel zaman, içime
bir ferahlık çöker, anlardım
adımı zikrettiğini. Kulaklarım
çınlar, kalbim titrerdi. Bilirdim
mektubumun kıvrımlarını

teker teker, özenle, incitmekten
korkarcasına açtığını. Kâğıdın
hışırtısı sanki ta buralara kadar
ulaşırdı. Şimdilerde bilemez
oldum. Ama sana güvenim tam.
Sevlimeye layık insan, güveni de
boşa çıkarmaz, öyle değil mi?

Bir ahababım uğradı geçenlerde,
sohbet ettik uzunca. Ona
senden bahsettim, yazdığım
mektupları anlattım. Beyhude
buldu bu çabamı, lüzumsuz
bir uğraş olarak yorumladı.
Mektupla nasihat mi olurmuş?
Ne belliymiş senin mektupları
okuyup okumadığın, okusan
bile hazel aldığın? Saadeti bu
şekilde bulmam imkânsızmış.
Dedim ki ben inanıyorum;
üzerime düşen ve elimden
gelen şimdilik budur!

Hevesini kıran, inandığın
doğrulara saygı göstermeyen
insanlar her zaman oldu ve
olacaktır da evlat. Sen, senden
sorumlusun, ben benden.
Doğru bildiklerimizi yapmaktan
kim alıkoyabilir ki bizi?

Neyse, boş konularla değil
dolu muhabbetlerle bezemek
isterim mektubumu.
Başkalarının ne düşündüğüne
bu kadar kafa yorarsak
kendimize vakit kalmaz.
Elbette önemse insanları,
dediklerine kulak ver.
Ancak fayda sağlamayacak
yarenlikten uzak dur. Bunu
anlamak zannettiğin kadar
zor değildir. Bir insan sürekli
kendini övüyor da seni yeriyorsa
uzaklaş. Kendi variyetiyle
böbürlenip de sana hâlin
ne demiyorsa yine uzaklaş.
Başkalarının yaptıklarını ya da
yapmadıklarını gereğinden
fazla dillendiriyorsa ki bu
dedikoduya girer, haydi haydi
uzaklaş.

İnsana, insanı çekiştirmek yakışmaz. Aksine; insana, insanın kusurlarını örtmek düşer. **Başkalarının ayıbını görme, ört ve yok say.*** Bu, sana ecdadından miras kalan en kıymetli pay.

Söylediklerimi öyle bir çırpıda özümsemeni elbette beklemiyorum evlat. Olgunlaşmak zaman ister. Buğdayın başağından hazel al. Öyle ha deyince dolar mı başak? İki gün su, üç gün güneş yeter mi hacetine? Yetmez evlat, emek ister çünkü her can. Sabır ister, sebat ister, çaba ister. Ne zaman ki başak doldurur içini, erer, olgunlaşır, işte o vakit özümseme mertebesine eriştin demektir. Buğday oldum diye sakın ola büyüklenmeye kalkmayasın. Ucunda öğütülmek var, kırılmak, yarılmak var, unutmayasın. Ne kadar çok parçaya ayrılırsan o kadar çok fayda sağlarsın etrafına. **Yalnız gümüş dağıtmak cömertlik değildir.*** Tek bir başağın içinde onlarca buğday tanesi olup

bin parçaya bölünerek de cömert olabilirsin. Çoğaldıkça kalenderleşmeyi unutmayasın! Gösteriş, olgunluğunu elinden alır. **Cömert ve alçak gönüllü ol.*** Kibir, buğday başağı iken, tutar seni yabani ot yapıverir kurak bir tarlada. Bunu idrak ettiğin gün, mektuplarım da amacına ulaşmış, görevini tamamlamış olacaktır evlat.

Variyetine güvenenlere bir bak, ne hâldeler şimdî? Çorak toprağa bile razılar ama iş iştenden geçti, ne fayda. **Dünya ve saadet günleri bir gölgedir. Gölge hep aynı yerde ve aynı şekilde kalmaz.*** Gölgenin düşeceği yeri güneş belirler. Güneş dediğin sonsuz bir ışık, gölgesine haddinden fazla güvenenlere eyvallahı olur mu hiç? Olmaz elbet! Öyleyse gel fazla bel bağlama bu dünya işlerine, saadetine, varietine, başağına, buğdayına, ununa. Hepsî geçici, herkes fânî. Geriye kalan sadece iyilik, cömertlik.

Nasıl bıraktıysan öyle anılacak adın, her şeyi unutsan bile bir bunu unutma evlat. Bıraktığın her ne ise ebediyen o temsil

edecek seni. Güzellikse güzellik, hoşgörüyse hoşgörü, kibirse kibir, kötülükse kötülük. Yaşamın boyunca ne ekersen arkandan o biçilecek. Cismin ebedî bir göç eylerken bilinmez âleme, ismin temelli yerleşip kalacak dünyada. Dünya ki hafızası derin, gözleri keskin, defteri kalın, ummanı geniş. Zamanı kıt, saadeti küt...

Dünya evlat, dünya! Öyle üç beş kelimeyle anlatılamayacak kadar anlamlı gibi görünse de yeri gelir onu anlatmak için üç beş kelime bile bulamazsın. Gel dünya mevzusunu başka bir mektuba bırakalım biz. Söyleyeceğim çok şey vardır zira. Şu garip gönlüm dolup taşıtı dünya telaşına. Gürleyip çağlayan bir ırmak var sanki içimde. Her dünya değişimde coşar, taşar, buz gibi köpükler arasında kaynar da kaynar. Dünya böyledir işte evlat; baldan tatlı, bakladan yavan. Ancak şunu söylemeden geçemeyeceğim; **Dünyayı başka bir kalıba koydular da hayrete düşen kimse yok.*** Hayrete düşebilmek de bir marifettir çünkü. Hayrete düşen insan, farkında olan insandır. İyiyi kötüden, güzeli çirkinden, münasibi yersizden. Hırslıyı hırsızdan, harlıyı harsızdan, gamlıyı gamsızdan. Uyanığı gafilden, bilgini cahilden, testiye zembilden...

Velhasılıkelam, her ne kadar ömür biter söz bitmez desek de bu seferlik bitsin evlat. Mektubumu sonlandırırken gözlerinden öper, seni Allah'a emanet ederim. Selametle...

***Kutadgu Bilig**

SIFIR ATIK: FARKINDA BİR YAŞAM

■ Şule TÜZÜN

Dünyadaki ortalama atık miktarları incelendiğinde; en büyük payı %44 ile organik atık, %17 kâğıt ve karton, diğer atık türleri %14, %12 plastik bileşenleri takip etmektedir. Düşük ve orta gelirli ülkelerde organik atık miktarı gelir seviyesi yüksek olan ülkelere göre oldukça fazla. Kâğıt, plastik, metal gibi geri dönüştürülebilir atıklarsa gelişmiş ülkelere göre diğer ülkelere göre daha fazla. Uzmanların sadece israf edilen gıdaların üçte birinin kurtarılmasıyla dünyada açlık diye bir sorun kalmayacağını söylediğini biliyor muydunuz? %44 oranında israf edilen gıda maddeleri çöp yığınlarının arasında toprağa karışıyor; çünkü en azından yok olma süreleri diğer atık türlerine göre kısa. Yani her ay yaptığımız gıda alışverişinin beşte birini çöpe atıyoruz. Oysaki tüm atıkları öncelikle kaynağında israftan kaçınıp ardından atık yönetimi sistemine yani geri dönüşüme dâhil etmekle hem kendi ekonomimize hem ülke ekonomisine hem de Dünyamızın geleceğine, dolayısıyla da gelecek kuşaklara doğru yatırım yapmış oluyoruz. Günümüzde önemli bir sorun olarak karşımıza çıkan sıfır atık kavramı küresel ölçekte konulan hedeflerin bölgesel ve yerel boyutta uygulanabilmesi tamamen toplumların davranış değişikliğine bağlı. Ülkemiz politikası tarafından da desteklenen ve gerekli kurumsal altyapıları oluşturulan sıfır atık projesi birey olarak bize ödev ve sorumluluklar yüklüyor. Konuyla ilgili bireysel olarak yapabileceklerimize odaklanıp davranışlarımızı doğru yönde değiştirebiliriz. Nasıl mı?

Kaynağında israftan kaçınarak

İsraf etmemek, ziyan etmemek, tekrar kullanmak, onarmak, başka insanlarla paylaşmak gibi kavramlar aslında kültürümüzde var olan değerler. Elimizde olanın kıymetini bilerek gerektiğinde onarıp kullanarak, paylaşarak ve aldığımız her ürünün ihtiyaç odaklı mı olduğunu düşünerek hareket edebiliriz. Mutfağımızda az çürümüş gıdaları değerlendirebilir gıda dönüştürme noktasında fikirler geliştirebiliriz. Mutfağımızdan çıkan organik atıkları kompost yapıp kendimiz kullanmıyorsak bile bahçesi olan bir çiftçiye vermek için biriktirebiliriz.

Çevremizdeki her şeyi değerli kaynaklar olarak görmeye başladığımızda, bakış açımız ve eşyayla olan bağımız değişiyor. Unutmayalım israf boyutunda tüketim az gelişmiş ülkelerdeki insanlara karşı toplumsal adaleti yerine getirmememiz demektir.

Geri dönüşüm merkezlerine atıklar doğru ayrıştırılarak gönderilmelidir?

Mümkün olduğunca daha az atık çıkarıp, çıkarılan atıkların maksimum düzeyde geri dönüştürülebilmesi için doğru ayrıştırılması gerekiyor. Hemen her yerde geri dönüşüm kutuları görüyoruz. Atıkları cam (yeşil), metal (gri), kâğıt (mavi), plastik (sarı) kutularına birbirine karıştırmadan atmamız ve mümkün olduğunca üzerinde kabaca kalıntı olmadığından emin olmalıyız. Örneğin deodorant kabını geri dönüşüme atarken mutlaka

tamamen bitmiş olduğundan emin olmak gibi.

Elektronik cihazlar kullanılmadan evde çok uzun süre kaldıklarında içlerinde bulunan kimyasal maddeler insan sağlığına zarar veriyor. O yüzden evimizde kullanılmayan elektronik cihaz bulundurmamamız gerekiyor. Atık olan elektrikli ve elektronik eşyalarımızı üreticilere, belediyelerin kurduğu atık getirme merkezlerine ya da alışveriş merkezlerinde bulunan getirme merkezlerine bırakabiliriz. Bitmiş olan piller çevreye bırakıldığında içinde bulunana ağır metaller çevrenin kirlenmesine dolayısıyla da başta insan olmak üzere canlı türlerinin yaşamını tehdit eder. Örneğin geri dönüşüme değil de çevreye bırakılan kadmiyumlu pil 600 bin litre suyu kirletebilmektedir. Bu miktar aynı zamanda 11 kişinin yıllık su tüketimi miktarına denk geliyor.

Bazı ülkelerde robotik teknoloji ile birlikte atıklar akıllı ayrıştırma sistemiyle ayrıştırılıyor. Yani kutuya atılan atığı sistem kendi içinde ayrıştırıp kutulara gönderiyor. Akıllı ayrıştırma sisteminin tüm dünyada yaygınlaştırılması hedefleniyor.

İnsanlık başından beri doğrusal bir ekonomi yöntemiyle yani ham maddeyi bir kez kullanıp

çöpe atıp yok ederek bu günlere gelmiş. Kaynakların artık yetersiz kaldığı bu dönemde aslında doğanın da işleyiş mekanizması ile aynı olan döngüsel ekonomiye geçildi. Yani, Azalt-Yeniden Kullan-Geri dönüştür... Çevreci bir yaklaşımla sürdürülebilir bir şekilde ham maddeyi dolaşımda tutup, üretimde yukarı yönde kaliteli üretim modeli aşağı yönde ise geri dönüştürme yöntemi ile israfı önleyeceği düşünülüyor.

Üzerinde insan eliyle zehrin akıtılmadığı, ekosistemin uyum içerisinde işlediği, daha temiz, nefes alınabilen bir dünya büyük resmi temsil ediyor. Tüketim alışkanlıklarımıza dikkat ederek, yerel bazda sıfır atığı destekleyerek büyük resmin bir parçası olabiliriz. Sıfır atığın temel felsefesi farkında olarak yaşamaktır. Kâinatın dönüşümüne, yenilenmesine kulak verip doğayı evlerimizdeki saksılarımıza hapsedmeden bizzat içinde olarak bu farkındalığı geliştirebiliriz.

MERHAMET VE SABIRLA ÖĞRETEN BİR BABA: HZ. YAKUP

■ **Sedide AKBULUT**

*DİB Yaygın Din Eğitimi
Daire Başkanı*

“**D**eyin ki: Biz Allah'a, bize indirilene (Kur'an'a), İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve Yakuboğullarına indirilene, Musa ve İsa'ya verilen (Tevrat ve İncil) ile bütün diğer peygamberlere Rablerinden verilene iman ettik. Onlardan hiçbirini diğerinden ayırt etmeyiz ve biz ona teslim olmuş kimseleriz.” (Bakara, 2/136)

İman esaslarına göre Allah tarafından gönderilen bütün peygamberlere inanmak Müslüman olmanın bir gereğidir. Hz. Yakup da Kur'an'da adı bu minvalde zikredilen, tevhit mücadelesi ve evlatlarıyla ilişkisi genişçe örneklendirilen bir peygamberdir. O, dedesi ve babası peygamber olduğu gibi

evladı da peygamber olan bir babadır. Yakub'un (a.s.) ailesi Kur'an'da örnek gösterilen ve övülen bir aile olarak "Âl-i Ya'kub" diye bahsedilir. Ailenin babaya nispet edildiğinin, bir yanlış varsa da bir güzellik paylaşıyorsa da babanın sorumluluğunda olduğunun, aileye dair yükün sadece kadın veya anne tarafından taşınmayacağına apaçık öğretisidir bu isimlendirme. Tıpkı İmran ailesinde, İbrahim ailesinde olduğu gibi...

Cenab-ı Allah, Yakup'a (a.s.) on iki oğul vermiştir. Evlatlarıyla yaşadıkları ve verdikleri dersler kadar kardeşler arasındaki ilişkilere de bir yol gösteren örnekliklere şahit oluruz onun yaşamında.

Baba-Evlat Arasında Sırdaşlık

Yusuf, on iki kardeşin en küçüklerindendir. Bilgisi, sadakati, teslimiyeti diğer kardeşlerinden başkadır. Bu başkalık, babanın dikkatini çektiği kadar kardeşlerinin de kıskançlığına zemin hazırlar. Babalarının ona gösterdiği ihtimam ve itibar, kardeşlerine Hz. Yusuf'tan kurtulmanın yollarını arattırır.

"Hani Yûsuf babasına, "Babacığım! Gerçekten ben (rüyada) on bir yıldız, güneşi ve ayı gördüm. Cördüm ki onlar bana boyun eğiyorlardı" demişti." (Yusuf, 12/4)

Oğlunun gördüğü rüya ile kendi hissiyatlarını birleştiren Yakup (a.s.), Yusuf'un peygamberliğe hazırlandığını anlar. Bu önemli bir işarettir ve artık Yusuf sadece korunacak

küçük bir çocuk değil, aynı zamanda nübüvvetin geleceğidir.

“Babası, şöyle dedi: ‘Yavrucuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma. Yoksa, sana tuzak kurarlar. Çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır.’” (Yusuf, 12/5)

Hız. Yakup, tıpkı Hız Nuh ve Hız İbrahim gibi “oğulcuğum, yavrucuğum” hitabıyla seslenir yavrularına. Bir babanın dilinde evladı cancağızıdır, yavrucuğudur, oğulcuğudur. Bu üslup, annede fitridir ve öğretilmez. Yürekte olandan sesleniştir. Ancak bir babanın ağzından duyulan bu sözler, babalardan gönüllerindeki merhameti ve şefkati açığa çıkarmalarını isteyiştir. Bu hitap, peygamber diliyle çağlar üstü bir öğretilir tüm babalara.

Yakup’un (a.s.) oğlu küçüktür ancak Nuh’un (a.s.) oğlu yetişkin bir çağda iken aynı seslenişe muhatap olur. Bu demektir ki evlada yumuşak ve sevgiyle hitap etmek yaşıyla alakalı olmadığı gibi itaati ve isyanı ile de değişmez. İster babasına teslim olan Yusuf ve İsmail isterse inkâr ve isyanda ancak hâlâ tebliğ muhtaç olan Nuh’un (a.s.) oğlu olsun yumuşak söz herkesin hakkıdır. Bu nahif yaklaşım, sözü söyleyeni yücelttiği gibi söylenene tesiri de artıracaktır. Zira ilgi ve yakınlık göstermek çocuğa kabul gördüğünü hissettirir ve onun öz güvenini destekler.

Yakup’un (a.s.) “Rüyanı sakın kardeşlerine anlatma.”

deyişinde, baba ve oğul arasındaki sırrın gücünü görürüz. Bu güç, çocuk için güven, baba için aidiyettir. Bu tür paylaşımlar baba ve evladı birbirlerine daha sıkı bağlar. Herhangi biri ile yaşadığı olayların çözümünü babasıyla istişarede arattırır. Babadan korkmak değil, ona sığınmak ve desteğini almak daha da erken büyütmüş çocukları.

Oğul gördüğü rüyayı paylaşır, baba sezdiği yorumu, oğlunu ürkütmeden temkine ve tedbire yönlendirir. Hız. Yakup, oğlunu uyarırken onun anlayacağı kolay ve basit bir dil kullanır. Bu durum, çocuğun sahip

olduğu gelişim basamaklarını göz önünde bulundurarak özümseyebileceği etkili bir iletişimi sağlayacaktır.

Babalık Basireti

“Babaları ‘Doğrusu onu götürmeniz beni üzer, siz ondan habersiz iken onu kurt yer diye korkuyorum.’ dedi.” (Yusuf, 12/13)

Hız. Yakup, abilerinin Yusuf hakkındaki niyetlerini anlayarak onların kuracağı tuzağın dehşetini azaltmayı hedeflemiştir. İlgili bir babanın basiretiyle Yusuf’u gezmeye götürmek isteyen ağabeylerine “Siz ona kötülük yaparsınız.” demeden “Siz fark etmezsiniz, kurt onu kapar.” der. Burada etkili bir eğitim ilkesi olarak yöneltme karşımıza çıkmaktadır. Bu örnekte asıl olan, yanlış dile getirmeden, muhatap eşleştirmeden kötülükten sakındırmaya ve düşündürmeye sevk etmektir. Yakup (a.s.), oğullarına güvenmediğini açıkça söylememiş onların kuracağı en kötü senaryoları bertaraf ederek akıllarına gelmeyen ve kurtuluşu daha muhtemel bir plana yönlendirmiştir. Nihayet Yusuf’u kuyuya atarak ondan kurtulmuşlar babalarının öngörüsüne istinaden de mazeret uydurmuşlardı.

Evet, abilerine göre kardeşi kurtlar yemiştir ancak Yakup (a.s.) bu yalanı bildiği hâlde onu yüzlerine vurmaz, onlara bağırıp çağırılmaz ceza da vermez sadece Allah’tan güzel bir sabır diler (Yûsuf, 12/9-18).

Yakup’un (a.s.)
“Rüyanı sakın
kardeşlerine
anlatma.”
deyişinde,
baba ve oğul
arasındaki
sırrın gücünü
görürüz. Bu
güç, çocuk için
güven, baba için
aidiyettir. Bu
tür paylaşımlar
baba ve evladı
birbirlerine
daha sıkı bağlar.

Sabır ve Teslimiyet

Yakup (a.s.), üzülmüş ve çok ağlamıştır. Peygamber de olsa insan olmanın gereği acısını çekmiş, hüzünlenmiş, gözyaşı dökmüş ama asla Allah'ın razı olmadığı sözleri söylememiştir. Evlat acısına karşı kendisine dayanma gücü verecek olanın Allah olduğunu söylemiştir. Bu durum, acı kayıpların arkasından nasıl bir tavır alınması gerektiğinin örneği olmuştur. "Ey oğullarım! Gidin Yusuf'u ve kardeşini araştırın. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez." (Yusuf, 12/87) diyerek nasihatte bulunmuşlardır.

Aslında Yakup'un (a.s.) ağlayışı, sadece evladı kaybolan bir yüreğin sızısından öte hakikati insanlığa sunacak kerim bir elçiyi yitirmenin acısıdır. Onun gözyaşında bir evlada hasretin beraberinde ve belki de çok ötesinde rüyada görülen güneş misali tevhidi anlatacak, tebliği aktaracak, hakikati insanlığa sunacak bir elçiye özlem vardır. Ağlamak çaresizlik değil, sabır da sükût değildir elbet. Çözümüne gidilecek yolların arayışdır sabır. Dua dua yükseliştir, koku koku bekleyiş. Gözyaşları kurduğunda karanlığın içinde kalmadan kederi ve hüznünü Rabbine arz edıştır.

Bir baba ki çocuklarının birbirlerine olan düşmanlıklarından dolayı onları terk etmemiş sabırla bu duruşunu devam ettirmiştir. Allah'a sığınmış, sürekli O'ndan

bu konularda kendisine yardım etmesini istemiş ve onların affedilmesi için de dua etmiştir. Bu durum, çocuklarımızı yanlışlarıyla baş başa bırakmanın, onlardan yüz çevirmenin doğru olmadığını, içine düştükleri çıkmazdan baba duasının ve desteğinin gücüyle kurtulabileceğini öğretir bize.

Tedbir, Tevekkül ve Strateji Öğreten Bir Baba

Yaşanılan kıtlık, karşılaşılan zorluk ve ilahi takdir abileri ile Yusuf'u tekrar buluşturur. Kimliğini deşifre etmeden, gördüğü ihanetin kinini gütmeden mümince bir bağış ve ihsanla karşılar ve uğurlar kardeşlerini Hz. Yusuf. Kendi gitmeden kokusu gider babasına. Bir sırrın çözümü gelirilmek ilmek. Kardeşleri daha çok ikram almak için yeniden yola koyulurlar. İşte burada yol gösterişi ile dikkatleri çeker Hz. Yakup.

"Ey oğullarım! Bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah'tan gelecek hiçbir şeyi sizden uzaklaştıramam. Hüküm ancak Allah'ındır. Ben ona tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnız ona tevekkül etsinler." (Yusuf, 12/67)

Şehre ayrı ayrı kapılardan girmek, hep birlikte görünmemek iki şekilde değerlendirilir. Birliğimize nazar değmesin, kem gözlerden korunasınız mesajının yanı sıra ayrı ayrı kapılardan girin ki bir saldırı ve tuzak söz konusu olduğunda hepiniz birden zarara uğramayın. Bu bir strateji

ve farklı çözüm metotları oluşturmak veya kapılardan gelebilecek tehlikeler için uyanık olmak mesajıdır. Yakup (a.s.), evlatlarına yola çıkarken alınacak tedbirleri öğretirken tevekkülün sahibinin sadece Allah olduğunu hatırlatmaktadır.

Baba Vasiyeti

Hz. Yakup'un, ölüm döşeginde çocuklarıyla yaptığı konuşmasından bir sahne. O, evlatlarına bu dünyada sahip olabilecekleri en önemli şeyin atalarının dini yani tevhit üzerine yaşamak olduğunu bildirerek bundan sapmamalarını ve ancak Müslüman olarak ölmelerini tavsiye etmektedir.

"Yoksa siz Yakup'un, ölüm döşeginde iken çocuklarına, 'Benden sonra kime ibadet edeceksiniz?' dediği, onların da 'Senin ilahına ve ataların ilahı olan tek bir ilaha ibadet edeceğiz; bizler ona boyun eğmiş Müslümanlarız.' dedikleri zaman orada hazır mı bulunuyordunuz?" (Bakara, 2/133)

Soru, bir babanın nesline sorabileceği en önemli soruyu, geride bıraktıklarına en etkili mesajını, bir miras olarak bıraktığının delilidir. Cevap ise bir peygamberin ve bir babanın duymak istediği tevhit müjdesidir.

Bu sahne, son nefesimize kadar evladın eğitiminden sorumlu olduğumuzu ve örnek olarak hayatımıza yansıtmamız gerektiğini bizlere göstermektedir.

D VİTAMİNİ Eksikliği

■ Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

D vitamini, yağda eriyen vitaminler arasında yer almaktadır. D hem dışardan alındığı hem de vücutta sentezlenebildiği için hormon olarak kabul edilir. En önemli etkisi kalsiyum, fosfor metabolizması ve kemik metabolizması üzerinedir.

D vitamini düzeyinin, gen ekspresyonunu önemli ölçüde etkilediği bilinmektedir. Bu etkinin otoimmün hastalık, kanser ve kardiyovasküler hastalıklar ile ilişkili olduğu yönünde araştırmalar bulunmaktadır. Yine D vitamini düzeyinin diyabet, psikiyatrik bozukluklar, enfeksiyon hastalıkları, osteoporoz, kanser, otoimmün hastalıklar, uyku bozuklukları, hipertansiyon ile ilişkili olduğu yapılan çalışmalar ile gösterilmiştir. D vitamini eksikliği artık küresel bir salgın olarak kabul edilmektedir.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda toplumda %50 düzeyinde D vitamini yetersizliği tespit edilmiştir.

D Vitamini Eksikliğine Yol Açan Nedenler:

- Besinlerle yetersiz D vitamini alımı,
- Yeterince güneş ışığına çıkmamak,
- Yağın gastrointestinal sistemde emiliminde bozukluk olması (yağda eriyen bir vitamin olması nedeniyle),
- Midenin ameliyatla çıkarılması,

- İnce bağırsak hastalıkları (Çölyak hastalığı, vücutta inflamatuvar (iltihaplanma) ve bağırsak hastalıkları gibi),
- Pankreas yetersizliği, siroz, böbrek yetmezliği gibi kronik hastalıklar.

D Vitamini Eksikliğinde Neler Olur?

- D vitamini, kemik metabolizması ile yakından ilişkili olduğundan kas, kemik ağrısı ve kolay kemik kırıkları oluşabilir.
- Bebeklerde ve çocuklarda büyüme geriliği, kas güçsüzlüğü ve iskeletin bozukluğu ile sonuçlanan raşitizm hastalığına yol açabilir.
- D vitamini, bağışıklık sisteminin çalışmasında çok önemli bir role sahiptir. D vitamini eksikliğinde hastalıklarla mücadelede yetersiz kalınabilir. Özellikle covid-19 pandemi döneminde D vitamininin tedavideki başarısı yapılan çalışmalarla kanıtlanmış, D vitamini tedavi reçetesinde yer almaya başlamıştır.
- Obezite, uyku bozuklukları, alzheimer hastalığı ve kronik yorgunluğa yol açabilir.

D Vitamini Kaynakları

D vitamininin temel kaynağı güneştir. Güneş ışığının cilde teması sonrası oluşan bazı metabolik süreçler sonucunda D vitamini sentezlenmektedir. Bu nedenle her gün, kollar ve bacaklar açık bir şekilde en ideal saatler olan 11.00-15.00 saatleri arasında 20 ila 30 dakika güneşlenme ile yeterli oranda D vitamini üretilebilir. Güneşlenirken önemli olan nokta ise ciltte hafif pembelik oluşturacak kadar güneş ışığına maruz kalınmasıdır. Yüz bölgesi tüm vücutta en sık güneşe maruz kalan bölüm olmasına rağmen vitamin D₃ sentezi çok azdır. Ayrıca açık renk ciltli bir kişide 15 dakikada günlük D vitamin dozuna ulaşılırken; koyu renk ciltli bir kişide bu süre 3-4 katına çıkabilir.

Besinlerle günlük D vitamini ihtiyacının yalnızca %20'si

karşılanabilmektedir. Bu nedenle en önemli D vitamini kaynağı güneş ışığıdır. Yeterince güneşe çıkamayanlar ve besinlerle yeterince D vitamini alamayanlar için D vitamini takviyesi gerekebilir.

Güneş koruyucu kremler kullanmak, kıyafetle ve pencere arkasından güneşlenmek yeterince D vitamini üretimini engeller.

D Vitamini İçeren Besinler

- Somon, uskumru, ton balığı, sardalya gibi yağlı balıklar
- Süt ve süt ürünleri
- Yumurta
- Taze sıkılmış meyve suları
- Tavuk ciğeri
- Balık yağı
- Tahıl ürünleri
- Isırgan otu
- Maydanoz

D Vitamini Eksikliği Tedavisi

Günlük alınması gereken D vitamini yaşa göre farklılık gösterir.

- 0-1 yaş arası bebeklerde 400 IU
- 1-70 yaş arasındaki çocuk ve yetişkinlerde 600 IU
- 70 yaş üzeri kişilerde ve emziren kadınlarda 800 IU şeklindedir

IU, "International Unit" biriminin kısaltmasıdır. Daha iyi anlaşılması için örnek vermek gerekirse; sadece el, kol ve bacakların yaklaşık 15 dakika güneşe maruz kalması durumunda ortalama 3000 IU vitamin D dozuna eş değer vitamin D₃ sentezlenir.

Ülkemizde Sağlık Bakanlığı tarafından, bebeklerde ve gebelerde D vitamini eksikliğini önlemek için ücretsiz D vitamini destek programları yürütülmektedir.

KAÇIRILAN TARİHÎ MİRASIMIZ

■ Eyüp DEMİR

Tarih boyunca hem doğudan (Persler) hem batıdan (Büyük İskender, Haçlı Seferleri) ve Millî Mücadele yıllarında (İngiliz, Yunan, Fransız işgalleri) istilalar yaşamış; topraklarında kent devletleri, krallıklar, imparatorluklar, cumhuriyetler kurulmuş; göç ve ticaret yollarının üzerinde bulunan, verimli topraklara sahip, zengin ve yüksek kültürlerin

beşiği olmuş; ayrıca doğu ile batı kültürleri arasında köprü vazifesi görmüş Anadolu, "güneşin doğduğu yer" anlamına gelmektedir. Anadolu'nun bu özelliklere sahip olmasında şüphesiz ki bulunduğu coğrafi ve jeopolitik konumun etkisi çok önemlidir.

Geçmişten bugüne üzerinde yüzlerce medeniyetin yaşadığı bu coğrafyada pek çok tarihî eser mevcuttur. Bu eserlerin çoğu günümüzde

hâlâ dimdik ayakta. Bir yanda da bu medeniyetlerin yaşadığı bölgelerde, yapılan kazılar devam etmektedir. Bu kazıların bazıları devlet kontrolünde yapılırken bazıları ise maalesef tarihî eser kaçakçısı dediğimiz kişiler tarafından yapılmaktadır. Devlet kontrolünde yapılan kazılarda çıkarılan tarihî eserler, büyük bir titizlikle korunmaktadır. Ne olduğu ve hangi döneme ait olduğu tespit

edilen buluntular, daha sonra ölkemizde bulunan müzelerde sergilenmektedir. Fakat yine de Anadolu'da yaşayan eski uygarlıklara ait olmasına rağmen bir şekilde yurt dışına kaçak yollarla çıkarılan ve Avrupa'da müzelerde sergilenen ya da müzayede ile satılan, coğrafyamıza ait pek çok tarihî eser de mevcuttur.

Aslında Anadolu'da ilk tarihî eser kaçakçılığı veya yağmacılığı, Latin istilası kabul edilebilir. Bizans Kralı İmparator Aleksios, 1071'de Malazgirt'te kaybettiği toprakları tekrar geri alabileceğini düşünerek Haçlılardan yardım istedi. Anlaşmaya göre Müslümanlardan alınan topraklar Bizans'a verilecek, Bizans da buna karşılık Haçlıları destekleyecekti. İlk defa 1096'da İstanbul'a giren Haçlılar, ilerlemelerini devam ettirmiş, 1099'da Kudüs Latin Krallığı'nı kurmuşlardı. Haçlı Seferleri olarak da bilinen bu hareketlerin dördüncüsünde hiç beklenmedik bir şey oldu, Haçlılar yani Latinler Bizans'taki taht kavgalarını da fırsat bilerek İstanbul'u ele geçirdiler. Üç gün boyunca insanları katledip İstanbul'u yağmaladılar. Ayasofya dâhil olmak üzere pek çok tarihî yapı tahrip edildi, yüzlerce yıllık yazma eserler yakıldı, pek çok değerli eser Avrupa'ya kaçırıldı. Bugün bu eserlerin çoğunu Avrupa'da meşhur tarihî yapıların süslemelerinde ve müzelerde görebilirsiniz.

1800'lü yıllarda Avrupa ve Amerika'da ortaya çıkan antikacılık ve tarihî eser

merakı, bu ölkelerin, medeniyetlerin beşiği olan Doğu ölkelerine ve özellikle Anadolu'ya ilgi duymalarına neden oldu. Bu ilgi nedeniyle Avrupa'da üniversitelerde Şarkiyat-Doğu bilim kürsüleri kuruldu. Aslında bu kürsülerin kurulma amacı Doğu'ya açılmak, kendi ürettikleri ürünlere pazar aramak ve Doğu'nun zengin kaynaklarından faydalanmaktır. 1800'lü yılların ortalarında Küçük Asya ve Yakın Doğu dediğimiz bölgeye gelen Batılılar, gördükleri karşısında şaşkına döndü çünkü bu coğrafya tam bir hazineydi. Bundan sonra tarihî eserlerin kaçırılma süreci başladı. Maalesef o dönemki siyasi ve sosyal durum nedeniyle bu tarihî eser kaçakçılarına çok fazla müdahale edilememiştir. Buna rağmen kaçakçılığı

Geçmişten bugüne üzerinde yüzlerce medeniyetin yaşadığı bu coğrafyada pek çok tarihî eser mevcuttur. Bu eserlerin çoğu günümüzde hâlâ dimdik ayakta. Bir yanda da bu medeniyetlerin yaşadığı bölgelerde, yapılan kazılar devam etmektedir.

engellemek amacıyla Osmanlı Devleti'nde bazı kararlar da alınmamış değildir. Bu durum, Osmanlı belgelerine şöyle yansımıştır: Örneğin Dâhiliye Nezareti tarafından gönderilen 26 Cemaziyülevvel 1321 (20 Ağustos 1903) tarihli bir yazıda, mealen "Memalik-i şahâne olarak bilinen Suriye, Fenike ve Filistin gibi ehemmiyetli tarihleri olan yerlerde pek çok yabancı kimseler, harabe ve mağaraları araştırmaktadır. Bu dönemde Avrupa'da eski eserler hakkında risaleler yazılmaktadır ve asar-ı atıkaya olan ilgi artmıştır. Bundan dolayı bu kişilerin eski eserleri yurt dışına kaçırma ihtimali vardır, özellikle idarey-i bahriye ve sevâhil-i muhafaza fevkalade tedbirler almalıdır." (BOA, DH.MKT, 260/81, 26-05-1321) denmiştir. Bölgenin idarecilerine bu şekilde bir emirname gönderilse de gizlice arama yapan tarihî eser kaçakçıları yine de vardır. Yine 18 Zilhicce 1328 (16 Aralık 19120) tarihli bir belgeye göre "Halep'e bağlı Rakka kazasında bazı yerlerde antika eserler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yine kimliği belirsiz bazı kişiler, istedikleri her yerde kaçak kazılar yapmakta ve tarihî eserleri yurt dışına kaçırmaktadır. Bölgede bulunan jandarmanın yetersiz olması nedeniyle buralara acilen müze namına bekçiler gönderilmelidir. Halep'ten gelen isteğe göre buralarda acilen resmî kazılar yapılmalıdır fakat resmî kazı yapacak yeterince ekipman yoktur. Bu yüzden buraların devlet eliyle koruma altına alınması gerekmektedir. Ayrıca

kaçak kazı yapan kişiler bir an önce derdest edilmelidir.” (BOA, DH.İD, 129/12, 17-04-1332) Devlet arşivlerinde bu ve buna benzer içerikte pek çok belge vardır.

Görüldüğü gibi geç de olsa Osmanlı Devleti, tarihî eser kaçakçılığının farkındadır ve bazı önlemler almıştır. Fakat bu önlemleri almada maalesef geç kalınmıştır. Çünkü bu tarihlerden çok önceleri, çoğu değerli eser yurt dışına çıkarılmıştır. Onlardan bir tanesi, belki de en önemlisi, günümüzde Çanakkale sınırları içerisinde yer alan Troya hazineleridir. Homeros’a ait “İlyada Destanı”nda anlatılan Troya kentinden ve Troya Savaşı’ndan etkilenen Heinrich Schliemann, 1868 yılında Troya kentini bulmak için ilk defa Çanakkale’ye gelmiş ve burada daha önce araştırmalar yapan arkeologların görüşleri doğrultusunda Pınarbaşı köyünde incelemeler yapmıştır. Daha önceden Çanakkale’de kazılar yapan İngiliz konsolosu Frank Calvert, parasızlık nedeniyle faaliyetlerine son vermiştir. Burada tanışan ikili, birlikte bu hazine için arama yapmaya başlarlar. Bölgede ilk olarak kaçak kazılar yapan Schliemann yüzünden Calvert’in başı belaya girer. Bu durum, Osmanlı belgelerine de yansır. Schliemann daha sonra hatırlı dostlarının yardımıyla bu alanda kazı yapmak için Osmanlı Devleti’nden kazı izni alır ve bu sırada ortaya çıkan Roma Dönemi duvarını kaldırır, büyük mabedi yok eder. Bu, arkeolojik kazıdan ziyade bir tahrip kazısıdır.

Schliemann, kazılara devam etmiş, nihayet 31 Mart 1873 tarihinde Troya hazinelerini bulmuştur. Toplam 8333 parçadan oluşan kalıntılar; altın, gümüş, bakır ve tunçtan yapılmıştı. En muhteşemleri filigran sarkaçlı 2 diya-dem (taç), 4 küpe, kolye ve bilezikler ve 8700 adet boncuktu. Bunların yanında halkalar, küpeler, altın ve gümüşten imal edilmiş kap ve vazolar vardı. Schliemann’ın en büyük hedefi, hazineyi bulmak ve onu yurt dışına kaçırmaktı. Nihayet hazineyi bulunca üç seferde Atina’ya kaçırdı. Hazinesin büyük bir kısmını, nisan sonu mayıs başı 1873 yılında Kumkale’deki Karanlık Liman’da kereste yüklemek için bekleyen Yunanlı Kaptan Andrey’a’nın gemisiyle Atina’ya götürdü. Hafif olan altın ve mücevherleri de kendisinin ve yanındakilerin cep ve elbise içlerine saklayarak kaçırdı. Bu hazine, daha sonra bulunmuş, diplomatik girişimler sayesinde bir kısmı ülkemize geri getirilmiştir.

Beyhekim Camii'nin Çini Mozaikli Mihrabı

Osmanlı belgelerinde gözümüze çarpan bir başka tarihî eser kaçakçılığı da Fransa asıllı Mösyö Jacques de Morgan adında bir seyyahın yaptıklarıdır. Bu kişi, yaklaşık 18 ay Azerbaycan ve Anadolu’nun doğusunda kimselerin uğramadığı yerlerde eşi ile seyahat etmiş ve pek çok eski mezar kazısında bulunmuştur. Bu mezarlardan çok değerli nadir eserler çıkarmıştır. Kaçırılan nadir eserlerin içeriği hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Bu durum, Petersburg’da yayınlanan Novosti adındaki gazetenin 13 Aralık 1875 tarihli baskısında yer almaktadır (BOA, Y..PRK. TKM., 23/48, 18-05-1309).

Yine buna benzer bir başka olay da İzmir’de yaşanmıştır. Ayasulug’da (Efes) yapılan kazılarda bulunan bazı materyaller müzeye teslim edilmesi gerekirken İngiltere’ye kaçırılmıştır. Bu durumun farkına varan yetkililer derhâl eserlerin korunmasından sorumlu olan müze müdürü mösyö Runye’yi görevden almıştır. Belgede, buluntuların içeriği hakkında yine bilgi yoktur (BOA, HR.SFR.3, 194/8, 30-04-1873).

Bir başka olay da Kıbrıs’ta gerçekleşmiştir. Kıbrıs’ta bir gazete sahibi Derviş Paşa, yaşadığı bölgede bazı ecnebilerin araştırmalar yaptığını ve duyumlarına göre o bölgede kral mezarlarının olduğunu, araştırma yapmak için de Fransa’dan bir kişinin bölgeye geldiğini yetkililere bildirmiştir. Bu bilgi, Kıbrıs’taki müze çalışanlarına bildirilmesine rağmen dikkate

Güney Agora Kapısı

alınmamış, Fransızlar o mezarları ortaya çıkarmış ve pek çok tarihî eseri yurt dışına kaçırmıştır. Daha sonra bunu duyan yetkililer bu konuda önlemler almak istemişse de artık çok geçtir (BOA, MF.MKT., 56244, 23-02-1319).

Tabii bu olumsuz durumların dışında bazı olumlu olaylar da yaşanmamış değil. Mesela, "12 Temmuz 1923'te İtalyan Marco adında bir konsolos, İzmir'de mermerden yapılmış kırık Afrodite başıyla yine mermer küçük bir kabartma levhayı kaçırmış yakalanmıştır. Bulunan eşyalar, İzmir Efes Müzesine teslim edilmiştir (BOA, 180-9-0-0/Genel, 29/159/24, 12.07.1923).

Osmanlı belgelerinde bu ve buna benzer örnekler maalesef çok fazladır. Dönemin şartlarından dolayı bu tür hareketlere karşı önlem alınmada çok geç kalınmıştır. Özellikle Almanya, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde pek çok ayrıcalık kazanmış ve bunu da kötü bir şekilde kullanmıştır. Günümüzde Avrupa'da pek çok yerde bizim topraklarımıza ait kalıntılar

mevcuttur. Bugün Avrupa'ya seyahat ederseniz, mesela Berlin Müzesine giderseniz, Aydın'da yapılan kazılar sırasında bulunan MS II. yüzyıla ait Güney Agora Kapısı'nı, II. Eumenes Dönemi'ne ait Pergamon Athena Tapınağı Propylon girişini, Aydın Aphrodisias kentinde yapılan kazılarda bulunan İhtiyar Balıkçı Heykeli'ni, Konya'nın Selçuklu ilçesindeki Beyhekim Camii'nin çini mozaikli mihrabını, Hoca Ahmet Yesevi'nin talebelerinden olan Şeyh Hacı İbrahim Veli'nin türbesinin sandukasını ve İzmir'in kuzeyinde Antik Pergamon şehrinde yapılan

kazılarda bulunan Zeus Sunağı'nı görebilirsiniz. Yine Paris Louvre Müzesine giderseniz, Antakya'da bulunan MÖ II. yüzyıla ait olduğu düşünülen Üç Güzeller Mozaığı'ni, Amerika Worcester Müzesine giderseniz yine Antakya'da bulunan MÖ IV. yüzyıla ait olduğu düşünülen Dionysos Mozaığı'ni, İngiltere British Müzesine giderseniz Fethiye'ye yakın bir bölgede bulunan Nereidler Anıtı'nı ziyaret edebilirsiniz.

Bunların dışında ülkemiz coğrafyasından kaçırılan birbirinden değerli yazma ve nadir eserleri de Avrupa'nın en büyük kütüphanelerinde görebilirsiniz. Bu ve buna benzer örnekler çok fazladır. Maalesef Avrupa'daki müzelerin çoğu, coğrafyamıza ait birbirinden değerli materyallerle doludur. Bu eserlerin asli vatanlarına döndürülmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı nezdinde pek çok hukuki çalışma yapılmaktadır. Eserlerin bazıları da Bakanlığımızın çabalarıyla ülkemize geri kazandırılmıştır.

Tarihte bu ay neler oldu?

Amerika Diyanet Merkezi hizmete açıldı. **(2 Nisan 2016)**

Türkiye'de internet ağı ilk defa kullanıldı. **(12 Nisan 1993)**

Türk Tarih Kurumu kuruldu. **(15 Nisan 1931)**

İlk yerli kâğıt imal edildi. **(18 Nisan 1936)**

TBMM açıldı. **(23 Nisan 1920)**

Kûtü'l-Amâre zaferi kazanıldı. **(29 Nisan 1916)**

Hazırlayan: **Ali OSMANOĞLU**

Kilogram
Yemekten emir
↓
→
Bir besin maddesi
Bir tarım aracı
Arap alfabesinin ilk harfi

Bulmacanın çözümünü dergi.diyamet.gov.tr adresinde yer alan dergimizin PDF dosyası içinde bulabilirsiniz.

The image displays a word search puzzle grid. The grid is 15 columns wide and 20 rows high. Words are placed horizontally, vertically, and diagonally. Some words are highlighted in grey. A large, detailed illustration of a mosque with a large dome and minarets is visible in the background, set against a night sky with a crescent moon and stars.

Words found in the grid include:

- Ana kara
- Molibden simgesi
- Bir binek hayvanı
- Toryum sembolü
- Yaramaz, haşarı
- Ruz-ı Hızır Bayramı
- File
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
- Marshall Adaları plaka kodu
- Zehir
- Ağabey
- Osmanlı'da Hırvat prenslerine verilen unvan
- Kiblemiz
- Engel
- Namaza çağrı
- Tanınırlık
- Herkes, yabancılar
- Taşıma, aktarım
- Bir sure adı
- Beddua
- En küçük asal sayı
- Hollanda plaka kodu
- Bir hayvan
- İlk vahyi içeren sure
- İdare
- Bucak
- Kolay bir şekilde, zorlanmadan
- Ödünç
- Atmosferde yer alan bir tabaka
- Mekânsız
- Verimli balçık
- Musevi
- Hangi şey
- Bir olumsuzluk ön eki
- İcar
- Bir ünlem
- Dolaylı anlatım
- Bir sevinme ünlemi
- İçinde bulunulan dönem
- Kur'an-ı Kerim'i usulünce okuma
- Tok olmayan, acıkmış
- Madde parçacığı
- Lahza
- Yanlış
- Gündüz gösterimi
- Ufuklar
- Dâhil
- Bir bağlaç
- Köklü, eski
- Bir ilimiz
- Dünya'nın uydusu
- Yalnız, sade
- Tayin
- Kafileler
- Üstü açık yer, taraça
- Soğuk tüketilen bir yemek
- Valf
- Üstünlük sıfatı
- Bir sure adı
- Hitit
- Su yosunu
- Yassı metal
- Tutma organımız
- Toplumsal sınıf
- Nefer
- Dizi
- Kuzu sesi
- Eski dilde su
- Bir meyve
- Beyaz
- Bin aydan daha hayırlı olduğuna inanılan gece

EHL-İ BEYT VE KERBELA

■ Zeynep ÇELİK

İslam düşüncesinde ehl-i beyt kavramı “ehl-i beyt-i Mustafa” için kullanılmış, tarihten günümüze bütün Müslüman milletler, mezhep ve ekoller ehl-i beyti hem dinî öğrenme kaynağı olarak görmüş hem de Hz. Peygamber’e duydukları sevgiden ötürü onun hane halkına da muhabbet beslemişlerdir. Müminler, onun âline ve ashabına Hz. Peygamber’in bizzat öğrettiği şekilde salat ve selam ederler. “Hz. Peygamber’in ehl-i beytine yönelik bu denli ısrarlı salat ve selam, onların dinî alandaki önemini göstermekle birlikte onlar da diğer insanlar gibi dinî sorumluluklara sahiptirler.” ve sorumlulukları karşısında gösterdikleri tavırla bizlere örnek olurlar.

Ehl-i Beyt ve Kerbela, bu bağlamda hem ehl-i beyti yakından tanımayı hem de Kerbela gibi elim bir hadisenin hafızalarda bıraktığı izi anlamayı amaçlamıştır. *Diyanet Aylık ve Diyanet Aile Dergisi*’nde neşredilen yazıların bir araya getirilmesiyle yayına hazırlanan eserin birinci bölümünde ehl-i beyt terim ve olgusu üzerinde durulmuştur. “En Güzel Aile: Ehl-i Beyt” yazısında Mehmet B. Varol, ayet ve hadislerin ışığında ehl-i beyt kavramını değerlendirmiştir. Varol’un belirttiğine göre ehl-i beyt, doğrudan

Hz. Peygamber’in terbiyesinden geçtikleri için kıymetlidir ve faziletleri bu bağlamda değerlendirilmelidir. İhsan Ünlü ise “Ehl-i Beyt Bizim Neyimiz Olur?” sorusuna cevap aradı. Yazara göre ehl-i beyt sevgisi, tüm Müslümanların ortak paydası, birleştirici güçlerinden biridir. Yaşar Akarslan, eserde “Hz. Peygamber’in Ailesi Olarak Sahabe-i Kiram” yazısıyla yer aldı. Akarslan, “Ehl-i beyt kimdir?” sorusunu cevaplayarak Hz. Peygamber’in ailesi dışında İbn Mesud, Selman-ı Farisi, Sevban b. Bücdüd, Habeşli Şukran Salih, Abdullah b. Ömer gibi sahabilerin de ehl-i beyt olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurguladı. Hanefi Şahin ise “Osmanlı’da Ehl-i Beyt Sevgisinin Kurumsal Adı: Nakîbü’l Eşrafîk” yazısıyla esere katkı sunan bir diğer isim.

Eserin ikinci bölümünde “Muharrem ve Kerbela” üzerinde durulmuştur. Kerbela’nın acı hatırası, tarihsel arka planı, sosyal hayata yansımaları, edebiyatımızdaki izleri yazarlar tarafından ele alınmıştır. Mehmet Aycı “Kerbela’nın Yazıları”, Sümeyye Özgen “Zamanı Duyanlar Bilir, Yaşamak Anımsamaktır”, Murat Kaya “Allah’ın Ayı: Muharrem”, Fatma Nur Ünlü Sürer “Evlat-ı Mustafa’nın İptilası: Kerbela” yazılarıyla bu bölümde yer alan isimlerden.

Psikolog Tuba Kılıç'ın sunumu ile

SORUN DEĞİL

frekanslar

4A (HD)

FREKANS: 12.380

POL: DİKEY (V)

SEMBOL: 27.500

FEC: 3/4

JHD YAYIN

4A (SD)

FREKANS: 12.422

POL: YATAY (H)

SEMBOL: 30.000

FEC: 3/4

JSD YAYIN

• canlı

Salı - Perşembe
14.00

DIYANET TV

@ diyanettv

diyanettv

diyanettv

diyanettv

DigiTurk - 68. kanal

tv8 - 49. kanal

kanal 104 - 104. kanal

kanal 555 - 555. kanal

TV+ - 133. kanal

RUH VE BEKÂ-YI RUH

Ahmed Hamdi Akseki

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 25 ₺